

**RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ
UNSURLARIN İNCELENMESİ**

**THE EXAMINATION OF HUMOR IN CHILD PICTURE
BOOKS**

Şengül AKINCI

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

Yüksek Lisans Tezi

olarak hazırlanmıştır.

2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Ŗeng¼l AKINCI'nın hazırladığı "Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların İncelenmesi" baŖlıklı bu alıŖma j¼rimiz tarafından **İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiŖtir.

BaŖkan Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL

¼ye (DanıŖman) Prof. Dr. M¼beccel Sara GÖNEN

¼ye Doç. Dr. Neslihan G¼NEY KARAMAN

¼ye Yrd. Doç. Dr. Arif Yılmaz

¼ye Yrd. Doç. Dr. Mehmet KATRANCI

ONAY

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından tarihinde uygun gör¼lm¼Ŗ ve Enstit¼ Yönetim Kurulunca tarihinde kabul edilmiŖtir.

Prof. Dr. Berrin AKMAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINA YER ALAN MİZAHİ UNSURLARIN İNCELENMESİ

Şengül AKINCI

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de yayınlanan Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları; bu unsurların görsel, sözel ve durumsal mizah açısından dağılımını ve okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine uygunluğu açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubu çocuk edebiyatı alanında çalışmaları bulunan akademisyen, yazar ve çizerlerden oluşan dört alan uzmanının görüşü alınarak belirlenmiş, 2003-2015 yılları arasında Türkçe yayınlanmış mizah içerikli 54 adet mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Johnson (2010) tarafından geliştirilip, araştırmacı tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” kullanılmıştır. Bu form resimli çocuk kitaplarında var olan mizahi unsurları görsel mizah, sözel mizah ve durumsal mizah olmak üzere üç açıdan incelemeye fırsat veren 45 unsurdan oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda, incelen resimli çocuk kitaplarının az sayıda daha küçük ve büyük yaş grubuna uygun mizahi unsurlar olmasına karşın, genel anlamda okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine uygun olan mizahi unsurlara yer verildiği görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Okul öncesi dönem, mizah, çocukta mizah gelişimi, resimli çocuk kitapları

Danışman: Prof. Dr. Mübeccel Gönen, Hacettepe Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

THE EXAMINATION OF HUMOR IN CHILD PICTURE BOOKS

Şengül AKINCI

ABSTRACT

This study aims to examine humor forms in picture books which are published in the language of Turkish or translated into Turkish. The study also aims whether or not these books are appropriate for preschool children's humor development. In this study, humor forms are examined in terms of visual, verbal and circumstantial humor types. As a measurement tool, a form which is developed by Johnson (2010) and adopted to Turkish by the researcher was used. This form consists of 45 criteries which allow to see visual, verbal and circumstantial forms of humor in picture books. As a sample, 54 child picture books are used after taken by views of experts in child literature and child development. Some of these books in the sample are written Turkish and the others are translated from English. As a result of the study, it was found that examined picture books are appropriate to preschool children's humor development. In addition to this, there are some humorous forms which are relevant for younger or older children's form of humor.

Keywords: Preschool, humor, humor development in children , child picture books.

Advisor: Prof. Dr. Mübeccel Gönen, Hacettepe University, department of primary education, division of preschool

ETİK BEYANNAMESİ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İmza

Şengül AKINCI

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca, yaptığım araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan danışmanım Prof. Dr. Mübeccel Sara Gönen'e,

Araştırmam için değerli bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan Prof.Dr. Aysel Köksal Akyol, Doç.Dr. Neslihan Güney Karaman, Yrd. Doç. Dr. Arif Yılmaz, Yrd. Doç.Dr. Mehmet Katrancı, ve Yrd. Doç. Dr. Yasemin Kuşdemir'e,

Maddi manevi desteklerini her zaman hissettiğim arkadaşlarım Arş. Gör Zahide Tonga, Arş. Gör. Melek Merve Yılmaz, Arş. Gör. Tuğba Baran ve Arş. Gör Aynur Yılmaz'a,

Hayatımın her anında bana destek olan, en değerli varlığım canım aileme,

Mizahı hayatımdan eksik etmeyen yeğenlerim Merve, Burakhan, Sude, Begüm ve Akın'a,

Teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:.....	2
1.3. Problem Cümlesi:	3
1.3.1. Alt Problemler:.....	3
1.4. Sayıtlılar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar.....	4
1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli	6
1.7.1. Mizah Kavramı	6
1.7.2. Gülme Kuramları	8
1.7.2.1. Üstünlük Kuramı	8
1.7.2.2. Uyuşmazlık Kuramı.....	9
1.7.2.3. Rahatlama Kuramı.....	10
1.7.2.4. Psikoanalitik Kuram	11
1.7.3. Çocuklarda Mizah Gelişimi.....	12
1.7.4. Wolfstein Modeli	12
1.7.5. Paul McGhee Modeli.....	13
1.7.6. McGhee'nin Mizah Gelişim Evreleri.....	14
1.7.7. Mizahın Çocuk Yaşamındaki Yeri.....	16
1.7.7.1 Mizahın Zihinsel Faydaları	16
1.7.7.2. Mizahın Sosyal Faydaları	18
1.7.7.3. Mizahın Fiziksel Faydaları	20
1.7.2. Çocuk Edebiyatı	21
1.7.2.1. Çocuk Edebiyatının Hedefleri	23
1.7.2.2. Çocuk Edebiyatının Önemi	23
1.7.2.3. Resimli Çocuk Kitaplarının Resimleme ve Fiziksel Özellikleri.....	25
1.7.2.4. Resimli Öykü Kitaplarının İçerik Özellikleri	27

1.7.2.5. Resimli Çocuk Kitapları.....	30
1.7.2.6. Resimli Çocuk Kitaplarında Mizah	32
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	34
2.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Çalışmalar	34
2.2. Yurtdışında Mizah İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	37
3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Yöntemi	42
3.2. Çalışma Grubu.....	43
3.2.1. Çalışma Grubunun Özellikleri.....	43
3.2.2. İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınlandıkları Yıllara Göre Dağılımı	44
3.3. Veri Toplama Araçları	45
3.3.1. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu.....	45
3.3.1.1. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formunun Türkçeye Uyarlanması	46
3.3.1.2. Çeviri ve Dil Eşdeğerlik Çalışması	46
3.3.1.3. En Uygun İfadelerin Seçilmesi	46
3.3.1.4. Çeviri Formun ve Orijinal Formun Karşılaştırılması	47
3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanışı	47
3.5. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi	53
3.6. Araştırmanın Geçerliliği	53
3.6.1. Araştırmanın Geçerliliği.....	53
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	55
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	81
5.1. Sonuçlar.....	81
5.2. Öneriler	85
5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler	85
5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler	85
KAYNAKÇA.....	87
EKLER DİZİNİ	87
EK 1 ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	933
EK 2. RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ UNSURLARI İNCELEME FORMU” İZİN BELGESİ	94
EK 3. ARAŞTIRMA KAPSAMINDA İNCELENEN KİTAPLAR.....	95

EK 4. RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ UNSURLARI İNCELEME FORMU.....	98
EK 5. ORJİNALLİK RAPORU.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	100

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1: Bilişsel Gelişim ve Mizah Gelişimi Arasındaki Paralellik	14
Tablo 3.1: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınevlerine Göre Dağılımı	43
Tablo 3.2: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Yayımlandıkları Yıllara Göre Dağılımı.....	44
Tablo 3.3: Türkçe ve İngilizce Formaların Arasındaki Phikorelasyonu Sonucu	47
Tablo 3.4: Resimli Çocuk Kitaplarında Mizahi Unsur İnceleme Kriterleri	48
Tablo 4.1: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların Mizah Gelişim Evrelerine Göre Dağılımı.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Tablo 4.2: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsur Türlerinin Dağılımı	54
Tablo 4.3: Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Görsel Mizahi Unsurların Dağılımı.....	55
Tablo 4.4: Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Sözel Mizahi Unsurların Dağılımı.....	66
Tablo 4.5: Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Durumsal Mizahi Unsurların Dağılımı.....	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil. 4.1 Resim Kavramsal Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek Görseller I	58
Şekil. 4.2 Resim Kavramsal Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek Görseller II	59
Şekil. 4.3 Kavramsal Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek Görseller III	59
Şekil. 4.4 Fiziksel Deformasyon Kategorisine İlişkin Örnek Görseller	60
Şekil. 4.5. Karikatürleştirme Esprileri Kategorisine İlişkin Örnek Görseller I.....	61
Şekil. 4.6. Karikatürleştirme Esprileri Kategorisine İlişkin Örnek Görseller II	61
Şekil. 4.7. Karikatürleştirme Esprileri Kategorisine İlişkin Örnek Görseller III	62
Şekil. 4.8. Uçuk Abartı Kategorisine İlişkin Örnek I	62
Şekil. 4.9. Uçuk Abartı Kategorisine İlişkin Örnek II	63
Şekil. 4.10. Uçuk Abartı Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek III	64
Şekil. 4.11. Abartılı Küçültme Kategorisine İlişkin Örnek Görseller	64
Şekil. 4.12. Maskeleye Kategorisine İlişkin Örnek Görseller	65

Şekil. 4.13. Kostüm Kategorisine İlişkin Örnek Görseller	66
Şekil. 4.14. İroni Kategorisine İlişkin Örnek Görseller.....	72
Şekil. 4.15. Rol Değişirme Kategorisine İlişkin Örnek Görseller	77
Şekil. 4.16. Başkasını Taklit Kategorisine İlişkin Örnek Görseller	78
Şekil 4.17: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarında en fazla Yer Alan 10 Mizahi Unsurun Dağılımı	79

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sıklıkla " gülmece" kelimesi ile birlikte anılan mizah, insan hayatında büyük bir öneme sahiptir. Mizah, kişinin hayata pozitif bir bakış açısı ile bakmasını sağlayıp, hayatı olumsuz yönde etkileyen korku, ümitsizlik, güvensizlik gibi duygulardan arınmasına yardımcı olmaktadır. Bağışıklık sisteminin güçlenmesi, kalp ritimlerinin düzene girmesi gibi fizyolojik faydalarının yanı sıra olayların seyrini değiştiren bir güce sahip olan mizah, sosyal ilişkilerin iyileşmesine de katkı sağlamaktadır (McGhee, 2002). Etrafındaki insanlar ile iyi ilişkiler kuran ve bulunduğu toplulukta aranan kişilere bakıldığında bu kişilerin hayatın, olayların komik ve eğlenceli yanlarını görebilen, esprî yeteneği yüksek kişiler olduğu görülmektedir. Değişen dünya şartlarından dolayı, günümüz çocukları ekonomik sıkıntılar ve aile içi problemler gibi bir takım olumsuz koşullarla karşılaşmaktadırlar. Kimi çocuklar bu türden durumlara doğrudan maruz kalırken, kimileri de medya ya da çevrenin etkisi ile bu olumsuz durumlara tanık olmaktadır. Yaşamın birer gerçeği olan bu sıkıntıları çocukların hayatından tümüyle çıkarmak mümkün olmayacağı için, onların bu türden problemlerin üstesinden gelebilecekleri beceriler kazanması önem taşımaktadır. Bu becerilerin kazanılmasında, çocuğun bilişsel ve duygusal dünyasına hitap eden kitaplar (Güleç ve Gönen, 1997) önem taşımaktadır. Çocuklar kitaplar sayesinde kendileri ile özdeşim kurabilecekleri, öykünebilecekleri kahramanlarla tanışır, bu kahramanları model alırlar. Bu modeller sayesinde istedik davranışları tekrarlar (Sever; 2003). "Öte yandan öykünme olgusu, mizah yapılarının kalıp olarak aktarılabilmesiyle (Jewel, 2005) birlikte düşünüldüğünde, çocukların mizah unsurlarını kendi davranışlarına yansıtılabilmeleri, yaşamda karşılaşılabilecekleri sorunların üstesinden gelmede onları daha donanımlı hale getirmektedir". Mizahın hiçbir amacı olmasa bile çocuğu salt eğlendiren, onun hoşça vakit geçirmesini sağlayan bir olgu olduğu düşünüldüğünde, mizah içerikli resimli kitapların çocukların hayatında oldukça önemli yeri olduğunu söylemek mümkündür. Son yıllarda mizah konusu ile ilgili yapılan çalışmaların (Mert, 2014; Eskidemir Meral, 2013; Öner, 2012) sayısında bir artış olduğu görülmekle birlikte, mizah gelişiminin başladığı erken çocukluk döneminde mizah ile ilgili az sayıda çalışma yapıldığı (Koçer, Eskidemir ve Özbek, 2012; Seven, 2012) görülmektedir.

Bunun nedeni olarak, dil ve konuşma becerileri tam olarak gelişmemiş olan çocukların mizahı anla ve takdir etme düzeylerini tespit etmenin zor olduğu düşüncesi oluşturmaktadır. Bu türden çalışmaların eksik olması sebebi ile okul öncesi dönemde mizah konusun çok dikkat çeken bir unsur olmaması, çocukları mizahın sunduğu sosyal, bilişsel ve fiziksel bir takım faydalardan mahrum bir hale getirebilmektedir. Buradan hareketle, mizah içerikli resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelenmesine yönelik bir araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma ile mizah içerikli resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların neler olduğu ve var olan bu mizahi unsurların okul öncesi çocuğun mizah gelişimi ile ne derece uyumlu olduğu betimlenmeye çalışılmıştır

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Mizah, güldürü ve eleştiri gibi bir takım fonksiyonları olan yazınsal bir tür olmakla beraber çocukların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimleri açısından önemli bir yere sahiptir (Hamzadayı ve Çetinkaya, 2013). “Hayata gülümseyerek bakabilme sanatı olan mizah, insan yaşamını kolaylaştıran birçok sırrı bünyesinde barındırır. Kişilere iletişim kurabilme, olumsuz durumlarda gülümseyebilme, haksızlıklara karşı durabilme, hoşgörülü olabilme ve eleştiri yapabilme gibi bir takım meziyetler sağlar” (Eroğlu, 2008). Mizah bir gruba aidiyet hissi geliştirme, var olan stresini azaltma ve negatif duyguları kabul edilebilen bir şekilde açıklama gibi faydaların (Johnson, 2010) yanı sıra, çocuk ve ergenlere de entelektüel, sosyal, duygusal ve fiziksel bir dizi fayda sağlamaktadır (McGhee, 2002). Özellikle, kişilik gelişiminde ve bir takım temel bilgi ve becerilerin elde edilmesinde bireylerin ileriki yaşamı için hayati önemi olan okul öncesi dönem, çocuğun gelişim ve öğrenmesinde, kişilik gelişiminde, alışkanlık, inanç ve değer yargılarının oluşmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Çocuk için kritik önem taşıyan bu yıllarda, çocuğa sunulan eğitim fırsatları, okul ve ev ortamındaki öğrenme çevresi ile çocuğun kullanımına sunulan materyaller hayatında büyük önem taşımaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarına sosyal, duygusal ve dilsel olduğu kadar bilişsel bir takım faydalar sağlayan resimli çocuk kitapları da bu materyallerdendir (Güleç ve Geçgel, 2006). Okul öncesi dönem çocukları için yazılan kitaplar arasında, mizah içerikli çocuk kitaplarının, çocuklara bahsedilen faydaların sağlanmasında önemli katkılarının olduğunu söylemek mümkündür.

Bu sebeple, okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden, onların bilişsel gelişimini destekleyen kitaplara ihtiyaç vardır. Mizahi unsur içeren resimli çocuk kitapları, bu ihtiyacın giderilmesinde önemli birer araçtır. Ülkemizde resimli çocuk kitapları ile ilgili yapılan araştırmaların genellikle kitapların biçimsel ve içeriksel özelliklerini incelemeye dayandığı görülmektedir. Öte yandan, mizah içerikli kitaplar ile ilgili yapılan az sayıda çalışmanın ilkökul ve daha üst yaş gruplarındaki çocuk ya da gençlere hitap eden kitaplar ile yapıldığı, okul öncesi dönem çocuk kitapları ile ilgili yapılan bu tür bir çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bu araştırma, Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların neler olduğu ve bu unsurların okul öncesi dönem çocuklarının mizahi gelişim dönemlerine uygunluğu açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Yapılacak çalışmanın, alandaki eksikliği gidereceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, araştırmanın çocuk edebiyatı ve çocukta mizah gelişimi ile ilgilenen araştırmacı, yazar ve ebeveynlere yol göstereceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın ayrıca, öğretmen, ebeveyn ve okul öncesi dönem çocukları için kitap yazan yazarlara çocuklar için seçecekleri kitaplarda bilişsel gelişim, mizah gelişimi ve belli yaş gruplarına uygun kitapların seçimine dair farkındalık kazandıracığı düşünülmektedir. Bununla birlikte, çocukların mizah gelişimine uygun kitapların neler olduğunun bilinmesinin ve bu türde kitapların çocuklara sunulmasının çocuklara hayatları boyunca okumaktan keyif almalarına ve yaşamın eğlenceli taraflarını görmelerine fırsatlar sunacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi:

Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurlar nelerdir?

1.3.1. Alt Problemler:

- 1.Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların mizah gelişim evrelerine göre dağılımı nasıldır?
- 2.Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların türlerine (görsel, sözel, durumsal mizah) göre dağılımı nasıldır?
- 3.Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan görsel mizahi unsurlar nelerdir?

4.Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan sözel mizahi unsurlar nelerdir?

5. Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında yer alan durumsal mizahi unsurlar nelerdir?

6.Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş resimli çocuk kitaplarında en fazla yer alan mizahi unsurlar nelerdir?

1.4. Sayıtlılar

Ölçme aracının Türkçe basılmış kitaplara uygulanmasında Türk kültürüne uygun olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, çalışma grubu kapsamında 2003 ve 2015 yılları arasında Türkiye’de yayınlanmış mizahi unsur içerdiği düşünülen 54 adet resimli çocuk kitabı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Öncesi Dönem: Bu çalışmada okul öncesi dönem ifadesi ile üç-altı yaş arasındaki çocuklar kast edilmiştir.

Resimli Çocuk Kitabı: Araştırma kapsamında üç-altı yaş arasındaki çocuklara hitap eden resimli çocuk kitapları incelenmiştir.

Mizah Gelişim Evreleri

Bu çalışmada incelen kitapların okul öncesi dönem çocuğunun mizah gelişimine göre uygunluğu, McGhee’nin (1979)’da belirttiği mizah gelişim evreleri açısından incelenmiştir. Bu evreler ve özellikleri aşağıda verilmiştir.

1.Evre: Nesnelere Karşı Tutarsız Davranışlar(18-20 ay)

Çocuklar bu dönemde bir nesneyi ellerine alır, tutar ve kullanırlar. Bu yaştaki çocuklar görsel sürpriz durumlara gülerler. (Örneğin, “ce ee yapmak” gibi) (Southam, 2005).

2. Evre: Nesnelere ve Olayların Tutarsız Olarak Adlandırılması (20-24 ay)

Çocuk gelişen dil becerilerini kendisini ve etrafındakileri eğlendirmek için kullanmaya başlar. Saçma kelime ve aptalca kafiyeler oluşturma gibi uyumsuzluk oluşturan kelime cümle yapılarını kullanmaya başlar (Southam, 2005).

3.Evre: Kavramsal Tutarsızlık (2-7 yaş)

Çocuk bu evrede artık kendisi ve başkalarını da eğlendirmek için amaçlı bir şekilde nesne ve kelimeleri bilinenden farklı şekilde kullanmaya başlar. Eskiden zorluk çekip, artık beceri kazandığı kimi beceriler hakkında şaka yapmaktan hoşlanır. Örneğin, vücut koordinasyonunu ya da tuvalet kazaları gibi konularda şaka yapmaktan hoşlanır (Southam, 2005).

4.Evre: Çoklu Anlamlar (7-11 yaş)

Çocuk bu evrede kelimelerin birden fazla anlamı olduğunu anlar. Prososyal şakalardan, antisosyal şaka ve aşağılama türünde şakalar yapmaya başlar (Southam, 2005).

1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli

1.7.1. Mizah Kavramı

Genellikle insanları güldüren şey olarak tanımlan mizah (Bariaud, 1989) , çoğu zaman gülmece kelimesi ile birlikte anılmaktadır. TDK (Büyük Türkçe Sözlük, 2015) mizahı “gülmece” kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanmış ve gülmeceyi “ 1) eğlendirme, güldürme ve bir kimsenin davranışına incitmeden takılma amacını güden ince alay, mizah, humor. 2) gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan edebiyat türü, mizah, ironi” olarak açıklamıştır. Nesin (2001:20) de mizah yerine gülmece sözcüğünü kullanır ve “gülmece seslendiği insanı hangi oranda olursa olsun sağlıklı olarak güldürebilen her şeydir. Çünkü güldürmek gülmecenin işlevidir. Bir oranda olsun güldürmeyen bir şey gülmece değildir” der. Mizahın, gülmeyi de beraberinde getirdiği doğrudur. Ancak mizahı, basit bir gülme olayından ayıran, insanlara neşe ve pozitif enerji kazandırmasıdır. İnsan hayatında pek çok şekilde kendini gösteren mizah bazen bir cerrahın bıçağı gibi keskin iken, bazen de bir ipeğin dokusu gibi yumuşak bir şekilde kendini gösterir. Yaşamdaki çarpıklıkları, hataları, saçmalıkları gözler önüne serer ve insanları korku ve kaygıdan uzak tutar (Mallen, 1993). Bununla birlikte mizah, insanların kavrayışlarında bir takım değişiklikler meydana getirir. Bu değişikliğin neticesinde bireyde, bir olay ya da durum ile ilgili olmasını umduğu durumların resminde hızlı bir değişiklik meydana gelir (Morreall, 1997). Mizahı anlama ve üretme insan değişiminin bir parçasıdır. İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliklere bakıldığında bunların dil, yüksek zihinsel kapasite ve mizah anlayışının olduğu görülür (McGhee,1979). McGhee'e (1979) göre uyumsuzluk her türlü mizahın temelinde yer alan bir durumdur. Bir durum ya da olayda, beklenen mantıklı sonuç yerine insanı şaşırtıp, onda şok etkisi yaratan umulmadık sonucu meydana getiren bir durum olan uyumsuzluk, kişide bir gerilim oluşturur. Kişi bunu mizahi bir durum olarak yeniden yapılandırıldığında, gülme eylemi meydana gelir, tansiyon azalır ve rahatlama oluşur (Sauthom, 2005). Tesadüf bir şekilde de gelişebilen mizah, insanları güldürür ya da gülümsetir. Mizah, bir karikatür gibi görsel olabileceği gibi, şaka ya da saçma bir kelime kullanmak suretiyle sözel de olabilir (Bariaud,1989). Mallen (1993) mizahın çift yönlü bir tabiatının olduğundan söz etmekte ve bu durumdan şöyle bahsetmektedirler: Mizah insanları, ölüm, hastalık, açlık, acı ve korku gibi hayatın katlanılmaz sıkıntılarına karşı sağlam durmalarına yardımcı olan büyümlü bir şeydir. İnsanları birbirine bağlayıp, onları bir arada tutan önemli bir araç

olan mizah, silah olarak kullanıldığında insanlar arasında ayrılık yaratan bir unsur haline gelmektedir. Nilsen'e (1993) göre mizah, bir olay ya da durumda var olan gerilimi azaltıcı bir etkiye sahiptir. Sauthom (2005) ise mizahı içinde fiziksel, sosyo-duygusal, bilişsel ve psikolojik bir takım bileşenleri olan bir olgu olarak tanımlar. Mizahın ne olduğuna dair yapılan tanımlamaların ortak noktasının, mizahın gülme eylemi ile birlikte anılması olduğu görülmektedir. Mizahi bir durumun gülmeyi meydana getirdiği doğrudur. Ancak verilen her gülme tepkisi, mizahi değildir. Morreall (1997:3-4) mizahi olan ve olmayan gülme durumlarının şunlar olduğunu belirtmektedir:

“Mizahi olan gülme durumları

- *Fıkra dinleme,*
- *Birinin bir fıkrayı mahvettiğini görme,*
- *Bir fıkrayı anlamayan birisine gülme,*
- *Birisini garip giysiler içinde görme,*
- *Bir örnek giyinmiş ikizlere gülme,*
- *Birisinin bir başkasının taklidini yaptığını görme,*
- *Saçma sapan böbürlenmelere ya da “abartılı öykülere” kulak misafiri olma,*
- *Usturuplu hakaretlere kulak misafiri olma,*
- *Bir çocuğun büyüklere özgü bir ifadeyi yerli yerinde kullandığını duyma “*

Mizahi olmayan gülme durumları

- *“Gıdıklama,*
- *Bebeklere cee yapma,*
- *Sihirbazlık numarasını izleme,*
- *Havaya atılıp tutulma (bebeklerde),*
- *Tehlike ile karşılaşmanın ardında kendini yeniden güvence içinde duyumsama.,*
- *Bir bulmaca ya da sorunu çözme,*
- *Bir spor etkinliği ya da oyunu kazanma,*
- *Yolda eski bir dostla karşılaşma,*
- *Piyangodan para çıktığını öğrenme,*
- *Zevkli bir işe girişme,*
- *Utaç duyma”*

Mallen'e (1993) göre mizahı bir bukalemuna benzetmek mümkündür. Çünkü mizah bir ortamdan başka bir ortama, bir andan başka bir ana göre değişiklik gösterebilmektedir. Kişinin yaşadığı toplum değiştikçe değişebileceği gibi, yaşı ilerledikçe de değişebilir. Bir çocuğun mizah anlayışı, bir yetişkininkinden farklıdır.

Yaş sınırının olmadığı evrensel bir takım komik unsurlar olmasına rağmen, belli yaş gruplarına komik gelip diğerlerine gelmeyen hikâye, şiir ve bilmeceler bulunmaktadır. Öte yandan, belli bir türde bir mizahı anlama ve takdir etmenin, belli yaş gruplarına has olduğunu söylemek, mizahı eksik bırakmaktadır. Çünkü zihinsel kapasite, geçmiş deneyimler ve çocuğun maruz kaldığı komik durumun doğası verilen mizahi tepkiyi etkilemektedir (Mallen, 1993). Mizahın ne olduğuna ve insanların hangi durumlarda, neden güldüğüne dair ortaya atılan pek çok düşünce ve kuram bulunmaktadır. Bu düşünceleri “gülme kuramları” başlığı altında incelemek mümkündür

1.7.2.Gülme Kuramları

1.7.2.1.Üstünlük Kuramı

“Kötüleme Kuramı” olarak da bilinen “Üstünlük Kuramı” nı, Aristo ortaya atmış, filozof Hobbes geliştirmiştir. Bu kurama göre komik bir yazı metnini ya da fıkrayı okuyan, dinleyen veya herhangi bir gülmece ögesini seyreden kişi, hikâyede bahsi geçen ana karakterin yaptığı hata ve sergilediği kusurlu davranışları yapmadığını düşünür ve kendisini o kişiye göre üstün hisseder. Bu üstünlük hissi, kişide rahatlama duygusu ve memnuniyet hissi oluşturur. Bunun neticesinde de gülme meydana gelir (Özünü, 1999). En eski, muhtemelen de en yaygın gülme kuramı olan “Üstünlük Kuramı”na Hobbes’e kadar pek çok kişi eklemeler yapmış, bu kuram üzerine düşüncelerini belirtmişlerdir. Hobbes’e göre insanlık, aralarında sürekli savaş bulunan bir ırktır. Hobbes, “Leviathan” adlı ünlü eserinde insanlığın genel eğiliminin yalnızca ölümle sona eren, bitmez tükenmez bir güç arzusu olarak öne sürüyorum” demektedir. Hobbes kişilerin kendilerine gülmeleri de başkalarının yaptıklarına gülmeleri ile benzer sebeplerden kaynaklandığını düşünür. Ona göre, insanlar daha önceden sahip oldukları birtakım zayıf noktalara, artık sahip olmadıklarında içlerinde bir üstünlük duygusu meydana gelir. Bu nedenle gülme, kişinin kendisini başka birinden ya da daha önceki zayıf durumundan daha iyi bir yerde gördüğü an meydana gelen bir hoşnut olma durumdur (Morreall, 1997). Üstünlük kuramını savunan önemli filozoflardan biri de Eflatun’dur. Eflatun’a göre birey, diğer bireylerin şanssızlık durumlarından haz duyar. Bu yüzden Eflatun “gülme” kavramını “şeytanlık” ve “budalalık” ile ilişkilendirmektedir. Eflatun’un fikirlerine katılan Aristo, gülmeyi alayın bir türü olarak ifade ederken, ondan küstahlığın terbiye edilmiş hali olarak bahsetmekle beraber mizahı tümünden

ayıplamaz (Morreall, 1997). O, komedinin toplumda var olan kıskançlık, haset gibi “şeytani “ duygulardan arınmak adına önemli bir yere sahip olduğundan söz eder. Ona göre, izledikleri komedide verilen unsurlara gülen insanlar, başkalarının talihsiz yönleri ile alay etme hissinden kurtulacaktır. Üstünlük kuramı ile ilgilenen bir diğer önemli düşünür de Rap’tir. Rap’in üstünlük kuramına dair yaptığı önemli katkı, kişinin kendi kendine gülmesine açıklama getirmesidir. Ona göre kişi, kendisinin şu anki durumundan kötü bir durumda sergilediği davranışlara güler, bunlarla alay eder. Çünkü böyle bir durumda kişinin kendine gülen kısmı gülmeyen kısmına göre üstündür (Morreall,1997).

1.7.2.2.Uyuşmazlık Kuramı

Kant ve Henry Bergson’ un öncülüğünü yaptıkları bu kurama göre gülme, herhangi bir mizahi metin ya da durumda, kişilerin olay örgüsünün hangi yönde gelişip sonuçlanacağına dair sahip oldukları beklentilerinin, umulmadık bir şekilde sonuçlanması ile ortaya çıkan durumdur (Özünü,1999). “Aykırılık kuramı” olarak da bilinen bu kuram, diğer gülme kuramları içinde en çok kabul edilendir. Bu kuram gülmenin, kişinin bir olay ya da durumla ilgili olarak karşılaştığı uyumsuz sonucun, başka bir açıdan bakıldığında mantıksal açıdan uyumlu olması nedeniyle kişinin dünyasında yarattığı uyuşmazlıktan ortaya çıktığını varsaymaktadır (Usta, 2005). Bu kurama ilişkin olarak Temel’in aşağıdaki fıkrası örnek verilebilir:

“Ameliyat masasında bayılmayı bekleyen Temel ameliyat hazırlıklarını tamamlamaya çalışan operatöre seslenmiş:

-Boşuna o masçeyu takma daaa, haçan tanudum senu!” (Özünü,1999). Bu fıkra incelendiğinde Temel’in sözleri ilk etapta mantıksızdır. Çünkü doktorlar maskeyi işlerini daha titiz yapmak adına takarlar. Öte yandan, insanların kimliklerini gizlemek adına maske takmaları Temel’in sözlerini mantıklı kılmaktadır. Fıkra bu açıdan incelendiğinde, Temel’in sözleri bir açıdan mantıklı iken diğer açıdan mantıksızdır. Bu fıkrayı okuyan kimse, zihninde uyumluluk ve uyumsuzluk olmak üzere iki farklı duygu durumunu yaşayacak, bu da onun gülmesine neden olacaktır. Uyuşmazlık Kuramı’na göre gülmenin meydana gelmesi için üç koşul gereklidir. Bunlardan birincisi, “sürpriz” bir durumun meydana gelmesidir. İkinci koşul, kişinin olay ya da metindeki sürpriz durumu yaratan unsura karşı duyarlı olması ve umulmayan sonuç meydana geldiğinde “olayları anlamak için çaba sarf etmesidir. Gülmenin gerçekleşebilmesi için gerekli olan son koşul ise; “iki ya da

daha fazla olan tutarsız durumun karmaşık bir bütün oluşturuyormuş gibi algılanması ya da kişinin bunları kendi zihninde karşılıklı bir ilişki içinde görmesidir” (Usta, 2005: 17).

1.7.2.3.Rahatlama Kuramı

“Rahatlama Kuramı” diğer kuramlarda olduğu gibi “niçin güleriz?” sorusuna yanıt aramakla birlikte, buna ek olarak “gülünce niçin rahatlarız? “ sorusuna da cevap arayan bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Rahatlama kuramına dair ifadeler ilk olarak Shaftesbury ‘nin 1711 yılında yayınlanan “The Freedom of Wit “ adlı eserinde rastlanmaktadır. Bu durum eserde “açık yürekli insanlar doğal ve rahat ruh halleri kısıtlandığında ya da denetim altına alındığında, içinde buldukları sıkıntılı durumdan kurtulmak için başka hareket yolları arayacaktır; ister taşlamayla, öykünmeyle, ister soytarılıkla olsun, bu insanlar az ya da çok kendilerini, gösterdikleri için bu durumdan hoşnut olup, üzerlerindeki baskılardan öç almış olacaktırlar” dizeleri ile açıklanmaktadır (Morreall, 1997:20). Rahatlama Kuramı, gülmenin sebebini, kişide biriken fazla enerjinin salınmaması ile ortaya çıkan bir durum olduğunu ifade etmektedir. Burada bahsedilen enerji birikimi iki sebeple oluşmaktadır. Bunlardan birincisi, esri ya da maruz kalınan olayın başlı başına yarattığı bir gerilim durumu iken, diğeri toplumsal kısıtlanmalar nedeni ile biriken enerjinin açığa çıkmasıdır (Usta, 2005). Var olan bir yasağın kişilerde yasaklanana yapma isteğini artırması bilinen bir gerçektir. Ancak gerçekleştirilemeyen her istek, açığa çıkarılmamış sinirsel bir enerji olarak kişilerin bünyesinde kalmaktadır. Buna örnek olarak, çocukların koşmak, zıplamak veya haykırmak istediklerinde sessiz olmaya zorlanmaları verilebilir. Çocukların açığa çıkarılmayan enerjileri, kas gerilmeleri ve kıpır kıpır olmaları ile kendini belli etmektedir. Bununla birlikte, toplumsal anlamda konulan pek çok yasak da gülmeye neden olmaktadır. Cinsellik ve şiddete karşı konulan sosyal ve toplumsal yasaklar bunların başında gelmektedir. Örneğin, pek çok toplumda, evlilik dışı yaşanan cinsel beraberlikler yasaklanmaktadır. Bir kişinin çıkıp, bu türden kısıtlamalara karşı çıkan bir konuşma gerçekleştirmesi ya da bir oyuncunun bu türden eylemlere oyununda başvurması ile baskı altında olan düşünceler kışkırtılır ve gülme ile salıverilir. Toplumda şiddetle ilgili bir takım kısıtlamalar da bu türden gülmeye neden olmaktadır. Örneğin, öğretmenine karşı kızgınlık duyan bir öğrencinin sosyal normlar içinde öğretmenine karşı şiddet içeren davranış

göstermesi yasaktır. Bu yüzden öğrenci, sergileyemediği bu şiddet davranışını içinde tutar, düşmanca duygularını bastırır. Ancak öğretmen bir başkası tarafından şiddete maruz kalırsa ya da sınıfta ders anlatırken ayağı tökezleyip düşecek gibi olursa, öğrencinin içinde baskılanan enerji dışarı çıkar bu da gülme olarak kendini gösterir (Morreall, 1997). Gülmenin rahatlamaya neden olması ile ilgili olan bir diğer husus da gülme durumunun, kişide bir enerji birikimine neden olmasıdır. İnsanlar çevrelerinde var olan pek çok olaya karşı cinsellik ya da şiddet içerikli olmamasına rağmen gülebilmektirler. Örneğin, bir hikâyedeki kahraman ya da olay örgüsüne karşı dinleyicilerin sahip olduğu birtakım beklentiler vardır. Bu beklentiler umulmadık şekilde sonuçlanıp karakterler ya da olayın sonucu beklenildiği şekilde çıkmadığında, bu unsurlara karşı birikmiş olan enerji gereksiz bir hal alır ve dinleyici rahatlamak ister. Gülme yoluyla bu enerji açığa çıkarılır ve rahatlama sağlanmış olur.

Bu duruma örnek olarak şu dizeler verilebilir:

“Geziye çıkan Maud teyzeme,

Yazmıştım bir güzel nağme.

Karın ağrısından öldüğünü duyduğumda,

Anladım yazık oldu, zarfa yapıştırdığım pula.”

Yukarıdaki şiir incelendiğinde, şiir okumaya başlandığında şiiri yazan kişiye karşı teyzesine olan sevgi ve saygısından ötürü bir sevgi ve sempati duyulmaktadır. Ancak dördüncü son cümlesinde, yazarın tahmin edilen aksine bir pula üzülmesi, okuyucunun karakter ile ilgili olan sevgi dolu beklentisi birbirine ters düşmektedir. Bu neden okuyucuda gereksiz bir fazlalık halini alan duygusal enerji, gülme eylemi olarak kendini dışarı bırakır ve bir rahatlama gerçekleşir (Morreall, 1997).

1.7.2.4. Psikoanalitik Kuram

“Tezli Gülmece Kuramı” olarak da bilinen bu kuram filozof ve psikoanalist Freud tarafından açıklanmaktadır. Freud bu kuramında insanlarda gizli kalmış olan saldırı hissini zaman zaman ortaya çıkarılabildikleri görüşünü savunmaktadır. Herbert Spencer’ın görüşlerinden etkilenen Freud’a göre gülmenin amacı, var olan fazladan enerjinin salınmasıdır. Bu görüşe göre sinir sisteminde biriken enerjiye artık ihtiyaç kalmadığında bu fazladan enerjinin bir şekilde atılması gerekmektedir. Gülme de bu yollardan birisidir (Özünlü, 1999).

1.7.3. Çocuklarda Mizah Gelişimi

Bireylerin sergiledikleri gülme davranışı incelendiğinde, yetişkinler ve çocukların aynı şeylere gülmedikleri görülmektedir. Başka bir deyişle, bir yetişkin çocuğun kahkahalarla güldüğü bir durumu komik bulmazken, çocuk da yetişkinlerin güldüğü bir durum karşısında kayıtsız kalabilmektedir. Morreall'a (1997) göre çocukların yetişkinlerin şakalarını anlamakta güçlük çekmeleri, kavrayışlarındaki bir takım kalıpların yeterince olgunlaşmaması ile ilgilidir. Morreall'a (1997) göre bu durum sadece çocukların sözcük oyunları ya da cinsel esprileri anlayamaması ile ilgili değil, gelenek ve hicvi de içine alan bir durum ile ilgili bir durumdur. Çocukların bir davranışı komik olmak adına yapmamalarına rağmen yetişkinlerin bunu komik bulması da çocukların bakış açısı ile yetişkinlerin bakış açısının, dolayısı ile olayları kavrayışlarının farklı olmasından ileri gelmektedir. Morreall (1997), farklı kültürden olan yetişkinlerin mizah anlayışlarının birbirine uymamasının da buna benzer bir durum olduğundan söz etmektedir. Farklı kültürlerle ait insanların farklı bakış açılarının olması, bunun sonucunda uyumsuzlukları aynı şekilde görmemelerine neden olur. Bir dilden diğerine çevrilen fıkranın, izleyici üzerinde anadilindeki aynı komik etkiyi bırakmaması buna verilebilecek önemli bir örnektir. Kahkaha, okul öncesi eğitim kurumlarında ya da küçük çocukların bulunduğu yerlerde sıkça duyulan bir ses olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmalar bu kahkahaların, çocukların basit bir eğlenme durumundan kaynaklı memnuniyet ifadesinin ötesinde, bilişsel bir dürtü olduğundan bahsetmektedirler (Klein, 1987).

Çocuklarda mizah üretme ve mizahı takdir etmeye dair pek çok araştırma yapılmış ve bu konu ile ilgili pek çok görüş ortaya atılmıştır. Literatürde çocukta mizah ve mizah gelişimine dair iki temel görüş hâkimdir. Bunlardan birisi Freud psikoanalitik görüşlerinden beslenen Wolfstein iken, diğeri McGhee'nin mizahı bilişsel gelişimle ilişkilendirdiği kuramıdır (Zbaracki, 2003).

1.7.4. Wolfstein Modeli

Martha Wolfenstein (1954) de yayınladığı "Children's Humor" adlı kitabında çocukta mizah gelişimine dair görüşlerini belirtmiştir. Ona göre, çocukta mizahı üretme ve takdir etme, baskı altına alınan cinsel his ve duygular ile ilgilidir. Çocuklar baskı altına aldıkları bu hisleri atmak amacıyla, mizah içerikli fiziksel şakalar ya da kelime oyunları yapmaktadırlar. Buna ek olarak Wolfenstein, çocukların mizahı; otorite bir figüre saldırmak ya da henüz yeni bir şeyler

öğrenmekte olan kendilerinden küçük çocuklarla alay etmek için kullandıklarını belirtmektedir (Zbaracki, 2003).

1.7.5.McGhee Modeli

Paul McGhee, geliştirmiş olduğu mizah gelişim kuramında, mizahı üretme ve takdir etmenin bilişsel gelişim ile yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. McGhee'e göre mizah, çocuklar için fiziksel, bilişsel, dil ve sosyal olgunlaşmayı da içine alan normal bir gelişim sürecinin parçasıdır (1979). Çocuğun bilişsel ve dilsel gelişimi ilerledikçe, mizahı üretme ve takdir etme kapasitesinde bir artış meydana gelmektedir. Bu beceriler arttıkça çocuk yetişkinlerin yapıp anladığı türden mizah becerisini kazanmaya başlamaktadır. Başka bir ifade ile çocuk artık daha kompleks ve beceri gerektiren (ironi ve satire gibi) türde mizahi beceriler kazanmaya başlamaktadır (Bariaud, 1989). McGhee (1979) 'e göre uyuşmazlık her türlü mizahın temelinde bulunmaktadır. Mizah üzerine çalışan araştırmacıların çoğu, çocukta bulunan "mizahı takdir etme" ve "mizah üretme" yeteneğinin, McGheenin (1979) da öne sürdüğü gibi, olay ya da durumdaki uyuşmazlığı anlamadaki bilişsel yeteneği ile ilgili olduğunu kabul etmektedir (Southam,2005). Piaget'in bilişsel gelişim kuramı ile paralellik gösteren bu kuramda McGhee, mizah gelişimini temelde dört evrede incelemektedir.

Tablo 1.1: Bilişsel Gelişim ve Mizah Gelişimi Arasındaki Paralellik

Yaş Aralığı	Piaget'in Bilişsel Gelişim Evreleri	McGhee'nin Mizah Gelişim Evreleri
18-24 ay	<u>Duyu Motor Dönemi</u> Çocuk bilişsel gelişiminin bu evresinde resim, kelime ve mimik gibi bir takım sembolleri kullanarak "mış gibi " yapar	<u>1.Evre: Nesnelere Karşı Tutarsız Davranışlar(18-20 ay)</u> Çocuklar bu dönemde bir nesneyi ellerine alır, tutar ve kullanırlar. Bu yaştaki çocuklar görsel sürpriz durumlara gülerler. (Örneğin, "ce ee yapmak" gibi) <u>2. Evre: Nesnelere Ve Olayların Tutarsız Olarak Adlandırılması (20-24 ay)</u> Çocuk gelişen dil becerilerini kendisini ve etrafındakileri eğlendirmek için kullanmaya başlar. Saçma kelime ve aptalca kafiyeleşmelerin oluşturduğu uyumsuzluk oluşturan kelime cümle yapılarını kullanmaya başlar.
2-7 yaş	<u>İşlem Öncesi Dönem</u> Bilişsel gelişimin bu evresinde bulunan çocuğun sembolleri kullanma ve "mış gibi yapma" becerileri gelişir. Kimlikleri, neden sonuç ilişkilerini ve sayıları öğrenir, sınıflandırma ve kategorileştirme becerileri artar.	<u>3.Evre:Kavramsal Tutarsızlık</u> Çocuk bu evrede artık kendisi ve başkalarını da eğlendirmek için amaçlı bir şekilde nesne ve kelimeleri bilinenden farklı şekilde kullanmaya başlar. Eskiden zorluk çekip, artık beceri kazandığı kimi beceriler hakkında şaka yapmaktan hoşlanır. Örneğin, vücut koordinasyonunu ya da tuvalet kazaları gibi konularda şaka yapmaktan hoşlanır.
7-11 yaş	<u>Somut İşlemler Dönemi</u> Bilişsel gelişiminin bu döneminde çocukta mantıklı olarak düşünme ve somut problemleri çözebilmek için gerekli zihinsel işlemlerde artış olur. Bunun birlikte çocuk artık, bir duruma ait birden fazla değişkeni görüp fark edebilir.	<u>4.Evre: Çoklu Anlamlar</u> Çocuk bu evrede kelimelerin birden fazla anlamı olduğunu anlar. Prososyal şakalardan, antisosyal şaka ve aşağılama türünde şakalar yapmaya başlar.

(Southam, 2005).

1.7.6. McGhee'nin Mizah Gelişim Evreleri

1.Evre: Nesnelere Karşı Tutarsız Davranışlar (18-20 Ay)

McGhee (1979) bu evreyi "Nesnelere Karşı Tutarsız Davranışlar" olarak nitelendirmektedir. Bu evrede çocuklarda objeler, insanlar ve olaylar aracılığı ile sembolik düşünme becerileri artmaktadır. Çocuk bu evrede bir nesneyi başka bir nesne gibi kullanmaya başlar. -Mış gibi oyun süresince bir obje asıl amacının dışında kullanılır. Çocuklar bu evrede hayali dünyalarını oyunlarına entegre etmekten keyif alırlar. Örneğin, bir kalemi tarak gibi kullanırken gülerler, mutlu olurlar. Burada çocukların gülme nedeni, yaptıkları oyunun gerçek hayatta karşılığının olmadığını bilmeleridir (Johnson, 2010).

2.Evre: Nesnelere ve Olayların Tutarsız Olarak Adlandırılması (20-24 Ay)

Dil gelişiminin hızla artış gösterdiği bu evrede, çocuklar dili eğlenceli bir şekilde kullanarak mizah yapar, nesne ve olayları yanlış adlandırır ve bundan keyif alır (McGhee,1979). Genellikle iki yaşın sonuna doğru başlayan bu evrede çocuk bir nesneyi olduğundan tamamen farklı bir şekilde isimlendirir. Örneğin bir kediyi işaret ederek ona domuz diyebilir. Ya da bir kediyi köpek, eli ayak, gözü burun olarak göstermekten mutluluk duyarlar. Bu türden bir durumun mizahi bir durum olarak algılanabilmesi için çocuğun yaptığının gerçek ile tutarsız olduğunu fark etmesi gerekmektedir (Johnson,2010).

3.Evre: Kavramsal Tutarsızlık (2-7 Yaş)

3 yaş civarında kavramsal düşünmenin artması ile birlikte yeni bir türde mizah meydana gelmektedir (McGhee,1979). McGhee'ye göre üç-yedi yaş arasındaki çocuklar bu uyumsuzlukları komik bulmaktadırlar. Örneğin, dişini fırçalayan bir maymun ya da duş alırken ısıklık çalan bir köpeği komik bulurlar (Bariaud, 1989). Çocuk artık bir kelimenin sadece bir nesneyi tanımlamadığını ve bir kategorideki nesnelere benzer özelliklere sahip olduğunu anlar. Diğer yaş grubundaki bireylerden çok okul öncesi dönemde bulunan çocuklar nesnelere kategorileşmesini ve gruplamayı öğrendikleri için kategorik tutarsızlıkları daha fazla komik bulmaktadırlar. Bu yaş grubunda resimle sağlanan görsel mizah; obje insan ve hayvan resimlerinde yer alan fiziksel değişiklikler içermektedir. Bu, bazı fiziksel özellikleri ekleme, çıkarma ya da fiziksel deformasyon gibi özellikleri kapsamaktadır. Örneğin, tek gözlü bir adamın ya da üç bacaklı bir kuşun olması gibi. Bir diğer görsel mizah aracı ise bir kategoriye ait bir özelliğin başka bir kategoriye aktarılmasıdır. Şapka giyen bir inek ya da köpek kulaklarına sahip bir adam buna örnek olarak verilebilir. Maskeler, palyaçolar, takma sakal ve bıyıklar ya da karnaval kıyafetleri gibi kıyafet değişiklikleri nesnelere komik kılar ve neşeli bir atmosfer oluşturur (Bariaud, 1989). Çocuklar bu evrede kelimeleri, olayları ve nesnelere sınıflandırmak için kullanmaya başlarlar. Bir nesnenin, onu diğerlerinden farklı kılan özelliklerinin olduğunu fark etmeye başlarlar. Örneğin köpeğin bir hayvan olduğu, dört bacağı, bir kuyruğu olduğu ve havladığı gibi özelliklerinin fark edilmesi, bu dönem çocuklarının gösterdiği özelliklerdendir.

Bu özelliklerden birisinin bulunmaması, mizaha neden olmaktadır (Johnson,2010). Saçma durumlar ya da uygunsuz bir takım sosyal durumlar da çocuğun gülmesine neden olmaktadır. Bebek arabasında yaşlı bir adamı iten küçük bir kız ya da köpeğin üzerine binen bir adam buna örnek olarak verilebilir. Kaba şaka ve talihsiz durumlar da bu yaşlardaki çocukları eğlendirmektedir. Örneğin, kova içine düşen bir adam ya da zile basıp kaçan bir çocuk buna örnek olarak verilebilir (Bariaud, 1989). McGhee'e (1979) göre, okul öncesi çocukları kendi kendilerine uygunsuz durumları çözebilecek yeteneğe sahip değildir ve espride yer alan mizahi unsuru bulmaya ihtiyaç duymazlar. Sadece anormalliği görmek, onların gülmesi için yeterli bir sebeptir. Onlar, şakanın ardında gizli olan anlamı bulmak için çaba göstermezler. Örneğin, bir çocuk arkadaşına " inekler hafta sonu ne yapar diye sorduğunda diğer çocuğun "sinemaya giderler demesi çocuğun gülmesine sebep olur. Burada asıl olan "movie" kelimesi ile ineğin çıkardığı "moo" sesi arasındaki benzerliktir. Okul öncesi dönemdeki çocuk buradaki kelime oyununu bilişsel anlamda kavrayamasa da ineğin sinemaya gitmesini komik bulmaktadır (Singer ve Rummo, 1973).Saçma kelimeler, kafiyeli ya da beklenmedik sözler okul öncesi çocuklarının dikkatini çeken sözel mizah unsurlarındandır (Bariaud, 1989). Normal ses ya da görünüşlere ters sesler vermek de bu dönemdeki çocukları güldüren bir başka mizahi unsurdur. Bir adamın yüksek sesle "möö" diyerek bağırması gibi. (McGhee, 1971). Ardı ardına gelen manasız sözcükler de okul öncesi çocuklarını güldürmektedir (Bariaud, 1989).

4. Evre: Çoklu Anlamlar/Yetişkin Türü Mizah (7-11 yaş)

Bu evrede bulunan bir çocuk bilişsel akıl yürütme becerilerini kullanmaktadır. Çocuğun neyi komik ve mizahi bulduğu, kültürel ve sosyal etkilere göre değişmektedir (Johnson,2010). Bu dönemden itibaren, çocuklar yetişkinlerin anlayıp, üretebildikleri türde bir mizah gelişimi göstermeye başlamaktadırlar.

1.7.7.Mizahın Çocuk Yaşamındaki Yeri

İyi bir mizah anlayışı, çocuk ve ergenlerin hayatına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu faydaları zihinsel, sosyal, duygusal ve fiziksel faydalar olmak üzere dört ana grup altında toplamak mümkündür.

1.7.7.1 Mizahın Zihinsel Faydaları

Mizahın zihinsel bir oyun olması, dili mizah yaparken kullanılan en önemli araç kılımdır. Bu yüzden çocukların kelimelerle oynamaktan zevk alması kaçınılmaz

bir durumdur. Çocuklar önceleri kelimelerin sesleri ile oynamaktan keyif alırken, ilerleyen zamanlarda da kelimelerin anlamları ile oynamak onlar için bir mutluluk kaynağı olmaktadır. Bir kelimenin birden fazla anlama karşılık geldiğini keşfetmesi, çocuğu heyecanlandırmakta, oynayabilecekleri yeni kelime ve kelime yapıları bulmaya teşvik etmektedir. Bu coşku çocukların şaka ve bilmecelere karşı merak etmesine, bu türden komik ve eğlenceli kitaplar okumasına sebep olmaktadır. (McGhee, 2002). Mizah çocuklarda problem çözme becerisinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bir şaka, bilmece, fıkra ya da mizahi bir olay içinde var olan uyumsuzluk ve uyumsuzluklar arasındaki ilişkiyi düşünme ve sorgulama çoğunun bu becerisine katkı sağlamaktadır (McGhee, 2002). Mizah üretme ve ürettikleri bu mizahi başkaları ile paylaşma sürecinde çocuğun kelime dağarcığı artmaktadır. Sürekli tekrar edilen espri ve şakalar, çocuğun bu kelimeleri hafızasında pekiştirmesine yardımcı olmaktadır. Mizah anlayışının çocuklara sağladığı bir diğer önemli katkı da çocukların okuma becerilerinin gelişimine yaptığı katkıdır. Çocuklar birbirlerine şaka yapmaktan ve bilmece sormaktan hoşlanmakla birlikte, bunları bir kitaptan okumaktan da zevk alırlar. Küçük çocuklara okuma öğretmedeki en iyi yol, onları okuma yapabilecekleri zaman dilimleri ile olabildiğince baş başa bırakmaktır. Bilmece kitapları çocuklar tarafından defalarca okunduğu için bu onlara okuma becerilerini düzeltmeleri için fırsatlar sunmaktadır. Çocuklar bilmece kitabı okurken okuma becerileri adına yaptıkları düzenlemeleri, okudukları tüm kitap veya yayınlara genellerler. Bu da onların daha iyi bir okuma becerisine sahip olup, okulda daha başarılı olmalarını sağlamaktadır. Pek çok çocuk için bilmece kitaplarını okumak, başka türde kitaplar okumak için de çocukları istekli hale getirmektedir (McGhee, 2002). Çocukların öğrenmelerinin büyük oranda oyun oynarken gerçekleştiği bilinen bir gerçektir. Pek çok okul öncesi müfredatının oyun merkezli olarak hazırlanması tesadüf değildir. Aynı zamanda zihinsel bir oyun olan sözel mizah iki temel şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki öğrenilenlerin pekiştirilmesi yoluyla olmaktadır. Neredeyse tüm şaka ve bilmeceler bilinen dünyanın bir takım değişikliklere uğratılmasına, çarpıtılmasına dayanarak yapılmaktadır. Bir durumdaki uygunsuzluk fark edilmedikçe bir şaka anlaşılabilir. Yaratıcılığın bir unsuru olan soyut düşünme becerilerinin artması da mizah ile yakından ilişkilidir. 1950'lerde yapılan bir araştırma yaratıcılık ve mizah arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bunun nedeni gerek yaratıcılıkta, gerekse mizahtaki ana noktanın dünyaya yeni ve alışılmadık dâhında bir bakış açısı

ile bakma olmasından kaynaklanmaktadır. Her ikisinde de kişi dünyaya genel ve alışılmış dışında ve yeni bir bakış açısı ile bakar. Mizah üreten, mizahi bir duruma maruz kalan ya da bilmece kitabını okuyup, bunu arkadaşları ile paylaşan çocuk dünyayı olduğundan farklı görmeye başlamaktadır. Bu da çocuğun yenilikçi düşünme becerilerini artırmaktadır. Hızla değişen dünyada, yaratıcı düşünme gittikçe önemli bir hal almaktadır. Değişen dünyada değişen şartlara, farklı açılardan bakma, problemlere farklı çözüm yolları sunmada yaratıcılık oldukça önemli olmaktadır (McGhee, 2002).

1.7.7.2. Mizahın Sosyal Faydaları

İyi bir mizah anlayışına sahip olmak, kişiler arası olumlu ilişkilerin kurulmasında oldukça önemlidir. İnsan ilişkilerini daha kolay ve eğlenceli hale getiren mizah anlayışı literatürde “sosyal yağ” olarak da tanımlanmaktadır (Morreall,1997). Okul öncesinden liseye kadar akranlarına göre hayatlarında mizaha sıkça başvuran çocuklar, aktivitelere daha fazla sosyal katılım göstermekte ve arkadaşları tarafından da daha sosyal olarak tanımlanmaktadır. Bu durum çocukların ileriki hayatlarında daha sosyal olmalarına, diğer sosyal becerilerinin artmasına ve sosyal hayatlarında liderlik vasıfları güçlü olan kişiler olmalarını sağlamaktadır. Sosyal ilişkilerinde mizaha nasıl başvuracağını bilen çocuklar, sıkıntısı olan diğer insanları yatıştırma ve onlara yardım etme konusunda daha başarılı olmaktadır. Eğlenceli, gülen ve mutlu bir yapı sergileyen bu çocuklar, diğer insanları yanlarına çekmede ve arkadaşlık kurmada daha başarılı olmaktadır. Tüm bunlar çocuklara daha sosyal, mutlu bir hayat sunmanın yanında, onlar için her türlü iletişimin daha kolay olduğu yaşantılar sunmaktadır. Çocukların şakacı olarak tanımladıkları arkadaşları ile bir şeyler yapmaktan keyif almaları bilinen bir gerçektir. Popüler olmanın, arkadaşları tarafından sevilmenin özellikle çocukluk ve ergenlik çağında ne denli önemli olduğu düşünüldüğünde, daha iyi bir mizah anlayışına sahip olan çocukların daha popüler olduğunu, dolayısı ile daha mutlu olduklarını söylemek mümkündür. Freud mizahın kişilerde var olan kızgınlık ve saldırganlık gibi negatif his ve düşüncelerin karşı tarafa belirtilmesinde etkili ve değerli bir araç olduğunu belirtmektedir. Burada mizahın çift anlamlılığı önem kazanmaktadır. Kişiler mizahı kullanarak demek istedikleri bir şeyi doğrudan söyleyebilecekleri gibi olduğundan farklı, zıt bir şekilde de (ironi yaparak) söyleyebilirler. Bu yolla kızgınlıklarını ve çatışmalarını sağlıklı bir şekilde

yönetebilmeyi öğrenen çocuklar, ilerleyen yaşamlarında ve iş hayatlarında yaşayabilecekleri kimi çatışmaların da önüne geçebilmektedirler. Mizah çocukların zihinsel ve sosyal gelişimine katkısı sağlamanın yanında onların duygusal iyi oluşlarına da katkı sağlamaktadır. Mizahı stres, korku ve zor durumlarla başa çıkmada etkili bir araç olarak kullanacağını öğrenen çocuk, sıkıntılı bir anında olaylara karşı olumlu bir bakış açısı geliştirmekte ve sorunlarını çözebilmektedir. Bu durum çocuğun sadece sorunların üstesinden gelmesinde değil, yaşamının ilerleyen yıllarında da sağlıklı bir psikolojiye sahip olmasına katkı sağlamaktadır.

Günümüzde yetişkin dünyasında, ilişkilerde ve iş yaşamında hızla artan stres ortamında bu türden sıkıntılarla baş etmede ve mutlu olmada etkili bir araç kullanmak oldukça önemlidir. Yetişkinlik yıllarında önce güçlü mizah becerileri geliştirebilen çocuklar ilerleyen yıllarda bunlarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilmektedirler. Oyun terapisi okul öncesi yıllarında uygulanan etkili bir tedavi yöntemidir. Mizah da oyunun bir formu olduğu için okul öncesi dönemde aynı öneme sahiptir (McGhee, 2002).

Mizah diğer insani zevklerde olduğu gibi, toplumsal bir olgudur. Etrafımızda insanlar varken kahkahalarla güldüğümüz bir şeye yalnızken az ya da hiç gülmememiz bununla ilişkilidir. Ya da bir topluluk içinde iken komik bulduğumuz bir olay gerçekleştiğinde etrafımızdakiler gülene kadar gülmememiz hatta bazen ağzımızı elimizle kapatıp diğer insanlar da gülünce kendimizi salıvermemiz bununla ilişkilidir. Buna gülmenin bulaşıcı etkisi demek de dorudur. Bununla birlikte gülmenin bulaşıcı olmasının yanında, insanları birbirine kenetleyen, birleştirici bir etkisi de vardır. Bir insanla bir olaya karşı çok komik olmasa bile gülmek, o insanla bizi yakınlaştırır. Bunun nedeni gülmenin verdiği zevkin paylaşılmasıdır. Güzel bir yemeğin bir başkası ile paylaşılmasından alınan keyif de buna benzer. Gülmenin toplumsal işlevi insanları birbirine kenetlemekle sınırlı değildir. Espri yeteneği olan insanların olmayanlara göre karşısındakileri daha çok etkiledikleri, kişilerarası sosyal etkileşimlere daha kolay girmeleri, gerek espriyi yapan kişinin kendisini, gerekse espri yapılan karşı taraftaki kişinin kendisini incitmeden davranışlarını sorgulayabilmesine fırsat vermesi de mizahın toplumsal işlevlerindedir (Morreall,1997).

1.7.7.3.Mizahın Fiziksel Faydaları

Mizahın çocukların fiziksel sağlığına ne gibi katkılar sağladığına dair yapılan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar, mizahın kanda bulunan ve çocukları grip ve soğuk algınlığı gibi üst solunum yollarına karşı koruyan bağışıklık sisteminin bir parçası olan immunoglobulin maddesinde artış sağladığını göstermiştir. Ancak mizahın ve gülmenin yetişkinlerin fiziksel sağlığına katkıları üzerine yapılan çok sayıda araştırıma bulunmaktadır. Yetişkinler üzerine yapılan pek çok araştırma mizahın bireylerde bağışıklık sistemini güçlendirdiğini, acıyı azalttığını, solunum ve bağışıklık sistemini güçlendirdiğini ve kardiyatik faydaları olduğunu göstermiştir (McGhee, 2002). Bahsedildiği gibi mizahın insan sağlığı üzerinde oldukça önemli faydaları vardır. Bu türden yararların bilinmesiyle birlikte, 1980'lerden sonra bilimsel çevrelerde gülmece ile ilgili yapılan araştırmalarda artış meydana gelmiştir. Hatta Avrupa ve Amerika'daki kimi üniversitelerde gülmece eğitimi ve geliştirme programları başlatılmıştır bu eğitim ve programlar sayesinde mizahı kişinin hayatına daha fazla sokabilmek, böylece mizahın insana sunduklarından faydalanmak amaçlanmıştır. Bu programlarda mizah yaratma yolları öğretilerek kişilere 10-15 dakikalık bir süre zarfında konuşup, verilen gülmece yöntemlerini kullanarak yaptığı konuşmayı komik bir hale getirmesi istenir. İki-üç hafta süren kursların neticesinde yaşama mizahi bir gözle bakıp, kişilerin bu yeteneklerini geliştirmeleri hedeflenmektedir. Kurslarda öğretilen başlıca gülmece teknikleri şunlardır:

- *“Gülmece yeteneğinizi artırmak için çok sayıda dergi, kitap ve fıkralar okuyup, komik filmler ve oyunlar izleyiniz,*
- *Mümkün olduğunca karikatür çizmeye çalışınız*
- *Yoğun geöen çalışma saatlerinin ardından eve geldiğinizde gün boyunca olan komik olaylardan en az bir tanesini bir deftere yazınız*
- *Sözcüklerle oynayınız ve sözcükte yer almayan komik sözcükler türetmeye başlayınız*
- *Arkadaşlarınız ile birbirinize sevdiğiniz fıkraları anlatınız*
- *Hafta boyunca en az 5 kez karşılaştığımız bir olayın gülünö yönlerini gösteren bir liste yapınız. Örneğin, a) devlet dairelerinde yer alan pek çok saat neden çalışmaz, ya da çalışsa bile niöin yanlış saati gösterir? b) elektrik ile çalışan aletler niöin çabuk bozulur? c) iş yerleri ve postanede bulunan kalemler niöin hiç yazmaz ya da çabucak kırılır?*
- *Uzun süredir size rahatsızlık veren bir olayı düşününüz ve bu olayı komik bir şekilde anlatınız,*

- Güne neşeli olarak başlayınız. Uyanır uyanmaz, ya da iş yerine gider gitmez etrafınızda bulunan insanlara gülünç olaylar anlatınız “Özünlü (1999: 40)

1.7.2.Çocuk Edebiyatı

19. yüzyıl sonrasında ortaya çıkıp, 20. yüzyılda gelişim gösterdikten sonra tüm dünyada kabul edilen bir çalışma alanı olan çocuk edebiyatının (Karadaş ve Alp, 2013) ne olduğuna dair bir tanımlama yapmak için, bu sözcüğü oluşturan çocuk ve edebiyat kavramlarını incelemek gerekmektedir. Edebiyat “sanatça, yani insanda estetik duyguyu heyecana getirecek değerde meydana getirilmiş şiir, sahne eseri, hikâye, roman, söylev gibi nazım veya nesir halindeki eserlerin hepsi olarak tanımlanırken, çocuk “bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” olarak tanımlanmaktadır (TDK Büyük Sözlük,2015). Oğuzkan çocukluk çağını genel anlamda, yaşları iki ile 14arasını kapsayan çocukların içinde buldukları dönem olarak tanımlamakta ve çocuk edebiyatını iki-14 yaşları arasındaki bireylerin edebiyat ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak tasarlanan eserler olduğundan bahsetmektedir (2001). Çocuk edebiyatı iki-14 yaş arası çocukların duygu ve düşünce dünyasına hitap eden, edebiyatın yazılı ve sözlü ürünleridir (Şirin, 2007). Çocuk edebiyatı çocukların kullanımı için, yetişkinler tarafından ortaya konan eserlerdir. Çocuk kitaplarının basıldığı ilk yıllara bakıldığında bu eserlerin genellikle dini, ahlaki, kültürel ve sosyal bir takım temalara dayalı olarak hazırlandığı görülmektedir. İlerleyen zamanlarda ise, çocuk kitaplarının eğitim amaçlı da hazırlandığı görülmektedir. Çocuk kitapları yoluyla sosyal ve politik gündemin söz sahibi olduğu kültür, ailelerin yaşam şekilleri, toplumsal cinsiyet rolleri gibi yaşamın içindeki pek çok konu çocuklara öğretilmektedir. Şirin’e (2007) göre çocuk edebiyatı, kaynağını çocuk ve çocukluktan alan; çocuğun ilgi ve algısına hitap eden; onun dünyasını yansıtan, içeriğinde çocuğa uygunluğu barındıran; anlatım dilinin sade olduğu; çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı; onun dil ve estetik gelişimini destekleyen ve onu duyarlı bir birey olması için yetiştiren geçiş dönemi edebiyatıdır. Çocuk edebiyatında çocuk gerçekliği vardır. Bu, çocuğun dünyasına uygun dil, konu ve duyarlıkların olması anlamına gelmektedir. Bunlar göz önüne alınarak hazırlanan edebi türler, çocukların iyi birer okur-yazar olmalarına yardımcı olan geçiş dönemi edebiyatı olarak da adlandırılabilir (Şirin, 2007). Oğuzkan ’a (2001) göre ise çocuk edebiyatı şeklinde farklı bir kavram kullanılması, yetişkinler

için hazırlanan edebi türlerin çocukların ilgi, hayal ve düşünce dünyasına hitap etmemesinden kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, yetişkin bireyler için yazılan edebi eserlerin pek çoğunun çocukların gelişim seviyesi ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmadığı, bu yüzden de çocuk edebiyatı şeklinde ayrı bir tanıma ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür. Çocuklar hayatı keşfedip, inşa etmelerinde önemli bir yere sahip olan kitaplar sayesinde dünyanın bir ucundan diğer ucuna gidebilir, başka hayatlara misafir olabilir, arkadaşlıklar kurup kendi duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilirler (Cullinan ve Galda, 1994). Çocuk edebiyatı ürünlerini, erken çocukluk döneminden ergenlik yıllarına kadar uzanan zaman dilimini kapsayan, çocukların dil gelişimini pekiştirip, duygu ve düşünce dünyalarını dilsel ve görsel unsurlarla zenginleştiren çocuklar için hazırlanan ve onlara hitap eden masal, hikâye, roman, anı, biyografik eser, gezi yazıları, şiir, fen ve doğa olayları ile ilgili yazılar olarak sıralamak mümkündür (Sever, 2003). Çocuk edebiyatında yaş sınırı 12 olarak kabul edilirken, 13-17 yaş arasındaki dönem ilk gençlik edebiyatı olarak kabul edilmektedir. Bu şekilde bir tanımın nedeni, çocuk edebiyatının çocukların ilgi ve algısına yönelik iken, ilk gençlik edebiyatının yetişmekte olan gençlerin dünyasına hitap eder nitelikte hazırlanıyor olmasıdır (Kale, 2000). Çocukların karşılaşacakları edebi ürünler seçilirken, çocukların gelişim seviyesi dikkate alınmalıdır. Aynı yaştaki çocukların bile gelişimsel açıdan farklı seviyelerde olduğu bilinen bir gerçek iken, farklı yaş grubundaki çocukların farklı edebi ihtiyaçları olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Çocukların okuma ilgileri yaş gruplarına göre farklılaşmaktadır. Bu yüzden, farklı yaş grubundaki çocukların farklı ihtiyaç ve gelişim seviyeleri bilinmelidir (Karadaş ve Alp, 2014). Hikâye, şiir, tekerleme, bilmece, masal ve parmak oyunları okul öncesi çocuk edebiyatı alanında yer alırken (Tür ve Turla, 1999), oyuncak kitaplar, bez kitaplar, banyo kitapları, ABC, Kavram ve etkinlik kitapları ve resimli öykü kitapları da okul öncesi çocuk kitapları olarak çocuk edebiyatında yer almaktadır. Okul öncesi dönem çocuklar için hazırlanan kitapların en temel amacı çocuğun çok erken yıllardan itibaren kitapla tanışıp, kitap sevgisi kazanmasını sağlamaktır. Çocuğun dil gelişiminin ve zihinsel gelişiminin desteklenmesi, hayal gücünün zenginleştirilmesi ve çocuğun ileride soran, sorgulayan, araştıran bireyler olması da okul öncesi çocuk edebiyatının amaçlarındandır. Okul öncesi çocuk kitapları, 0-6 yaş arası çocukların gelişim düzeylerine göre hazırlanan kitaplardır. Çocukların bu kitaplarla, çok küçük yaşlardan itibaren buluşup ve iyi birer okur olmaları hedeflenmektedir.

Çocuklar küçük yaşlardan itibaren kitapla sağlıklı bir ilişki kurarsa, bu onların ilerde okuma alışkanlığı edinmiş bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar bu kitapların çocukların okuma becerisini edinmelerinde olumlu katkılar sağladığını göstermektedir. Okuma becerilerini elde eden bir kişi de düşünüp sorgulayan, araştırma becerisi gelişen özgür bireyler olarak yetişmektedirler. Okul öncesi çocuk kitapları, çocukların bilişsel ve dil gelişimini desteklemekte ve çocukların kelime dağarcığını artırıp, hayal güçlerini zenginleştirmektedir. Kitap tüm bu etkileri çocuğun hayatına katan bir araç olduğu için, çocuğun erken yıllardan itibaren kitapla buluşması oldukça önemlidir.

1.7.2.1.Çocuk Edebiyatının Hedefleri

Okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden edebiyatın hedeflerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Çocuğun sosyo-duygusal, algısal gelişimini desteklemek,
- Çocukta kavram gelişimine yardımcı olmak,
- Kitap sevgisi aşılacak,
- İlk edebi ve estetik beğenileri sunmak,
- Çocuğun gelişmekte olan dünyalarına katkı sağlamak,
- Çocuğun dinleme ve eleştiri yeteneğini geliştirmek,
- Çocuğun yaratıcılığını desteklemek,
- Kitabı bir bilgi ve eğlence kaynağı olduğunu göstermek,
- Çocukları içerik, resimleme ve fiziksel özellikler açısından uygun kitaplarla bir araya getirmek,
- Çocukların boş zamanlarını verimli bir şekilde geçirmelerini sağlamak (Gönen, 2009).

1.7.2.2.Çocuk Edebiyatının Önemi

Çocukların hayal dünyasını destekleyen kitaplar, çocuklara hayata farklı bir bakış açısından bakma becerisini kazandırır. Çünkü edebiyatta kendine sıkça yer bulan“ya olsaydı?” tarzında sorular çocukları bir olay ya da durumda bulunabilecek farklı ihtimal ve olasılıklar üzerine düşünmeye sevk eder (Kiefer ve diğerleri, 2007). İnsan hayatında meydana gelen pek çok değişim ve yeniliğe rağmen, değişmeyen bir takım ihtiyaçlar var olmaya devam etmektedir.

Bir çocuğun ihtiyaçları yaşamının ilk yıllarında yoğun ve kişisel iken, gelişme ve büyüme arttıkça bu ihtiyaçlar artan ve sosyalleşen bir hal alır. Çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi pek çok nedenden dolayı kitap okurlar veya kendilerine kitap okunmasına ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçları; hayal kurmak, öğrenmek, yeni şeyler keşfetmek, eğlenmek ve gülmek olarak sıralamak mümkündür (Sutherland, 1997).

Bilgi, rahatlık ve haz kaynağı olan kitaplar, yaşamın yerine geçmese de yaşam insan hayatına sonsuz katkıda bulunur. Yaşam zor bir hal aldığı anda kitaplar bir anlığına da olsa sıkıntılardan uzaklaşmayı, problemlere yeni çözüm yolları bulmayı sağlar (Sutherland, 1997). Edebiyatın çocuk hayatındaki öneminin azalacağına dair bir takım görüşleri bulunan kimi insanlar, dünyadaki teknolojik gelişim ve hızlı değişimlerin buna sebep olacağını savunmaktadırlar. Ancak bunun pek de doğru bir tahmin olmadığı açıktır. Çünkü büyüme ve gelişimde tipik ve sağlıklı bir seyir izleyen herhangi bir çocuğun doğal ihtiyaçlarının yanında, bir takım ruhsal ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bu türden ihtiyaçların karşılanmasında büyük öneme sahip olan yazılı ve sözlü eserler, onların gelişimini hızlandırıcı bir etkiye sahiptir (Oğuzkan, 2001). Jacob (akt. Oğuzkan, 2001) çocukların edebiyata dair ihtiyaçları olduğunu savunan bir başka düşünürdür. O, çocukların edebiyata olan ihtiyaçlarını altı maddede açıklamaktadır. Bu maddeler:

“1) Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir,

2) Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır,

3) Edebiyat hayatı keşfe yardım eder,

4) Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır,

5) Edebiyata yaratıcı etkinlikleri teşvik eder,

6) Edebiyat güzel bir dil demektir ”

Görüldüğü gibi çocuk edebiyatının, çocuğun hayatında oldukça önemli bir yeri bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı, çocuklar için bir ihtiyaç olmakla birlikte, çocuğu çeşitli gelişim alanları açısından da desteklemektedir. Okul öncesi dönem çocukları okuma yazma bilmedikleri için çocuk edebiyatı ürünleri olan kitaplar genellikle bir yetişkin (anne, baba vd.) tarafından onlara okunmaktadır. Kitaplar yetişkin tarafından okunurken, çocuklar da kitabın resimlerini inceler. Yapılan bu aktivite, çocuk ve yetişkin arasında fiziksel ve duygusal açıdan bir yakınlık oluşturmaktadır. Çocuk sevdiği kişi ile birlikte bir şeyler yapmaktan keyif alırken,

kitabın sunduğu görsel ve yazınsal ifadelerden dolayı da bir takım yeni deneyimler edinmektedir. Birlikte kitap okuyarak sevdiği birisi ile bir paylaşımda bulunan çocuk, bu paylaşımı sağlayan kitaba karşı da bir sevgi oluşturur. Bunun sonucunda çocukta kitap okumaya ve dile karşı bir ilgi ve merak uyanır. Ayrıca, kitaplarda gördüğü resimler, çocuğun düşünme gücü ve imgesel düşünme becerisini destekler (Sever, 2003). Kitaplar eğitimde aracı birer unsur olmanın yanı sıra, okul öncesi dönemden başlayarak çocukların zihinsel, sosyal ve dil gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Okuma yazma bilmemesine rağmen kendisine okunan bir kitabı dinleyen okul öncesi dönem çocukları, bu yolla karşısındakini dinlemeyi öğrenmektedir. Ayrıca okunan bu kitaplar çocuğun kelime dağarcığını artırmaktadır. Bu da çocuğun kendini daha iyi ifade edebileceği kelime ve cümle yapılarını öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Kitapların okul öncesi dönem çocuklarına sağladığı bir diğer fayda da, çocukların sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik ve kötülük gibi anlaması zor olan bir takım soyut kavramları öğrenmelerine yardımcı olmasıdır. Bununla birlikte, çocuk kitabında yer alan karakter, konu, tema ve verilen mesajlar çocuğun kişilik gelişiminde önemli birer etkiye sahiptir (Karatay, 2014). Bahsedilen bu faydaların sağlanması gerek biçimsel, gerekse içerik açısından iyi tasarlanan kitapların çocuklara sunulması mümkündür. Bunun için çocuk kitaplarının sahip olması beklenen bir takım özellikleri vardır.

1.7.2.3. Resimli Çocuk Kitaplarının Resimleme ve Fiziksel Özellikleri

Resimli öykü kitaplarının fiziksel özelliklerini belirleyen unsurlar: kitabın şekli, boyutu, yazı karakteri ve puntosu, kâğıt, resimler ve ciltleme özellikleridir.

Kitabın Şekli:

Bir kitabın şekli yetişkinler için çoğu zaman geri planda olup, içinde anlatılanlar daha önemli iken, bu durum çocuklar için farklı olabilmektedir. Çünkü görsel uyaranların oldukça önemli olduğu çocuk gerçekliğinde, çocuklarda kitap ile ilgili olarak oluşan ilk izlenim kitabın şekli olmaktadır. Çocuk kitapları kare, dikdörtgen şeklinde kitaplar olabileceği gibi, çiçek, top ya da çanta gibi çeşitli şekillerde olabilmektedir. Tasarım şekli ne olursa olsun, burada önemli olan nokta kitap içindeki görsel ve yazılı ifadelerin kitaba uygun olacak biçimde yerleştirilmesidir. Başka bir deyişle, kitabın şekli metin ve resmin önüne geçmemelidir (Güleç ve Geçgel, 2006).

Kitabın Boyutu:

Kitabın boyutu, tıpkı şeklinde olduğu gibi görsellik açısından çocuğun dikkatini çekmekte önemli bir yere sahiptir. Ancak bir kitabın boyutu sadece çocuğun dikkatini çekmede etkili olduğu için değil, metin içi ifadeler ve görseller arasındaki ilişkinin kurulup, devam ettirilmesi açısından da önem taşımaktadır. Çok büyük boyuttaki bir kitap çocuğun resimlerine bakıp, anlatılan olaydan kopmasına neden olabilirken, çok küçük boyutta hazırlanan bir kitap da resimler az yer kaplayacağı için çocuğun örneğini kaçırmaya neden olabilmektedir. Bu yüzden, kitabın boyutu, çocuğun kitapta anlatılan olay örgüsünü anlamasını engelleyecek bir boyutta olmamalıdır (Güleç ve Geçgel, 2006).

Yazı Karakteri ve Puntosu:

Okul öncesi dönem çocukları okuma yazma bilmedikleri için kitabın yazı karakteri ve punto büyüklüğü çok önemli değildir. Burada önemli olan nokta, görsellerin öğrenmede büyük öneme sahip olduğu okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden kitaplarda çok fazla yazının yer almamasıdır. Bunun nedeni, çocukların olay örneğini, kitapta yer alan resimler vasıtasıyla kafalarında canlandırmalarıdır. Yazı çok olduğu takdirde resmin önüne geçebilmekte, bu da çocuk kitaplarının görevini sekteye uğratmaktadır (Kardaş ve Alp, 2013).

Kâğıt:

Kitapların fiziksel özellikleri denince akla gelen bir diğer unsur da, kitap sayfalarının yapıldığı malzemedir. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan bir kitabın sayfaları çok ince olmamalıdır. Çünkü çok ince sayfalar kolayca yırtılabilmekte ve bu ince kâğıt üzerindeki resim ve yazılar diğer sayfaya geçebilmektedir. Bunlar kötü birer görüntü vermesinin yanında, çocuğun kitaba olan ilgisini azaltabilmektedir (Ural, 2015). Bununla birlikte, çocuk kitabı çocukların gözlerinin yorulmasına sebep olacak kadar parlak olmamalıdır (Kardaş ve Alp, 2013).

Cilt:

Kitabın kolay açılmasını sağlayan ve herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan düz bir zeminde okunmasına izin veren ciltler iyi hazırlanmış ciltlerdir. Kitapların ciltlenmesinde kullanılan en yaygın üç teknik; sicimle ciltleme, tel zımba ile dikme ve tutkallama tekniğidir (Karatay, 2014). Çocuk kitaplarında başvurulan en iyi

ciltleme yollarından birisi de dikişle yapılan ciltlemelerdir. Küçük çocukların kitapla olan etkileşimlerine bakıldığında yetişkinlerinkine benzemediği görülmektedir. Çünkü çocuklar kitabı ellerine alır, oynar, evirir çevirir. Bu yüzden bu tip kitapların kalın ve sağlam ciltli olmasına özen gösterilmelidir. Bununla birlikte, kitabın cildi kolayca açılabilmesi ve düz bir düzeyde okumaya fırsat vermelidir (Kardaş ve Alp, 2013)

Resimleme Özellikleri:

Görsel uyarıların çocukların yaşamında önemli yer kaplaması sebebi ile okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplarda resmin sunuluş biçimi oldukça önemlidir. Bu dönem için hazırlanan bir kitapta yer alan bir resim pastel renklere ve hikâyede anlatılanları destekleyici nitelikte olması gerekmektedir. Bununla birlikte resmin, anlattığı metnin yanında olması çok önemlidir. Kitapta yer alan resimler konu ile ilgili ve anlaşılır olmalıdır. Kitaptaki yazınsal ifade ile resimler uyumlu olmalı, birbirini destekleyici nitelikte olmalıdır (Kıbrıs, 2000).

Kapak:

Çocuk kitaplarının kapakları, dayanıklı olmalıdır. Bununla birlikte, kapağın üzerinde yazar ve yayın evinin adı, basım yılı yer almalı (Güleç ve Geçgel, 2006), kapağı mutlaka ilgi çekici ve anlatılan konu ile ilgili olmalıdır (Kıbrıs, 2000).

1.7.2.4. Resimli Öykü Kitaplarının İçerik Özellikleri

Tema, konu, karakterler, dil, üslup ve plan bir kitabın içeriğini oluşturan öğelerdir.

Tema:

Tema, “öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş, tema, ana konu” (TDK, Büyük Sözlük 2015) olarak tanımlanmaktadır. Yazarın eserinde karşı tarafa iletmeye çalıştığı temel düşünce, fikir ve yönelimler o yazının temasını oluşturur (Oğuzkan, 2001). Çocuk kitaplarında tema verilirken dikkat edilmesi gereken nokta, temanın açık ve net olmasıdır. Aksi halde belirsiz ya da farklı yorumlamalara neden olabilen temalar, çocukların kafalarının karışmasına ve iletilmek istenen mesajın gerektiği şekilde iletilmemesine neden olmaktadır.

Bununla birlikte, bir kitaptaki temanın okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeylerine uygun olması gerekliliği de tema ile ilgili bir diğer önemli husustur (Güleç ve Geçgel, 2006). Teması belli olmayan ve farklı yorumlara neden

olabilecek kitaplar, çocukların verilmek istenen farklı ya da yanlış anlamasına neden olabileceği için çocuk kitaplarında kullanılmamalıdır (Oğuzkan, 2001). Özellikle küçük yaştaki çocuklara hitap eden kitaplarda tek bir tema işlenmesi, bu temanın basit ve açık uçlu olması daha iyi olacaktır. Başka bir deyişle, bir kitabı okuyan ya da kendisine kitap okunan her çocuk, bu kitaptan aynı anlamı çıkarabilmelidir (Tür ve Turla, 1999).

Kahramanlar-Karakterler:

Karakter ve kahraman birbirine benzer tanımlar olmakla birlikte, karakter “bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimseler (TDK, Büyük Türkçe Sözlük, 2015) olarak tanımlanmaktadır. Kahraman ise bir yapıtta olayda sürüklenen başkişidir. Hikâyede anlatılan olaylar bu kişi etrafında gelişir (Sever, 2003). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi kahraman olayın merkezindeki kişi iken, karakterler yine eserde yer alan çatışma ve kurgunun nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Gönen’e (2000) göre, kitaplarda yer alan karakterler bir çocuk, yetişkin, hayvan olabileceği gibi bir makine ya da eşya da olabilir. Öte yandan bir anlatıda iyiliği ön plana çıkarmak amaç olduğundan iyiliği elde etmek için mücadele eden karakter de eserin kahramanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk kitaplarında yer alan kahramanlar kimi zaman bir hayvan, oyuncak ya da bir çocuk olabilmektedir. Kahraman kim olursa olsun, erişilmez ve kusursuz biri olmamalıdır. Çünkü çocuk pek çok açıdan kendine yetemez, bir yetişkinin yardımına ihtiyaç duyar. Dolayısı ile eksiksiz, hataları olmayan bir karakteri kendileri ile özdeşleştiremez. Oysa kitaptaki karakterle kendini özdeşleştiren çocuk, hayatta başına gelen aksi bir takım olayların ve yaşadığı zorlukların sadece kendi başına gelmediğini fark eder. Bu da çocuğun hayatı kanıksamasını sağlar, onu rahatlatır. Bunun sonucunda çocuğun öz güveni artar. Kitapta yer alan karakter ve kahramanlar çocukların düşsel arkadaşlarıdır. Bu arkadaşları aracılığı ile çocuklar hayatlarında karşılarına çıkan ya da çıkabilecek problemleri görebilmekte ve onlara sağlıklı çözüm yolları bulmak adına gerekli becerileri öğrenmektedirler. Bununla birlikte, yaşadıkları topluma uyum sağlamak adına var olan kuralları da öğrenmektedirler (Karatay, 2014). Zivtci (2006) hikâyede geçen kahramanların olaylara yön verip, problemlere çözüm bulan kişilikte olması gerektiğinden söz ederken, bunun aksi bir karakterin çocuk üzerinde olumsuz bir etki bırakabileceğine değinir. Çocuk edebiyatında kahraman ve karakterlerin ayrı

bir önemi vardır. Çünkü çocuklar okudukları ya da onlara okunan hikâyelerdeki kahramanlarla kendi aralarında özdeşim kurarlar. Özellikle kitaplardaki kahramanların davranış ya da kişilik özellikleri çocuklara rol model olmaktadır. Bu yüzden çocuk kitaplarında yer alan kahramanlar şiddet, zorbalık gibi çocuklara olumsuz birer model olan davranışları içermemelidir (Kardaş ve Alp, 2013).

Dil ve Üslup:

Kitabın konusu ve kitapta verilen mesajın niteliği kadar önemli olan bir diğer unsur da üsluptur. Yazarın bir olayı anlatırken kullandığı kelimeler ve bu kelimeleri düzenleme şekli onun üslubunu belirler. Metinlerin güzel bir üslupla ifade edilmesi hikâyede anlatılan duygusal durum ve iletiyi dinleyiciye kolaylıkla yansıtır (Kiefer ve diğerleri, 2007). Kitapta kullanılan dil ve anlatım çocukların gelişim düzeyine uygun olmalıdır. Bir üslubun iyi olması için gereksiz diyaloglar, karışık ve uzun cümleler olmamalıdır. Ayrıca ifadeler ilgi çekici ve akıcı olmalı, düzgün bir gramerle yazılmış olmalıdır (Gönen, 2000). Kitapta çocukların yaşamları ile ilişkili olan, onlara yabancı gelmeyen ses, imge, isim ve sıfatlara yer verilmelidir. Çocuklar bu sayede kitap ile daha kolay bağ kurmaktadır (Kıbrıs, 2001). Burada önemli olan nokta, kitaplarda yeni kelimelerin öğretilmesi, devrik ve uzun cümleler olmaması ve gramer yapısına uygun olan cümlelerin verilmesidir. Çocuklar için hazırlanmış iyi bir kitabın dil ve üslubu açısından sahip olması gereken özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kitaplarda kullanılan dil net, anlaşılır ve akıcı olmalıdır
- Okuyucunun kolayca anlayabileceği bir anlatım tarzı kullanılmalıdır,
- Devrik cümleye fazla yer verilmemelidir,
- Argo, mecaz ve yabancı sözcükler kullanılmamalıdır,
- Edilgen yerine etken çatılı yüklemlere yer verilmelidir,
- Kullanılan ifade ve anlatım biçimleri çocukların gelişim düzeyi ve anlama becerilerine uygun olmalıdır,
- Gereksiz sıfatlar kullanılmamalıdır,
- Noktalama işaretleri yerinde ve doğru bir biçimde kullanılmalıdır (Aslan, 2006).

Plan/Konu:

Konu, “konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, “dur (TDK Büyük Türkçe Sözlük, 2015). Bir Çocuk kitabının konusu aile bireyleri, bitkiler, hayvanlar ya da doğa olayları gibi çocuğun hemen her gün günlük hayatında karşılaşabileceği konular olabileceği gibi, boşanma, engelli olma, farklı olma ya da ölüm gibi “zor konular” olarak adlandırılan durumlar da konu edilebilir. Kısacası yaşamda karşılaşılan her şey çocuk kitaplarında konu olarak kendine yer bulabilir.

1.7.2.5.Resimli Çocuk Kitapları

Yaşları 1 ile 7 arasında olan çocukların okudukları ya da onlara okunan kitaplar “resimli kitaplar” kategorisi altında incelenir (Gönen, 2000). Çocuk kitaplarında yer alan resimler çocukların dikkatini bir noktada toplamalarında önemli bir yere sahiptir. Bunun neticesinde çocuk öykü ya da masalı dinlemeye daha istekli bir hale gelecektir. Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuğun çevresinde gelişen komik ya da ciddi durumları verirken açık ya da karmaşık görüntülerle verebilir. Burada önemli olan nokta bu görsellerin çocuğun heyecanlanmasına, eğlenmesine ve düşünmesine yardımcı olmasıdır (Sever, 2003). 0-7 yaş grubundaki okul öncesi çocukları için hazırlanan kitapları bazı başlıklar altında toplamak mümkündür. Bunlar; ilk bebeklik kitapları veya oyuncak kitaplar, bez kitaplar, banyo kitapları, kalın karton kitaplar, kavram kitapları, ABC kitapları, sayma kitapları, etkinlik kitapları, tekrarlı kitaplar, sözcüksüz resimli kitaplar, ilk okuma kitaplarıdır (Ural, 2015; Bassa, 2015; Anderson, 2010). Öte yandan bu kitapların resimleme özelliklerine bakıldığında 2 temel grupta toplanabildiğini görürüz (Bassa, 2015). Bunlar; ilk bebeklik kitapları veya oyuncak kitaplar, bez kitaplar, kalın karton kitaplar, kavram kitapları, ABC kitapları, sayma kitapları, etkinlik kitapları, tekrarlı kitaplar gibi resimli kitaplar ve sözcüklü ya da sözcüksüz resimli öykü kitaplarıdır.

Resimli kitaplar çocukların her baktıklarında onda yeni bir şeyler görüp keşfettikleri kitaplardır (Tür ve Turla, 1999). Lukens (1986), resimli çocuk kitapları için metindeki anlamın resimlerle zenginleştirildiği kitaplar demektedir. Resimli çocuk kitaplarını siyam ikizlerine benzeten Lanes (1971) ise bu kitapların resim ve anlam açısından bir bütünlük oluşturduğunu ifade eder.

Resimli çocuk kitapları resim ve fikirlerin bir bütün olacak şekilde iç içe olduğu kitaplardır. En iyi resimli çocuk kitapları, görsellerin geniş yer kapladığı, metinlerle zenginleştirilen, okuyucuya estetik denetimler sunan kitaplardır. Resimli kitap formatındaki her hangi bir kitap resimli kitap şemsiyesi altında toplanabilir. Bu ilk kitap, kavram kitabı ya da alfabe kitabı olabilir. Önemli olan resimlerin metinlerle tam bir bütün ifade etmesidir. Bu kitaplarda bir olay örgüsü olması şart değildir. Örneğin bir kavram kitabı ya da alfabe kitabı her hangi bir hayvan ya da objenin tasvir edilmesinden oluşabilir. Öte yandan, bir hikâyeyi anlatan resimli çocuk kitaplarında verilmek istenen mesaj resim ve kelimeler yoluyla eşit bir şekilde verilir. Bu kitaplarda yer alan resimler hikâyeyi anlatmaya, karakterlerin sergilediği eylemlere açıklık getirmeye yardım eder (Kiefer ve diğerleri, 2007). Resimli çocuk kitaplarının sahip olduğu en önemli özellik en az metin kadar ve genelde metinden çok resim içeriyor olmasıdır (Gönen, 2000). Kiefer ve diğerlerine (2007) göre bu kitaplarda resim ve metin içi ifadelerin bütünlük içinde olduğu, iki sayfanın aynı anda gösterimine fırsat veren kitaplar olarak bahsederken kişinin bu kitapları okurken bir sayfadan diğerine geçerken duyduğu heyecana değinir.

Sutherland (1997) resimli çocuk kitaplarını

- Sınırlı sayıda kavram içeren,
- Çocukların gelişim seviyelerine uygun,
- Kolay anlayabilecekleri kavramlar içeren,
- Sade metinlerden oluşması,
- Metni destekleyen görsellerin olduğu kitaplar, olarak sıralamaktadır.

Görsellerle zenginleştirilen resimli kitapları çocukların ona her baktığında farklı şeyler keşfedebilecekleri kitaplardır (Tür ve Turla, 1999). Sever (2008) resimli çocuk kitaplarını çocukların yaşlarına göre üç grupta incelemektedir. Bunlar iki-üç yaş çocuğu için çocukların yaşantılarında sıkça gördükleri temel kavram ve varlıklardan oluşmakta iken, 4-5 yaş çocukları için hazırlanan kitaplar resimlere ek olarak kısa yazılı ifadelerin de olduğu kitaplardır. Sever'in yaptığı son grup altı-yedi yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Bu türden resimli kitaplar masal, öykü, bilmece gibi türlerden oluşmaktadır. Okul öncesi dönem, çocukların kitapla ilk karşılaştığı, dolayısı ile kitaba ve edebiyata karşı ilk tutumlarının oluştuğu dönem

olması sebebiyle, bu dönem çocukları için hazırlanan kitaplar, çocukların gelişimine katkı sağlayacak bir takım özelliklere sahip olmalıdır. Bu özellikleri fiziksel ve içerik özellikleri olarak incelemek mümkündür. Çocuklar resimli öykü kitaplarında kendilerine okunan öyküleri dinlerken “resim okuma” olarak adlandırılan beceriyi kazanmakta ve detaylara odaklanmayı öğrenmektedir. Kitabın sayfalarına bakan çocuk resimlerin dışında sayfadaki harflere de dikkat etmekte ve onları tanımaya başlamaktadır bu tanıma çocuğun kelimeleri sökmelerini sağlamakta ve ilerleyen zamanlarda okumayı öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Okuma bilmediği için bir başkasının ona okuduğu kitabı dinleyen çocuğun işitme duyusu gelişmekte, kelime dağarcığı artmakta ve böylece dil gelişiminde ilerleme meydana gelmektedir.

1.7.2.6.Resimli Çocuk Kitaplarında Mizah

Okul öncesi dönem çocuğu gülmeyi ve eğlenmeyi sever. Bu yüzden onların hoşça vakit geçirmesini sağlayan komik ve eğlenceli olayların anlatılıp, bunlara uygun görsellerin sunulduğu kitaplar bu dönem çocuklarının ilgisini çeker (Ural,2015). Çocukların daha çok kendilerini eğlendiren eserleri okumaktan ya da kendilerine bu türden eserlerin okunmasından mutluluk duymaları, eğlenceli unsurlar içeren kitapları daha çok sevmeleri bunun göstergelerindedir. Serafini ve Coles (2015) mizah içerikli bu kitapları birkaç kategori içinde ele almıştır. Bunlar:

1)Çocuğun problemleri ile ilgili kitaplar: Bu türden kitaplarda, her çocuğun karşılaşabileceği günlük problem ya da çocukların yaşam dönemlerinden kaynaklı çözmeleri gereken yaşam görevlerine vurgu yapılmaktadır. Bu kitaplarda anlatılan olayların, eğlenceli bir dille aktarılması, çocukta yaşadığı sorun ya da problemlerin eğlenceli tarafını görmesine neden olur. Bunu gören çocuk da yaşadığı problemlerin baskısından kurtulup, olayların komik yönünü görecektir ve problemlerine dair farklı çözüm yolları bulabilecektir. Bununla birlikte, çocuk bu tür kitaplarda var olan karakterlerin korku ve endişelerini mizaha başvurarak hallettiğini görünce bu kahramanlarla özdeşim kurarak problemlerini mizahla çözebileceklerini fark edeceklerdir (Xeni, 2010).

2)Saçma unsurların bulunduğu kitaplar: Bu türden kitaplarda saçma kelime, kelime oyunları ve saçma olaylara yer verilebilir. Bir çekirdek kabuğunun ayakkabı giymesi ya da bir çocuğun uyumadan önce kıyafetlerini çıkarıp yatağının etrafında koşması buna örnek olarak verilebilir. Çocuklar burada kitapta sunulan

saçmalıklara gülerler. Saçma unsurların bulunduğu bu türden kitaplara baskısı Amerika'da yapılan Dr. Seuss serileri örnek olarak verilebilir.

3) Hikâyesi izleyici beklentisinin aksine gelişen kitaplar: Bu türden kitaplarda çocuklar okudukları ya da onlara okunan kitaplarda meydana gelen olayların seyrine dair bir fikir sahibidir. Olay onların beklentisinin dışında gelişirse bu, onların gülmesine neden olur. Bu gülmenin nedeni karşılaşılan sürpriz durum olabileceği gibi, olayların beklendiği gibi gerçekleşmemesi sonucunda zihinde yaşanan karmaşalar olabilir. Bu türden kitapları okuyan ya da bu kitapların kendilerine okunduğu çocuklar, kitapları daha çok sevecek, okumaya karşı daha istekli olacaktır. Bu yüzden, insanları eğlendirirken aynı zamanda düşündüren, sorgulatan bir yapısı olan mizahın, çocuk kitaplarında yer alması oldukça önemlidir. Çocukluk döneminde öğrenmeye dair en çok başvurulan yöntemlerden olan taklit yoluyla öğrenme sayesinde çocuklar okuyup dinledikleri kitap, film ya da izledikleri bir filmdeki karakterlerin davranışlarını taklit ederler. Kahramanların sergilemiş olduğu hal ve hareketlerden etkilenirler. Çünkü kitaplar çocuklara rol model alabilecekleri yeni karakterler sunmaktadır. Bu modellerin çocukların gelişimine katkı sağlayacak hal ve hareketlerle, onların girişimci yönünü destekleyen bir şekilde sunulması, çocukların bu davranışı tekrar etmeleri konusunda onları teşvik etmektedir (Sever, 2003). Bu açıdan bakıldığında, çocuk hayatında bilişsel, sosyal ve fiziksel anlamda pek çok faydası olan mizahı ve mizahi davranış gösteren kahramanları içeren olayların çocuk kitaplarında bulunması oldukça önemlidir. Mizahi unsur, durum ve karakterlerin yer aldığı kitaplar çocukların daha çok gülüp eğlenmesi açısından önemli olmakla beraber, çocuklara yaşamın en stresli anlarında bile hayata farklı açıdan bakmayı sağlamaktadır (Malen, 1993). Mizah, çocukların ilgisini çektiği için okunacak kitapların seçiminde ve çocukların okuma alışkanlıklarında oldukça etkilidir (Munde, 1997). Resimli çocuk kitaplarında var olan mizah birisi metin içinde diğeri de resimlerde olmak üzere kendini iki şekilde gösterir (Mallen, 1993).

Bu kitaplar sayesinde çocuklar salt edebiyatın yanında, keyifli vakit geçirmelerini sağlayan deneyimler yaşarlar. Bunun sonucunda da kitap ile olan ilişkileri boyunca harika deneyimler elde etmektedirler (Mallen, 1993). Mizah tıpkı yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da stresi azaltan bir eğlence kaynağıdır. Olaylara farklı bakabilme becerisini destekleyen mizah, çocuklara yaşamları boyunca

verilebilecek en iyi hediyelerden birisidir. Mizah sayesinde çocuğa salt bir eğlence sunulmamakta, çocuğun hayatı boyunca istifade edebileceği kimi beceriler kazanmasına yardımcı olunmaktadır. Bu yüzden mizah içerikli resimli çocuk kitaplarının çocukların yaşamında yeri büyüktür. Resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi durumlar günlük yaşamda meydana gelen olaylara komik ve farklı bir açıdan bakmayı sağlar. Bu türden kitaplar çocuklar için bir eğlence kaynağı olmasının yanında onlara farklı bakış açıları sunan bir bilgi kaynağıdır (Sever, 2003). Mizah içerikli bu eserler, hitap ettiği kitleye farklı tarzda düşünme becerileri de sunmakta ve var olan zihinsel yapı ve düşünme becerisini geliştirmektedir (Serafini ve Coles, 2015). Çocuklar günlük yaşamlarında şaka, bilmece, eğlenceli hikâyeler, çizgi film, çizgi roman, karikatür ve kitaplar gibi pek çok mizahi durum ve unsura maruz kalmaktadırlar. Çocuklar bunlara neden gülme sebeplerini çok az çocuk düşünür. Mizah üzerine çalışan pek çok araştırmacı bir durum, resim ya da metinde var olan uyumsuzluğun algılanmasının buna neden olduğunu belirtmektedir (Weems, 2014; Wyerve Collins, 1992). Bilmece, dergi, komedi ya da resimli çocuk kitaplarında mizaha şahit olan bir çocuk, bu mizahi durumları algılamada geçmiş deneyim ve zihinsel şemalarını içine alan bir takım zihinsel süreçler geçirir.

Neyin oyun neyin gerçek ya da ciddi olduğunun farkına varır (Alberghene, 1988). Araştırmalar mizahın gelişim, düşünme ve kişiler arası ilişkilerin sürdürülmesinde önemli rolü olduğunu söylemektedir (Shiota, Campos, Keltner, ve Hertenstein, 2004). Eğlenceli kitaplardan alınan keyif çocuğa günlük hayatında, hayatın farklı yer ve zamanlarında mizah aramaya dair güçlü bir motivasyon sağlayacaktır (Serafini ve Coles, 2015).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Yurt İçinde Yapılan İlgili Çalışmalar

Demirci (2013) tarafından yapılan araştırmada, fen eğitimde mizah ve karikatür kullanımının öğrencilerin başarı ve motivasyonuna olan etkisi incelenmiştir. Deneysel türde yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu, 7. sınıfta öğrenim gören 15'i deney, 15'i kontrol grubunda olmak üzere 30 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak "Fen ve Teknoloji Başarı Testi" ve "Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda mizahi unsurların yer aldığı karikatürlerin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin fen ve teknoloji dersindeki başarılarının, geleneksel öğretim metodun uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerden anlamlı

derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, mizah ve karikatür kullanımı ile geleneksel yöntemlerle yapılan öğretim arasında öğrenci motivasyonu açısından önemli bir fark olmadığı görülmüştür.

Hamzadayı ve Çetinkaya (2013) yaptıkları çalışmada, Aytül Akal'ın kitaplarında yer alan mizahi unsurları “bilişsel işlev”, “duyuşsal işlev” ve “toplumsal işlevleri” açısından incelemiştir. Verilerin doküman incelemesi yoluyla analiz edildiği bu çalışmada Akal'ın beş kitabı incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, incelenen kitapların çocukların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimleri açısından önem taşıdıkları görülmüştür. Akal'ın mizahı eserlerinde ustaca kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Mizahın insanları eğlendirmek için bir amaç olmasının yanı sıra, toplumda var olan sorunların eleştirilmesinde de önemli bir araç olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Eroğlu (2008) yaptığı çalışmada, Muzaffer İzgü'nün çocuklar için yazdığı kitaplarda yer alan mizahi unsurların neler olduğunu ve bu unsurların çocuk eğitimine ne tür katkılar sağladığını araştırmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, İzgü'nün çocuklar için yazdığı kitaplardan dokuz tanesi oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, İzgü'nün mizahi anlatımı sağlamak için benzetme, abartılı ifadeler, yansıma sözcüklere, kişileştirmelere, tekerlemelere ve alaya yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, eserlerinde argo ifade, küfür ve karalama ifadelerine yer vermediği de araştırmanın diğer bulguları olmuştur.

Koçer, Eskidemir ve Özbek (2012) tarafından yapılan çalışmada, altı yaş grubunda bulunan çocukların mizahi tepkilerinin neler olduğu McGhee'nin mizah gelişim evrelerine göre incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 64-74 aylık altı kız, dört erkek olmak üzere toplam on çocuk oluşturmuştur. Bu çocuklar araştırmacılar tarafından geliştirilen gözlem formları vasıtasıyla iki hafta boyunca ebeveynleri tarafından gözlenmiştir. Ebeveynlerin çocukların mizahi tepkilerini kaydettikleri bu araştırmanın sonucunda çocukların McGhee'nin mizah gelişim evrelerinden kavramsal tutarsızlık evresinde yer aldıkları, Dolayısıyla ile çocukların gösterdiği mizah gelişiminin McGhee'nin belirttikleri ile paralellik gösterdiği bulunmuştur.

Tümekaya ve diğerleri (2011) yaptığı çalışmada üniversitede çalışan öğretim elemanlarının duygusal zekâ yetenekleri, mizah tarzları ve yaşam doyumlarının,

sahip oldukları ünvana göre değişip değişmediğini ve duygusal zekâlarının mizah tarz ve yaşam doyumlarını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. 134 kadın ve 228 erkek öğretim üyesinin katıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak Bar-On EQ Anketi, Mizah Tarzları Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Kişisel Bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekânın kişiler arası beceri ve uyumda ve stresle başa çıkmada ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, öğretim üyelerinin sahip oldukları mizah tarzlarının akademik unvan açısından sadece saldırgan mizah boyutunda değiştiği gözlenmiştir. Araştırma görevlilerinin sahip olduğu saldırgan mizah tipleri yardımcı doçent ve doçentlere göre daha yüksek oranda çıkmıştır. Öğretim elamanlarının duygusal zekâ yeteneklerinin mizah tarz ve yaşam doyumları üzerinde önemli bir etkisi olduğu da bulunan diğer sonuçlardandır.

Özdemir ve diğerleri (2011) yaptıkları çalışmada, ilköğretim öğretmenlerinin stresle başa çıkma durumları ve sahip oldukları mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 221 öğretmenin katıldığı bu çalışmada, veri toplama aracı olarak “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” ve “Mizah Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda mizah tarzlarının hepsinin de stresle başa çıkmada önemli yordayıcılar olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda mizahla öğretimin geleneksel yolla yapılan öğretime göre öğrencilerin akademik başarılarının artmasında ve Türkçe dersine karşı olumlu bir bakış açısı kazanmasında daha etkili olduğu görülmüştür.

Bayraktar (2010) tarafından yapılan çalışmada, Nasreddin Hoca fıkraları mizahı açıklamada en çok kabul gören üstünlük, rahatlama ve uyumsuzluk kuramlarına göre incelenmiştir. Araştırma kapsamında 444 adet fıkra Fowler (1926)'in mizah tasnifine göre incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Nasreddin Hoca fıkralarında en çok nükte, hiciv ve ironiye yer verildiği ve bu fıkralardaki gülmenin bilinçli bir gülme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fıkralardaki amacın keşfetme, aydınlatma ve düzelme olduğu, metot olarak ise olarak sürpriz durum oluşturmak ve metindeki durumları vurgulayarak okuyucuları etkileme yolunun kullanıldığı görülmüştür. Fıkralarda söz komiğinin durum komiğinden daha fazla olduğu da bu çalışmada elde edilen bir diğer sonuç olmuştur.

Savaş (2009) yaptığı çalışmada, Türkçe dersinde uygulanan yapılandırmacı yaklaşıma dayalı mizah uygulamalarının, öğrencilerin akademik başarısına,

Türkçe dersi başarısına ve mizaha yönelik tutumlarına olan etkisini incelemiştir. Araştırmada deney ve kontrol gruplardan oluşan 56 tane 7. sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Deney grubuna yapılandırmacı yaklaşımına dayalı mizah uygulamaları (fıkra, komik hikâye/resim, karikatür) yapılırken, kontrol grubuna yapılandırmacı yaklaşıma dayalı karma uygulamalar yapılmıştır. Deney grubunda yapılan uygulamaların etkinliği “Mizaha Yönelik Tutum Ölçeği”, “Öğrenci Akademik Başarı Testi” ve “Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği “ kullanılarak sınıanmıştır. Araştırma sonucunda yapılandırmacı yaklaşıma dayalı mizahi uygulamaların, öğrencilerin akademik başarısında ve Türkçe ders başarısında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Oruç (2007) yaptığı araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde mizah kullanımının, öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına olan etkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 30’u deney, 30’u kontrol grubunda yer alan 60 tane 6. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Deney grubunda yer alan öğrencilere dersleri boyunca mizah içerikli etkinlikler uygulanmıştır. Uygulanan etkinliklerin akademik başarı ve tutuma olan etkisi, “Başarı Test ve Tutum Ölçeği” aracılığı ile sınıanmıştır. Araştırma sonunda, mizah içeren etkinliklerin öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders başarısına olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mağden, Uyaroğlu ve Koçak (2004) yaptıkları araştırmada, beş-altı yaşındaki küçük çocuklarda görsel mizah anlayışını incelemişler. Bunu yaparken çocuklara bazı resimler göstermiş ve onlardan hangilerinin neden komik olduğunu sormuşlardır. Araştırmanın sonucunda, çocukların görsel mizahı algılayıp açıklayabildiklerini görmüşlerdir.

2.2.Yurtdışında Mizah İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Guo, Zhang, Wang ve Xeromeritou (2011) yaptıkları araştırmada, çocuklardaki mizah ve bilişsel gelişim düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmada yaşları 4,5 ile 5,5 arasında değişen 50’si Çin, 55’i Yunan 105 çocuk örneklem olarak alınmıştır. Araştırmanın sonunda çocukların bilişsel olarak geliştikçe mizahı takdir etme becerilerinin de ilerlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Loizou (2006) yaptığı araştırmada, okul öncesi çocuklarının görsel mizah anlayışlarını incelemiştir. Bu araştırmada çocukların verdiği yanıtlar Brown’un

(1993) görsel mizah kategorileri ve McGhee'nin (1971), mizah gelişim evreleri açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda okul öncesi çocuklarının komik bir resimlerde var olan tutarsızlık durumlarını fark edebildikleri ve bu uyumsuzlukları tasvir ederken "Tanımlayıcı Açıklama" ve "Listeleme Metodu" olmak üzere iki yöneme başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Mizahın okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplarda grafik ve fiziksel aktivitelere dayalı iken, ilk ve ortaokul çocukları için hazırlanan kitaplarda sözcük oyunları yoluyla cümle ya da kelimelerin anlam ve yapısında uygulanan değişikliklerle sağlandığı görülmüştür.

Loizou (2005) tarafından yapılan çalışmada, çocukların mizahi oyun aracı olarak kullanma durumlarının bilişsel gelişim seviyeleri ve öğrenme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada bir okul öncesi kurumuna giden yaşları 15-21 ay arasında değişen üçü erkek ve üçü kız toplamda altı çocuk ile çalışılmıştır. Çocukların günlük rutinlerini sekteye uğratmamak ve çalışma sonucunda daha objektif bir veri elde etmek amacı ile çocukların gün boyu yaptıkları şakalar video yoluyla kayıt altına alınmıştır. Buna ek olarak, kurumda çalışan bakıcıların çocuklar tarafından üretilen mizaha olan yaklaşımlarının tespit edilmesi amacı ile bakıcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların oyunlarını mizahi olaylara dönüştürdükleri bulunmuştur. Buna ek olarak, çocukların mizahi bir durum ürettiklerinde bakıcılarının kendilerine gülerek tepki vermelerini bekledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Shannon (1999) yaptığı çalışmada çocukların mizah içerikli kitaplarda neleri komik bulduklarını araştırmıştır. 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin bir ay boyunca gözlemlendiği ve bu öğrencilerle bir dizi görüşmelerin gerçekleştirildiği araştırmanın sonucunda, öğrencilerin üstünlük, fiziksel olay ve görünüm, müstehcen espri, dil ve kelime oyunlarını komik buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Chaney (1993) yaptığı çalışmada, yaşları 13 ay, 20 ay ve 36 ay arasında değişen çocukların yaptıkları şakaları incelemiştir. Veriler ebeveynlerin çocukların gün boyunca yaptıkları şakalar ile ilgili olarak tuttukları günlükler yoluyla elde edilmiş ve bu şakalar McGhee'nin mizah gelişim evrelerine göre incelenmiştir. Araştırma sonuçları, çocukların mizahi bir durumu algılamalarında uyumsuzluk ve beklenmedik ani olayların gelişimini de takdir ettiğini göstermiştir.

Barnhart (1984) yaptığı araştırmada dört kitaptan oluşan bir seride yer alan mizahi unsurların neler olduğunu incelemiştir. Bu araştırmanın sonunda 2 ve 4. sınıf öğrencilerinin kitaplarında benzer mizahi unsurlar olduğunu, ancak bu unsurların her iki yaş grubu için farklı sıklıklarda yer aldığını bulmuştur. İncelemeyi karakter komiği, durumsal ve sözel mizah açısından yapmıştır. Durumsal mizahın her iki seviyede de en fazla oranda olduğunu bulmuştur. Bununla birlikte, 4. sınıf kitaplarında da sözel mizahın 2. sınıftan daha çok olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Beckman (1984) yaptığı araştırmada sonucunda, ocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları karakter, durum ve söylem olmak üzere üç kategori altında toplamıştır. Bu kategorilerden karakteri; otorite figür ile alay etme, saftirik olmak üzere üç, durumu; saçmalık, transformasyon ve kaos olarak üç ve söylemi de; dil sürçmesi, isim takma, sözcük oyunu, argo ve parodi olmak üzere beş alt kategori altında incelemiştir.

Sinnot ve Ross (1976) tarafından yapılan araştırmada, çocukların sahip olduğu saldırgan ve uyumsuz durumların, mizahi durumları kavramadaki etkisi incelenmiştir. Örneklemler olarak yaşları üç ile sekiz arasında değişen 230 çocukla çalışılmıştır. Araştırmada ocuklara kısa olaylardan oluşan altı adet durumdan hangisinin daha komik olduğu sorusu sorulmuştur. Araştırmanın sonucuna göre, çocukların saldırgan ve uyumsuz durumları nötr durumlara göre daha komik bulunduğu yargısına ulaşılmıştır.

Groch (1974), üç-beş yaş arasında farklı cinsiyetten 30 çocukla yaptığı araştırmasında, cinsiyetin çocukların kullandığı mizah türü ile ilgisinin olup olmadığını incelemiştir. Bu araştırmada çocuklar anaokulunda gözlemlenmiştir. Araştırmada mizahi durumlar iki açıdan ele alınmıştır. Bunlardan biri beklenmedik sürpriz durumların gülmeye sebep olması iken diğer mantıklıymış gibi görünen ama aslında saçma, uyumsuz olaylar olmuştur. Yapılan literatür taraması sonucunda mizahi durumlar üç ana başlık altında (kabul edici, üretici ve düşmancıl mizah) toplanan 15 kategori içinde değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, kızların erkelere göre verdikleri mizahi tepkilerin daha çok olduğu, erkeklerin ise düşmancıl ve saldırgan mizahı daha çok kullandıkları görülmüştür.

Sroufe ve Wunsch (1972) tarafından yapılan araştırmada, bir yaşındaki çocukların mizah gelişimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Örneklemler olarak yaşları 4-12 ay

arasında değişen 150 bebek ile çalışılmıştır. Bu bebeklerin davranışları ocuk gelişim kursunda eğitim alan 20 öğrenci tarafından dokunsal, işitsel, sosyal ve görsel açılardan gözlenmişlerdir. Araştırmanın sonuçları, bebeklerin kahkaha atmasında çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkinin önemli olduğunu ve yaşın artması ile birlikte gülmenin de arttığını göstermiştir.

McGhee (1971) tarafından yapılan araştırmada, çocukların sahip olduğu bilişsel gelişim düzeyinin, mizahi uyaranlara verdikleri tepki ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada örneklem olarak yaşları beş, yedi ve dokuz arasında değişen 90 ocuk seçilmiştir. Ölçme aracı olarak, mizah içerikli kartların kullanıldığı bu çalışmanın sonucunda büyük yaştaki çocukların küçük olanlara oranla mizahi uyaranları daha yüksek düzeyde kavradıkları bulunmuştur.

Kappas (1965) yaptığı araştırmada, iki farklı yaş grubu için hazırlanan mizah içerikli kitapların karşılaştırmalı bir analizini yapmıştır. Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocukları ve 4 ile 6. sınıf çocukları için hazırlanan kitaplar incelenmiştir. Kitapları 14 farklı kategori açısından incelediği bu araştırmasında Kappas, iki farklı yaş grubu için hazırlanan kitaplarda birbirinden farklı mizahi unsurlara yer verildiğini bulmuştur. Araştırmanın sonucunda, saçmalık, uyuşmazlık, komik kötü durumlar ve uçuk abartı okul öncesi dönem ocuk kitaplarında daha çok yer alırken, alay etme, komik kötü vaziyete düşme, saçmalık ve tutarsızlığın daha büyük çocuklara hitap eden kitaplarda yer aldığı verisine ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar, yaşları arttıkça çocuklara hitap eden kitaplarda daha farklı formda mizahi unsurlara yer verildiğini göstermiştir.

Berding (1965) yaptığı araştırmada 1850 ve1960 yılları arasında çocuklar için mizah içerikli kitap yazan yazarların, bu kitapları eğlenceli kılmak adına hangi yollara başvurduklarını incelemiştir. Bu araştırma kapsamına 75 adet kitabı incelemiştir. Kitapları hikâyenin konusu, tarzı ve karakterler açısından incelemiştir. Yaptığı araştırma sonucunda uyumsuz işler yapan, aptalca gaflar yapan ve uçuk abartılı davranışların hikâyeyi komik kılmak adına kullanıldığını bulmuştur. Bununla birlikte, ilkokul düzeyindeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda daha çok komik görsel ve fiziksel aktivitelere başvurulurken, ortaokul düzeyindeki çocukların kitaplarında yer alan mizahın daha çok sözel yollarla sözcüklerin yapı ve anlamını değiştirmek sureti ile sonucuna ulaşmıştır

Justin (1932) yaptığı araştırmada, gülmeye sebep olan farklı kuraları test etmeyi ve küçük çocukların farklı gülme durumlarına verdikleri tepkiyi ölçmeyi amaçlamıştır. Yaşları -altı arasında değişen 96 çocuğa bir takım mizahi uyarıcılar vermiş ve çocukların bu uyarıcılara verdiği tepkileri incelemiştir. Bu uyarıcılar gülme kuramları ile ilişkili olan sürpriz durum, durum, üstünlük hissi, uyuşmazlık, sosyal gülme ve oyun içerikli durumlardan oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda, çocukların verdiği mizahi tepkinin sürpriz durum, uyumsuzluk, sosyal gülümseme, üstünlük ve aşağılama hissi ve oyun durumları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Landau (1955) yaptığı çalışmada, çocukların ait oldukları soysal sınıfları ile mizahi bir kitapta neleri komik buldukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmasında 40'ar kişilik gruptan oluşan üç farklı sosyal sınıfa mensup toplam 120 tane 6. sınıf ğrencisi ile çalışmıştır. Çocukların yarısına bir okuyucu tarafından mizah içerikli kitaplar okunurken, diğer yarısı bu kitabı sessizce kendileri okumuştur. Ardından ve çocuklardan bu kitapta geçenlerden nelerin komik olduğunu ellerine verilen kâğıtlara işaretlemeleri istenmiştir. Araştırmanın sonunda cinsiyet ve IQ arasında verilen cevaplar açısından önemli bir fark çıkmadığı, orta sınıfa ait gruptan gelen çocukların diğer iki gruptakilere göre daha az mizahi unsur buldukları, görülmüştür. Bununla birlikte, çocuklar komik buldukları unsurun sebebi sorulduğunda buna verdikleri cevabın üç grup için anlamlı bir fark oluşturmadığı Buna ek olarak çocukların genel olarak tutarsız olayların, alişılmadık olayların ve üstünlük hissini olduğu unsurları komik buldukları görülmüştür. Bir başkasının okuduğu kitabı dinleyen çocuklar, kitabı sessizce kendileri okuyan çocuklar göre mizahi unsurları daha iyi görebilmişlerdir.

2.3. İlgili Araştırmalar zet

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, yurt içinde mizah konusunda yapılan çalışmalar olmasına rağmen bu çalışmaların mizahın farklı gelişim alanları ile olan ilişkisi ya da akademik başarıya olan etkisine ilişkin olduğu, okul öncesi dönem çocuğunun mizah gelişimi ya da mizahi takdir etme durumuna ilişkin ise sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Öte yandan, resimli ocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelendiği herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Yurt dışında bu türden yapılan çalışmaların ise sayıca daha fazla olduğu görülmüştür.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan araştırma betimsel nitelik taşımaktadır. Mevcut olan bir durumu olabildiğince eksiksiz ve dikkatli şekilde tanımlamaya fırsat veren araştırmalar betimsel düzeyde (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014) incelenmektedir. Yapılan araştırmada resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların tespit edilmesi amaçlandığı için nitel araştırma yöntemlerinden betimsel desen kullanılmıştır. Araştırmada Türkiye’de yayınlanan yerli ve yabancı resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurların, okul öncesi dönem çocuklarının mizahi gelişim dönemlerine uygunluğu açısından incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılan bir yöntem olmakla birlikte tek başına bir yöntem olarak kullanılabileceği gibi, görüşme ve gözlem gibi yöntemlerle de bir arada kullanılarak verinin çeşitlendirilmesini (data triangulation) sağlayabilmektedir. Bazı durumlarda araştırmacı dokümanlar yoluyla gözlem ya da görüşmeye başvurmadan ihtiyacı olan veriyi elde edebilmektedir. Bu da araştırmacıya zaman açısından ve parasal açıdan tasarruf sağlamaktadır. Araştırmaya konu olan olgu ve olgulara ilişkin yazılı materyallerin analizini kapsayan “doküman incelemesi”, gerekli durumlarda yazılı kaynakların yanı sıra film, video ya da fotoğraf gibi görsel malzemeleri de kapsamaktadır. Film, video ve fotoğraflar gibi görsel malzemeler araştırmacıya, “yüz ifadeleri, vücut hareketleri ve mimikler” gibi sözel olmayan davranışları, orijinal biçimde ve belirli bir süreklilik içinde sunması ya da araştırmacıya birden fazla ve değişik aralıklarla aynı davranışı izleme olanağı tanımak gibi bazı avantajlar sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman inceleme, “analize konu olan veriden örneklem seçme, kategoriler geliştirme, analiz birimini saptama ve sayısallaştırma” olmak üzere dört aşamada gerçekleşmektedir (Bailey, 1982; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Yıldırım ve Şimşek’ e (2011) göre içerik analizinde araştırmacı amacına bağlı olarak “sözcük, tema, karakter, cümle/paragraf ve madde/içerik” gibi farklı analiz birimlerini kullanabilmektedir. Yapılan çalışmada resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların incelemesinde “cümleler” ve “görseller” analiz birimi olarak kullanılmıştır. Yapılan çalışmada, resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi gelişim evreleri, her bir

kitapta yer alan “görsel, sözel ve durumsal” mizah unsurları açısından sayılmış, elde edilen bulgular frekans ve yüzde tabloları şeklinde verilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

3.2.1. Çalışma Grubunun Özellikleri

Amaçlı örneklem, amacına bağlı olarak sunduğu bilgi açısından zengin olan durumların seçilip, daha derin bir araştırma yapmaya fırsat veren, belli özelliklere sahip bir veya daha fazla özel durumun çalışılmasında (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014) tercih edilmektedir. Yapılan araştırmada Türkiye’de yayınlanan yerli ve yabancı resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurların, okul öncesi dönem çocuklarının mizahi gelişim dönemlerine uygunluğunun incelenmesi amaçlandığından, mizah içerikli resimli çocuk kitapları amaçlı örneklem yoluyla seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2003-2015 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli Türkçe ve Türkçe’ye çevrilmiş çocuk edebiyatı alanında çalışan akademisyen, yazar ve çizerlerden oluşan dört alan uzmanının görüşü alınarak belirlenmiş, 54 adet resimli çocuk kitabından oluşmaktadır. İncelenen resimli çocuk kitaplarının yayınevlerine göre dağılımı Tablo 3.1 de gösterilmiştir:

Tablo 3.1: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınevlerine Göre Dağılımı

<i>Kitabın Yayınlandığı Yayınevi</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
İletişim Yayıncılık	7	12.7
Uçanbalık Yayıncılık	5	9.09
RedhouseKidz Yayınları	6	10.9
Mavi bulut Yayınları	5	9.09
İş Bankası Kültür Yayınları	2	3.63
Yapı kredi Yayınları	3	5.45
Kırçiçeği Yayınları	1	1.81
Can Çocuk	4	7.27
Gün Işığı Kitaplığı	2	3.63
Bilgi Yayınevi	2	3.63
Arkın Kitabevi	1	1.81

AÇEV Yayınları	1	1.81
Uçan Fil	1	1.81
Almidilli Yayınları	5	9.09
Mandolin Yayınları	1	1.81
Marsık Kitap	2	3.63
Binbir Çiçekler	1	1.81
Uçanbalık	1	1.81
Yazılama Yayınevi	1	1.81
Kırmızı Kedi Çocuk	1	1.81
PEARSON	2	3.63
Altın Kitaplar	1	1.81
Toplam	54	100.00

Tablo 3.1 incelendiğinde en fazla İletişim, Redhouse Kids ve Can Çocuk İle Uçanbalık Yayınlarına ait resimli çocuk kitabına ulaşıldığı görülmektedir. Buradan hareketle, belli yayınevlerinin belli türde kitapların yayınlanmasını desteklediğini söylemek mümkündür.

3.2.2.İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınlandıkları Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 3.2: İncelen Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınlandıkları Yıllara Göre Dağılımı

<i>Yayın Yılı</i>	<i>N</i>
2003	1
2007	2
2008	1
2009	1
2010	9

2011	3
2012	6
2013	1
2014	26
2015	4
Toplam	54

Tablo 3 .2 incelendiğinde, resimli çocuk kitaplarının yayınlandıkları yıllara göre dağılımı şu şekildedir: 2003 yılında (n=1), 2007 yılında (n=2), 2008 yılında (n=1), 2009 yılında(n=1), 2010 yılında (n=9), 2011 yılında (n=3), 2012 yılında(n=6), 2013 yılında (n=1), 2014 yılında (n=26) ve 2015 yılında (n=4).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için Johnson (2010) tarafından geliştirilip, araştırmacı tarafından Türkçe'ye uyarlanan “ Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu

Araştırmada kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların belirlenebilmesi için, Johnson (2010) tarafından geliştirilen “ Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” kullanılmıştır. Bu formun Türkçeye uyarlanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu form resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurları görsel, sözel ve durumsal açıdan incelemektedir. Görsel mizahi unsurlar: “kavramsal tutarsızlık, fiziksel deformasyon, karikatürleştirme esprisi, uçuk abartı, abartılı küçültme, maskeleye ve kostümden” oluşurken; sözel mizahi unsurlar: “Türkçe’de yer almayan ses, saçma kelime, kafiye, nesneyi farklı isimle isimlendirme, kelimelerin saçma dizilişi, tekrarlı kafiye, kavramsal açıdan yanlış ses, garip sesler, kes yapıştır söz, fıkra, zıt anlamlı kelime, söz evirtim, tık tık kimse yok tarzı şaka oyun, bilmece, özlü taşlama, şakalaşma, saraka, ironi, yergi ve zıpır bilmecedden”; durumsal mizahi unsurlar ise: “ -mış gibi oyun, sürpriz durum, dokunma içerikli fiziksel oyun, gaf yapma, kaba şaka, vücudun bölümleri ya da işlevlerine yönelik olarak kullanılan

komik sözler, abartılı eylem komedisi, başkası üzerinde üstünlük hissine dayalı mizah, özdeşleme, rol değiştirme, parodi, aşağılama, sosyal gaf, başkasını taklit, muziplik, Freud Sürçmesi, kötü şaka ve anekdot” dan dan oluşmaktadır.

3.3.1.1. Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formunun Türkçeye Uyarlanması

Belirli bir dil ve kültüre uygun olarak oluşturulan ölçek, o kültür ve dilin özelliklerini yansıtır. Bir ölçek orijinal dilinden farklı bir dil ve kültürde kullanılmak istendiğinde, bir dizi sistematik çalışmalar gerekmektedir. Ölçeğin anlamını yitirmeden orijinal dil ve kültüründen farklı bir dil ve kültüre çevrilmesi adına yapılan çalışmalar “ölçek uyarlaması” olarak adlandırılmaktadır (Öner, 1987). Uzun ve dikkat gerektiren bir süreç olan ölçek uyarlamada, ölçeğin bir dilden başka bir dile, bir kültürden diğerine uyarlanmasında dilsel ve kültürel bir takım farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu türden farklılıkların, maddelerin anlamını kaybetmeden, uyarlanan dil ve kültüre en uygun biçimde uyarlanması için takip edilmesi gereken önemli adımlar bulunmaktadır. Bu araştırmada, dil ve kültürel uygunluk göz önünde bulundurularak, formun anlamında değişime yol açmadan gerçekleştirilen dil eş değerlik çalışmasına ilişkin adımlar aşağıda verilmiştir.

3.3.1.2.Çeviri ve Dil Eşdeğerlik Çalışması

Orijinali İngilizce olan formun, Türkçe dilinde yayınlanmış resimli çocuk kitaplarından veri toplamaya uygun hale getirilebilmesi için bir dizi işlem gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında, orijinal metni İngilizce olan kitap inceleme formu üç kişi tarafından Türkçe’ ye çevrilmiştir. Formun çevrilmesinde, her iki dili de iyi derecede bilen iki veya daha fazla kişinin grup halinde ya da bireysel olarak çevirmelerinden oluşan “grup çevirisi” (Aksayan ve Gözüm, 2002) yöntemine başvurulmuştur. Çeviriyi yapan kişiler araştırmacının kendisi, Türkçe ve İngilizce’ ye hâkim bir çevirmen ve çocuk edebiyatı alanında yetkin aynı zamanda İngilizce’ ye hâkim bir uzman olmak üzere üç kişiden oluşmaktadır. Araştırmadaki çeviriler, kişilerin birbirinden etkilenme durumlarını ortadan kaldırmak adına bireysel olarak yapılmıştır.

3.3.1.3.En Uygun İfadelerin Seçilmesi

Üç kişiden elde edilen çeviri taslak formlarında yer alan ifadelerden hangilerinin en uygun olacağı, çocuk edebiyatı alanında uzman üç kişi tarafından belirlenmiştir.

3.3.1.4.Çeviri Formun ve Orijinal Formun Karşılaştırılması

Uzmanlar tarafından çevrilen metinde kullanılacak ifadelerin neler olduğu belirlendikten sonra, bu formun orijinali ile arasındaki tutarlığı sağlamak adına dilsel eşdeğerlik çalışması gerçekleştirilmiştir (Hambleton ve Bollwark, 1991). Dilsel eşdeğerlik çalışması kapsamında, araştırmada incelenen kitaplardan biri olan “Mutsuz Kedi Dila” adlı resimli çocuk kitabı, çocuk edebiyatı ve okul öncesi ve çocuk gelişimi alanında uzman yedi kişiye e-posta yoluyla gönderilmiş ve uzmanlardan iki hafta arayla, önce Türkçe ardından İngilizce formu kitaba göre kodlamaları istenmiştir. 45 kritere dayalı olarak yapılan ve okul öncesi dönem ve çocuk edebiyatı alanında çalışmaları bulunan yedi akademisyenin yer aldığı bu incelemede mizahi unsurlar bulunup bulunmama durumlarına göre var:1; yok: 0 şeklinde ifade edilmiştir. Bu uygulamalar sonucunda aradaki puanların tutarlılığını test etmek amacı ile sınıflama ölçeğinde ölçülen iki düzeyli süreksiz iki değişken arasındaki ilişki hakkında bilgi veren teknik olan Phikorelasyon (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2010) katsayısına bakılmıştır. Bunun sonucunda İngilizce ve Türkçe formlar arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Formun Türkçeleştirilmiş hali ile orijinal hali arasında çıkan yüksek düzeydeki ilişki, çevirinin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığı yönünde fikir vermiştir. Elde edilen sonuçlara ilişkin çapraz tablo ve korelasyon değeri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3.3: Türkçe ve İngilizce Formaların Arasındaki Phikorelasyonu Sonucu

	<i>Değer</i>	<i>(Yaklaşık)Anlamlılık derecesi</i>
Nominal Phi	,876	,000
Geçerli durumların sayısı	315	

Tablo 3.3'e göre; Türkçe ve İngilizce formlardan elde edilen sonuçların korelasyonu 0,876 ($p < 0.001$)'dir.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanışı

Araştırma grubunda yer alan resimli çocuk kitapları, araştırmacı tarafından Şubat 2015- Nisan 2015 tarihleri arasında incelenmiştir. Kitaplarda yer alan mizahi unsurlar “Mizah İçerikli Resimli Çocuk Kitaplarını İnceleme Formu“ na göre

değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, aşağıdaki tabloda verilen ifadelerden yola çıkılarak incelenmiştir.

Tablo 3.4: Resimli Çocuk Kitaplarında Mizahi Unsur İnceleme Kriterleri

<i>Mizahi Unsurlar</i>	<i>İnceleme Kriteri</i>
Kavramsal Tutarsızlık:	Resimlerde birbiri ile uyuşmayan, ilgisiz durumların yer alması. Örneğin, “şapka giyen inek”, “küvetteki köpek”, “diş fırçalayan bir fil” gibi.
Fiziksel Deformasyon:	Resimlerde bir nesne ya da varlığa bir özellik ekleme ya da bir özelliği ondan alma gibi durumların yer alması. Örneğin, tek gözlü bir adam, 3 kanatlı kuş gibi.
Karikatürleştirme Esprileri:	Vücudun bölümlerinin ya da karakterlerin abartılarak gülünç bir şekilde verilmesi (Johnson, 2010).
Uçuk Abartı:	Resimlerde yer alan şekil, boyut, sayı, duygular, ya da olaydaki her türlü abartılı durum. Örneğin, “çok büyük bir ilaç” ya da “çok şişman bir adam” gibi.
Abartılı Küçültme:	Resimlerde yer alan şekil, boyut, sayı, duygu ya da olaydaki her türlü azaltma/küçültme durumu. Örneğin, “ çok küçük ellere sahip olan bir kadın” ya da “çok kısa boylu bir adam” gibi.
Maskeleme	Resimlerde kim olduğunu gizlemek için görünüşünü kıyafet yoluyla değiştirme adına yer alan her şey. Örneğin, “maske takmış biri” ya da “bir palyaço” gibi.
Kostüm	Resimlerde, giyildiği dönem ve zaman ait olmayan kıyafetleri giyen karakterlerin yer alması. Örneğin, “günümüz dünyasında Süpermen kıyafeti giyen çocuk” gibi.
Türkçe’de Yer Almayan Sesler	Cümlelerde geçen, yazı ve konuşma dilinde kullanımı saçma, mantıksız olan ve Türkçe ‘ye ait olmayan ifadeler. Örneğin, “Gırrrr” .
Saçma Kelime	Cümlelerde geçen, karşılığı olmayan saçma, anlamsız kelimeler. Örneğin, “abra kadabra”
Kafiye	Cümlelerde ya da metin içi ifadelerde geçen uyaklı ifadeler. Örneğin, “ Hay Allah siz ne yaptınız, Ne diye Mina’yla inatlaştınız?” gibi.
Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek	Cümlelerde geçen, bir nesne ya da varlığın ait olduğu isimle değil de, farklı bir isim ile çağırıldığı ifadeler. Örneğin, “köpeğe fil” demek, “Ali’ye Ayşe”

	demek gibi.
Kelimelerin Saçma Dizilişi:	Cümlelerde geçen kelimelerin saçma bir şekilde dizildiği ifadeler. Örneğin, "Bella köpeğini sayfada gezintiye çıkarmıştı" gibi.
Tekrarlı Kafiye	Çocukların uyaklı bir biçimde çıkardıkları anlamsız ses ya da kelimeler. Örneğin, "araba, yabara, kadaba" gibi.
Kavramsal Açıdan Yanlış Ses	Cümlelerde, birbiri ile uyuşmayan ve birbirinden farklı olan kavramların ya da varlıkların ilişkilendirilerek ifade edilmesi. Örneğin, "havlayan bir kedi" gibi.
Garip Sesler:	Cümlelerde yer alan, varlıkların kendilerinden beklenenden farklı bir ses çıkardığı ifadeler. Örneğin, " çok iri bir adamdan çok ince bir sesin çıkması" gibi.
Kes Yapıştır Söz:	Cümlelerde, 2 ya da 3 sözcüğün birer parçasını bir araya getirerek yeni bir sözcüğün yapıldığı ifadeler. Örneğin, "Fakir Fukara Fonu" na Fak Fuk Fon" (Göker, 1993) gibi.
Fıkra:	Cümlelerde geçen, ince anlamlı, şakalı öykücük; Bektaşî fıkrası, Nasrettin Hoca'dan bir fıkra gibi.
Zıt Anımlı Kelime:	Cümlelerde, zıt anlama gelen sözcüklerin bir arada kullanıldığı ifadeler. Örneğin "geleceğin kızı geçmişin adamından kaçınır" gibi.
Sözevirtim:	Farklı anlamlara gelen sözcükler arasında bulunan ses benzerliğinden dolayı yapılan kelime oyunları (Güler ve Güler, 2010). (Sözevirtim sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı "pun" dur)
Tık Tık Kimse Yok Mu Tarzı Şaka/Oyun:	Cümlelerde geçen, soru ve cevabın -"tık tık " -" kim o?" -"x" -" hangi x?" kalıbına benzer şekilde kullanıldığı ifadeler. Örneğin, "tık tık Kim o? Ben kapıcı Memo" gibi.
Bilmece:	Temel ve Bektaşî fıkrası gibi güldürü unsuru taşıyan metinler.

Özlü Taşlama	Cümlelerde geçen, Bireyler topluluğuna yönelik yapılan taşlama biçimindeki ifadeler.
Şakalaşma	Cümlelerde geçen, Karşılıklı yapılan şakalar ve esprilerin yer aldığı ifadeler.
Saraka	Sözel bir espri türü olup, özünde espri yapılan kişinin sözcüğün kast edilen anlamının farkında olmaması bulunmaktadır (Saraka sözcüğünün İngilizcedeki karşılığı "sarcasm" dır)
İroni	Cümlelerde, bir kelimenin tam tersini ima ederek bir kişi ya da olay ile alay etmek amacı ile kullanılan ifadeler.
Yergi	<p>Topumlarda bireysel yetersizlikleri ve kusurları, boş inanç ve adaletsizlikleri dolaylı yollardan çoğu kez de gülünçleştirerek eleştirerek kullanılan sanat biçimleri için kullanılan kavramdır.</p> <p>Örneğin, kolej yerine yanlışlıkla akıl hastanesin giren birisi kapıcıya :</p> <p>"koleje geleceğime yanlışlıkla akıl hastanesine geldim" der</p> <p>Kapıcı gülümseyerek</p> <p>"haklısınız ancak buradan çıkmak için ilerleme göstermeniz gerekiyor" der(Güler ve Güler, 2010).</p>
Zıppır Bilmece	<p>Cümlelerde geçen, niçin-çünkü kalıbına dayanan ve soru sorma yoluyla yapılan mizaha dayanan ifadeler. Örneğin, Yerin kulağı var benim de kulağım var peki ben yer miyim? Yemeeem!</p> <p>Ya da "Demir ve bakır açıkta kalırsa paslanır, altına ne olur?"</p> <p>"Çalarlar!" gibi (Güler ve Güler, 2010).</p>
Mış Gibi Oyun	Bir nesnenin başka bir nesneymiş gibi kullanıldığı durumlar. Örneğin, bir çocuğun boş bir tuvalet kağıdı rulosunu bilezikmiş gibi koluna geçirerek oynaması gibi.
Sürpriz Durum	Beklenmedik ani sonuçlarla gelişen olayların gerçekleştiği durumlar.
Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun	Gıdıklama gibi fiziksel içerikli oyunları içeren şaka ya da durumlar.

Gaf Yapma	Pot kırma ve çam devirmeyi içeren durumlar. Örneğin, çok kilolu birisine “aa hamile misiniz?” demek ya da söylenmemesi gereken bir anda, birtakım sözler sarf etmek.
Kaba şaka	Eğlenmek için yapılan maskaralık, yaramazlık ya da komik, saçma davranışlar. Örneğin, komşunun ziline basıp kaçmak.
Vücudun Bölümleri Ya Da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler	Çocukların idrar ve bağırsak kontrolünde yaşadıkları kazalar ve bununla ilgili yapılan esprileri içeren durumlar.(Bu mizahi unsurun İngilizcedeki karşılığı “potty humor” dir)
Abartılı Eylem Komedisi	Gürültülü hızlı fiziksel şakaları içeren durumlar.
Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah	Birtakım fiziksel, sosyal ve bilişsel becerileri çoktan elde etmiş olan birinin, bunları henüz elde etmemiş ya da elde etmeye çalışan birisine karşı kendini üstün hissetmesine dayalı olarak yapılan mizah. Örneğin, 3 yaşındaki bir çocuğun yeni yeni yürümeye çalışan küçük bir çocukla alay etmesi.
hÖzdeşeme	Kişinin benzerlikler, ortak nitelikler, andıran durumlar nedeniyle bir kişinin başka biriyle, bir şeyi başka bir şeyle gülünç bir biçimde karıştırmasıdır. Örneğin, -“sana armağan ettiğim sırt kaşıyıcı işine yarıyor mu?” -“o sırt kaşımak için miydi? Eşim onu bana salata yedirmek için kullanıyor”.
Rol Değişirme	Hayvanların insanlar, insanların ise hayvanlara ait kimi özelliklere sahip olması ya da eylemleri yaptığı durumlar. Örneğin, “bir köpeğin bilgisayar kullanması” ya da bir “sincapın küpe takması” gibi
Parodi	Bilinen bir eserin komik bir şekilde taklit edildiği durumlar. Örneğin , Orhan Veli Kanık’a ait olan “Ne atom bombası Ne Londra konferansı Bir elinde cımbız Bir elinde ayna; Umurunda mı dünya” mısralarının,

	<p>“Bir elinde cep telefonu</p> <p>Bir elinde ipod</p> <p>Umurunda mı dünya” şeklinde değiştirilmesi (Güler ve Güler, 2010).</p>
Aşağılama	Birinin aşağılanıp, hor görüldüğü ve alaya alındığı durumlar.
Sosyal Gaf	Sosyal bir ortamda yapılan gaf.
Başkasını Taklit	İzleyicide komik bir etki bırakmak için bir davranış ya da kişiyi taklit etme. “Örneğin, bir çocuğun araba sesini taklit etmesi” gibi.
Muziplik	Başkasına yönelik olarak yapılan eylemsel, kaba ve rahatsızlık verici şakalardır. Birisinin yüzüne pasta fırlatmak buna örnek olarak verilebilir. Dil aracılığı ile sözel yolla yapılan esprinin aksine esprinin eylem ya da uygulamaya sokulmasıdır. Bu esprilerde ani gürültü, patlama sesi; kötü tattaki yiyeceklerin yedirilmesi, uyurken yüzün boyanması, fare ya da yılan maketleri yerleştirme gibi çoğu beş duyuya hitap eden, yapılan kişiye rahatsızlık veren esprilerdir (Güler ve Güler, 2010).
Freud Sürçmesi	Bilinçaltının etkisi ile konuşma, bellek ya da fiziksel eylemde ortaya çıkan yanlış ve sapmalardır. Bu tür sürçmeler espri amaçlı yapılabileceği gibi bilinçsiz bir şekilde de ortaya çıkabilir (Güler ve Güler, 2010).
Kötü Şaka	Özel bir espri türü olmaktan çok cinsellik, bazı vücut bölümleri, itici bazı fizyolojik işlevler gibi konulara dayalı mizah üretmedir. İrk ve etnik farklılıkları kullanarak mizah yapma da bu tür şakalardan sayılmaktadır (Güler ve Güler, 2010).
Anektod	Fıkraya benzeyen ancak fıkradan farklı olarak bir kişi hakkında özel bir dedikodu ya da sırrın ağızdan ağza yayılmasını anlatır. Genellikle ünlü insanlar ile ilgili yapılan esprilerdir. Örneğin, “Churchill bir gün”, Erdal İnönü bir gün” diye başlayan espri tipleri bu gruptandır (Usta, 2005).

3.5. Verilerin İşlenmesi ve Çözülmesi

Çalışma grubunda yer alan 54 kitaptan her biri, araştırmacı tarafından okunmuş ve kitaplarda yer alan mizahi unsurlardan her biri görsel, sözel ve durumsaldan uygun olan için işaretlenmiştir.

3.6. Araştırmanın Geçerliliği

3.6.1. Araştırmanın Geçerliliği

Araştırmanın iç geçerliğini artırmak amacı ile çalışma grubundaki her bir kitap araştırmacı tarafından Şubat-Nisan 2014 tarihleri arasında üç kez incelenmiştir. Bu yolla incelenen kitaplarda (veri kaynaklarında) yer alan veya araştırmacının bir takım öznel yargılarından kaynaklanan etkinin azaltılması hedeflenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bir içerik analizinin güvenilir olup olmadığı hakkında bilgi veren birkaç teknik bulunmaktadır. Bunlardan ilki, dokümanların tek bir zaman dilimi içinde farklı araştırmacılara verilmesidir. Bu teknik, “araştırmacılar arasındaki güvenilirlik” olarak adlandırılmaktadır. “Zaman açısından güvenilirlik” olarak adlandırılan ikinci teknikte ise, aynı dokümanların aynı araştırmacılara farklı zaman dilimlerinde verilmesidir. Her iki yöntem de içerik analizinin güvenilirliği hakkında bilgi verirken, “araştırmacılar arasındaki güvenilirlik” daha iyi sonuçlar sunmaktadır. Bu durum araştırmacılar arasındaki güvenilirlik sayısının yüksek olduğu nispette zaman açısından güvenilirlik katsayısının da yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Buradan hareketle, bu çalışmanın güvenilirliğini sağlamak adına, öncelikle mizahi unsur inceleme formunda yer alan kategoriler ve bu kategorilerin ne anlama geldiği net bir şekilde açıklanmıştır. Bu yolla formda geçen ifadelerin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada yapılan içerik analizinin güvenilirliği, kodlama işleminin yapılışı ile sıkı sıkıya ilişkilidir. İçerik analizinde kullanılacak kategorilerin net bir şekilde belirlenip, tanımlanması içerik analizindeki en önemli adımdır. Böylece analizin güvenilirliği artacak ve yapılan çalışmanın nesneliği korunacaktır. (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Başka bir deyişle, inceleme kategorilerinde yer alan ifadeler her kodlayıcı tarafından aynı şekilde anlaşılacaktır. Çalışma grubunda yer alan 54 kitaptan sekiz tanesi seçkisiz örneklem yolu ile belirlenerek, her bir kitap araştırmacı ve iki uzman kişi tarafından görsel, sözel ve durumsal mizah barındırıp barındırmama durumuna göre kodlanmıştır. Ardından kodlayıcılar arasındaki güvenilirliği

belirlemek için Miles ve Huberman tarafından önerilen formül kullanılmıştır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu formül aşağıda verilmektedir:

$$\text{Güvenilirlik} = (\text{Uzlaşma Sayısı} / (\text{Uzlaşma Sayısı} + \text{Uzlaşmama Sayısı})) * 100$$

Huberman (1994), kodlayıcılar arasındaki bu tutarlığın %70 ve üzerinde olmasının yeterli olduğunu belirtmiştir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Yukarıda verilen formül yardımı ile yapılan hesaplamam sonucunda kodlayıcılar arası güvenirlüğün 0.96 olduğu görülmüştür.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular ve tartışmaya yer verilecektir.

Tablo.4.1: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurların Mizah Gelişim Evrelerine Göre Dağılımı

<i>Evreler</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
1. Evre	95	4.32
2. Evre	215	9.77
3. Evre	1840	83.60
4. Evre	48	2.22
Toplam	2150	100.00

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların mizahi gelişim evrelerine (McGhee,1979) göre dağılımının verildiği yukarıdaki tablo incelendiğinde, kitaplarda yer alan mizahi unsurların mizah gelişim evrelerinden en çok üçüncü (%83,60) evreye ait olduğu, bunu sırası ile ikinci(%9,77), birinci (%4,32) ve dördüncü (%2,22) evrelerin takip ettiği görülmektedir. İncelenen resimli çocuk kitaplarının okuyucu kitlesinin üç-altı yaş grubundaki çocuklardan oluşması ve bu yaş grubundaki çocukların McGhee,'nin (1979) bahsettiği mizah gelişim evrelerinden üçüncü evreye denk düşmesi nedeniyle, incelenen kitapların mizah gelişimine uygun olarak tasarlandığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, okul öncesi dönem çocuklarının, yaş seviyeleri açısından 0-2 yaşı kapsayan birinci ve ikinci evrelerde (McGhee, 1979) yer alan mizahi durumları algılamada beceri sahibi oldukları düşünüldüğünde, incelenen kitapların mizah gelişimine uygunluğu açısından McGhee'nin (1979) belirttiği mizahi gelişim evreleri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo.4.2: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsur Türlerinin Dağılımı

<i>Mizahi unsur türleri</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Görsel mizah</i>	63
<i>Sözel mizah</i>	15
<i>Durumsal mizah</i>	22
<i>Toplam</i>	100

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, resimli çocuk kitaplarında görülen mizahi unsurların en çok “görsel mizah” (%63) kategorisinde bulunduğu, bunu sırayla “durumsal mizah” (%22) ve “sözel mizah” (%15) kategorilerinin takip ettiği görülmektedir. Çoğu okuma yazma bilmeyen okul öncesi dönem çocuklarının dünya ile ilgili algılarının oluşmasında resmin/görselliğin önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Çocuklar gördükleri resim, şekil ya da görüntülerle dünyalarını anlamlandırmakta, bunlar sayesinde hayattan keyif almaktadırlar. Bunun en güzel örneğini, okul öncesi dönem çocuklarının okuma bilmeseler bile iyi hazırlanmış bir resimli çocuk kitabının başında uzun ve keyifli zaman geçirmeleri gerçeği göstermektedir. Resimli çocuk kitapları çocuklara sadece okuma yazma farkındalığı gibi akademik beceriler sunmamakta, çocukların bilişsel gelişimlerinin desteklenmesine de katkı sağlamaktadır. Bilişsel gelişimle birebir ilişkili olan mizah gelişiminin (McGhee, 1971) de bu yaş grubundaki çocuklara kitaplar sayesinde görsellerle verilmesi, onların mizah gelişimine katkı sağlamaktadır. Buradan, incelenen resimli çocuk kitaplarının okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimini destekler nitelikte hazırlandığını söylemek mümkündür. Bu araştırmaya benzer bir sonuç Loizou'nun (2006) okul öncesi çocuklarının görsel mizah anlayışlarını incelediği araştırmasında da görülmektedir. Loizou bu araştırmada mizahın okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplarda daha çok grafik ve fiziksel aktivitelere yani görsel mizaha dayalı olduğunu bulmuştur. Johnson (2010)

ise incelediği resimli çocuk kitaplarında, yapılan araştırmadan farklı olarak incelediği kitaplarda en çok “sözel mizah” unsurların yer aldığını, bunu “görsel mizah” ve “durumsal mizah”ın takip ettiğini tespit etmiştir. Bu araştırmanın sonucu ile yapılan çalışma kıyaslandığında farklı ülkelerde yapılan bu çalışmaların, ülkeler arasındaki kültürel farklılıklarının çocuk edebiyatına da yansımış olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4.3:Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Görsel Mizahi Unsurların Dağılımı

<i>Mizahi Unsur</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Kavramsal Tutarsızlık</i>	828	60.17
<i>Fiziksel Deformasyon</i>	119	8.65
<i>Karikatürleştirme Esprileri</i>	46	3.34
<i>Uçuk Abartı</i>	300	21.80
<i>Abartılı Küçültme</i>	65	4.72
<i>Maskeleye</i>	10	0.73
<i>Kostüm</i>	8	0.58
<i>Toplam</i>	1376	100.00

Tablo 4. 3 incelendiğinde, incelenen kitaplarda görsel mizahi unsurlardan en çok “kavramsal tutarsızlık” (%60.17) unsuruna rastlanmıştır. Bunu sırası ile “uçuk abartı” (%21.80), “fiziksel deformasyon” (%8.65), “abartılı küçültme” (%4.72), “karikatürleştirme esprileri” (%3.34), “maskeleye” (%0.73) ve “kostüm” (%0.58) takip etmektedir. Johnson (2010) yaptığı araştırmada bu sonucuna benzer olarak incelediği kitaplarda en çok “kavramsal tutarsızlık” kategorisine ait mizahi unsurların en fazla oranda yer aldığını tespit etmiştir. Bu kategoriyi sırasıyla kostüm, fiziksel deformasyon, maskeleye, karikatürleştirme ve uçuk abartı, abartılı

küçültmenin takip ettiğini tespit etmiştir. Bu sonucun araştırma sonucuyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

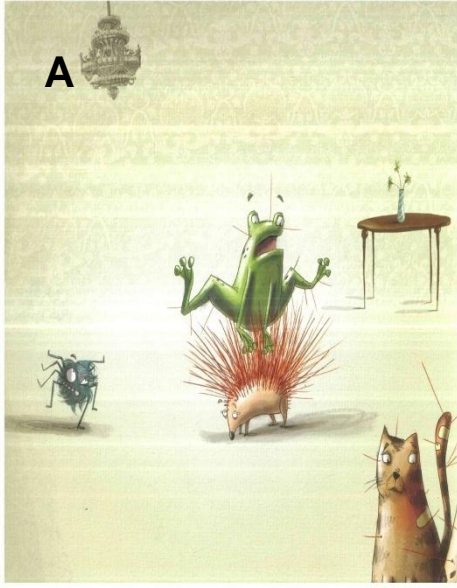
Loizou (2006) yaptığı çalışmasında, okul öncesi çocuklarının komik resimlerde var olan tutarsızlık durumlarını fark edebildikleri bulmuştur. Berding (1965) çocuklar için yazılan mizah içerikli 75 kitabı incelediği araştırmasında, kitaplarda en çok bulunan mizahi unsurların; uyumsuz işler ya da davranışlar sergileyen karakterler ve uçuk abartılı davranış ve durumların olduğunu tespit etmiştir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan görsel mizah çeşitlerine ait bazı resimler aşağıda verilmektedir:

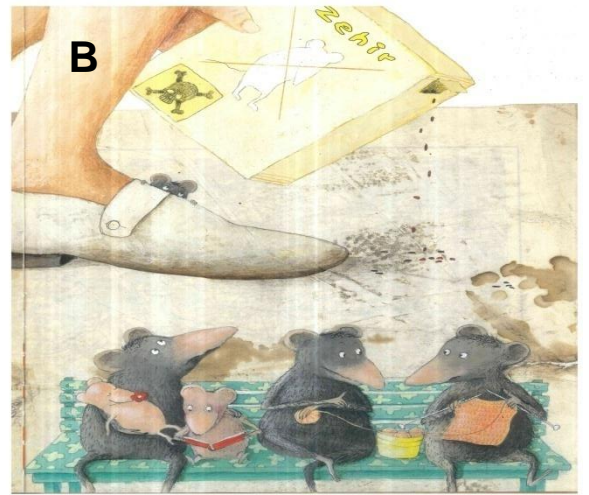
Şekil. 4.1 Resim Kavramsal Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek Görseller I

Şekil 4.1 de yer alan Resim A' da, çalışma grubunda yer alan "Köpekler Bale Yapamaz" adlı kitaba ait bir resim verilmiştir. Bu resimde, elbise giyerek bale yapan köpekler bulunmaktadır. Burada insana ait bir özellik olan elbise giymek ve bale yapmak köpeğe atfedildiği için "kavramsal tutarsızlık" kategorisine dahil edilmiştir. Resim B'de, "Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan?" adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsele yer verilmiştir. Resimde tıpkı bir kadın gibi mutfak önlüğü takarak mutfak işleri yapan ve kadın kıyafetleri giyinen bir kurt bulunmaktadır. Dolayısıyla ile "kavramsal tutarsızlık" kategorisine dahil edilmiştir.

Şekil. 4.2 Resim Kavramsal Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek Görseller II

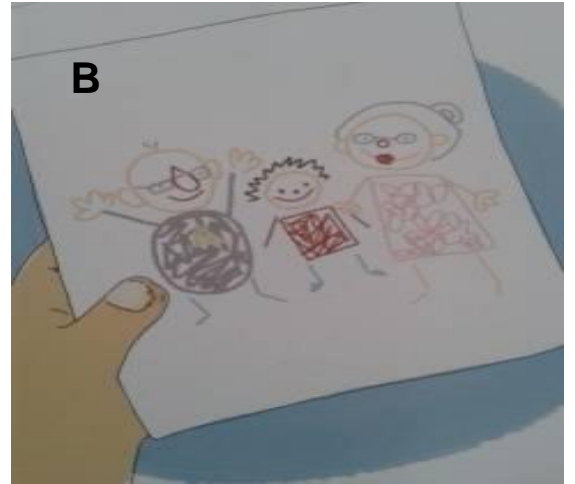
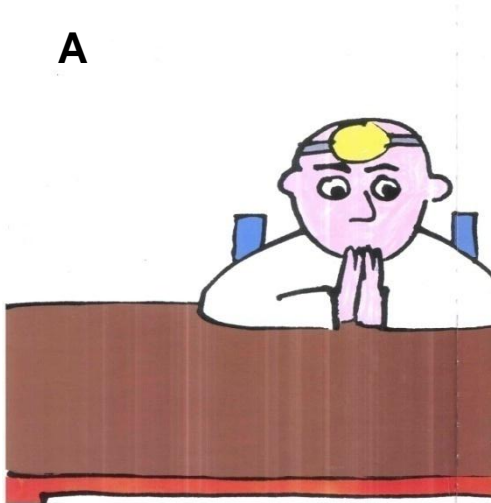
Şekil 4.2 de yer alan Resim A'da "İnatçı Kirpi Mina" adlı resimli çocuk kitabına ait görsele yer verilmiştir. Resimde görülen kirpi ile kurbağanın birdirbir oyununun oynaması, çocukların dolayısı ile insanların yaptığı bir eylem olduğu için "kavramsal tutarsızlık" kategorisi içinde ele alınmıştır. Resim B' de "Kedi Adası" adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsel verilmiştir. Bu resimde davul çalan, bayrak taşıyan ve şapka takan kediler göze çarpmaktadır. Bahsedilen tüm bu özellikler insanlara ait davranış ve özellikler olduğu için "kavramsal tutarsızlık" kategorisi içinde ele alınmıştır.

Şekil. 4.3 Kavramsal Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek Görseller III

Şekil 4.3 de verilen Resim A' da "Çupi'nin Doğum Günü" adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsele yer verilmiştir. Bu görselede bir köstebek olan Çupi ve yine

köstebek olan ailesi ve arkadaşları Çupi'nin doğum gününü kutlamaktadırlar. Burada "kavramsal tutarsızlık" kategorisi içinde incelenebilecek pek çok durum bulunmaktadır. Bunlardan ilki, köstebeklerin insan gibi giyinmiş olmalarıdır. Çupi ve diğer kahramanların insan kıyafetleri giymeleri, Çupi'nin annesinin kolye takması, masada oturup yemek yemeleri, meyve suyu içmeleri, baba köstebeğin doğum günü pastasını odaya getirmesi de bu görselde bulunan kavramsal tutarsızlık kategorisinde ele alınan diğer örneklerdir. Resim B'de "Yaramaz Fareler" adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsele yer verilmiştir. Bu görselde tıpkı insanlar gibi bankta oturan, örgü ören, kitap okuyan fareler görülmektedir. Burada da insanlara ait özellikler farelere atfedildiği için bu görsel, "kavramsal tutarsızlık" kategorisi içinde ele alınmıştır.

Şekil. 4.4 Fiziksel Deformasyon Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

Şekil 4.4 Resim A'da çalışma grubunda yer alan "Dişi Ağrıyan Tavuk" adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsel verilmiştir. Bu resimde doktorun ağzının olmadığı görülmektedir. Bu durum "fiziksel deformasyon" kategorisinin tanımında yer alan "bir varlığa ait bir özelliğin ondan alınması" ifadelerine örnek olduğu için, "fiziksel deformasyon" kategorisi içinde ele alınmıştır. Resim B'de "Teo'nun Tırnak Yeme Kitabı" adlı resimli çocuk kitabına ait bir resim verilmiştir. Bu resimde, elleri olmayan bir çocuk görülmektedir. Dolayısıyla bu resim, "fiziksel deformasyon" kategorisi içinde ele alınmıştır.

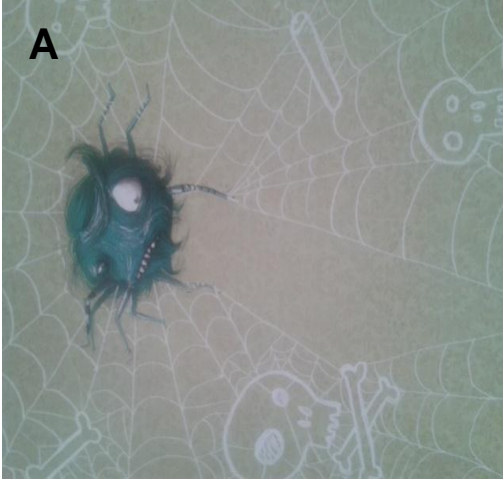
Şekil. 4.5. Karikatürleştirme Esprileri Kategorisine İlişkin Örnek Görseller I

Şekil 4.5'de "Teo'nun Kaka Kitabı" adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsele yer verilmiştir. Bu görselde konuşma özelliği olmayan bir canlı olan kaplumbağa için, onun düşüncelerini açığa çıkaran bir konuşma balonu kullanılmıştır. Konuşma balonu "karikatürleştirme esprileri"nde yer alan bir örnek olduğu için bu kategoride ele alınmıştır. Resim B' de "Çikolataya Bayılıyorum" adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsel verilmiştir. Bu görsel, iştahla çikolatalı pasta yiyen bir çocuğun çikolata yerken aldığı keyfi eğlenceli bir şekilde yansıtmaktadır. Burada kullanılan yazınsal ifade de "karikatürleştirme esprileri" kategorisinde ele alınmıştır.

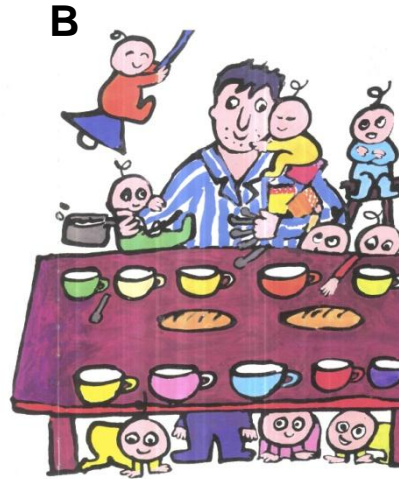
Şekil. 4.6. Karikatürleştirme Esprileri Kategorisine İlişkin Örnek Görseller II

Şekil 4.6 Resim A de "Okuldan Dönerken" adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsel verilmektedir. Resimde "okuldan dönerken onu alacak olan ablasını beklemeyen Tini'nin aceleci davranıp, okuldan ayrılmasını, bunun neticesinde de yolunu kaybetmesi komik bir şekilde dile getirilirken "karikatürleştirme esprisi" kategorisi içinde ele alınan konuşma balonundan yararlanılmıştır.

Şekil. 4.7. Karikatürleştirme Esprileri Kategorisine İlişkin Örnek Görseller III

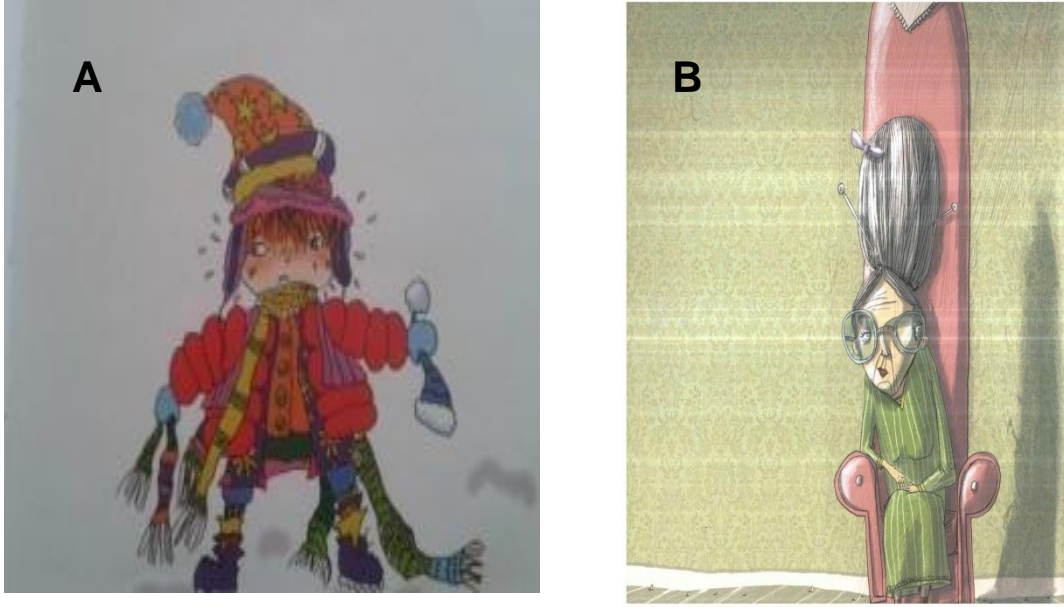
Şekil 4.7 Resim A'da "Öfkeli Örümcek Rıza" adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsele yer verilmiştir. Burada örümceğin gözlerinin farklı boyutlarda olması "karikatürleştirme esprileri" kategorisinde ele alınmıştır.

Şekil. 4.8. Uçuk Abartı Kategorisine İlişkin Örnek I

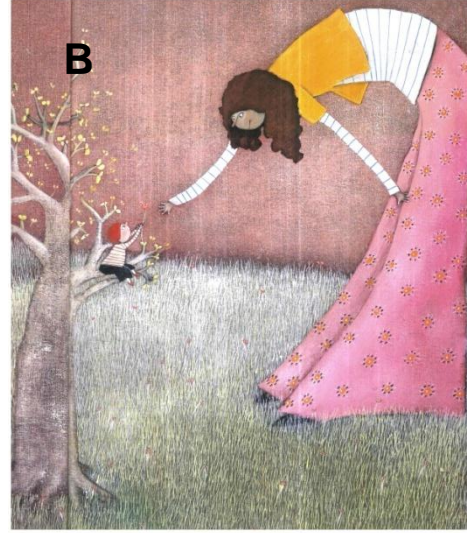
Şekil 4.8 Resim A'da "Uyurgezer Fil" adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsele yer verilmiştir. Buradaki fil, normal bir filden oldukça büyük bir şekilde sunulduğu için "uçuk abartı" kategorisinde ele alınmıştır. Resim B de ise "10 Çocuklu Bir Baba" adlı resimli çocuk kitabında yer alan ve "uçuk abartı" kategorisinde incelenen bir başka görsele yer verilmiştir. Bu resimde on çocuğu olan bir babanın, on çocuğu ile yaptığı sabah kahvaltısından bir kesite yer verilmiştir. Kahvaltı masasında yer alan on fincan, çok sayıda kaşık ve masada babaları ile birlikte yer alan on adet çocuğun sunduğu abartılı durum, uçuk abartı

kategorisinin tanımında yer alan “her türlü abartılı durum” a uyduğu için “uçuk abartı” kategorisine dâhil edilmiştir.

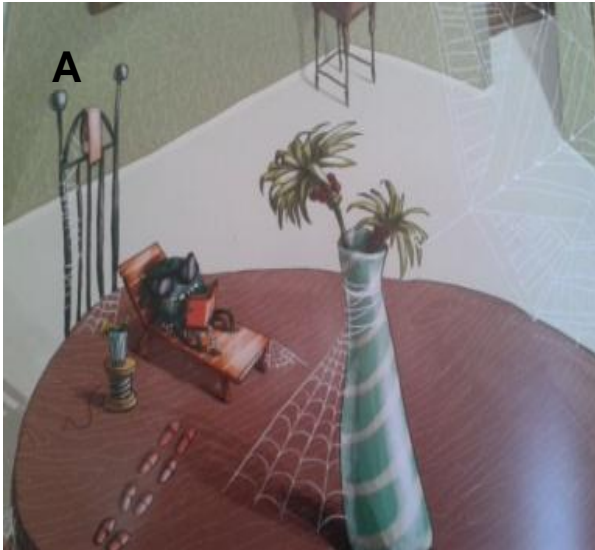
Şekil. 4.9. Uçuk Abartı Kategorisine İlişkin Örnek II

Şekil 4.9 Resim A'da "Hepsi Benim Foli" adlı resimli çocuk kitabına ait bir resme yer verilmiştir. Resimde paylaşmayı sevmeyen, sahip olduğu her şeyi yanında saklayan Foli' nin, paylaşmamak pahasına tüm kıyafetlerini üst üste giydiği sahneye ait olan bir görsel abartılı ve komik bir şekilde sunulmaktadır. Resim B'de "Mutsuz Kedi Dila" adlı kitapta yer alan Leyla Fonten karakterinin abartılı derecede büyük olan saç topuzu ve gözlükleri "uçuk abartı" kategorisi içinde ele alınmıştır.

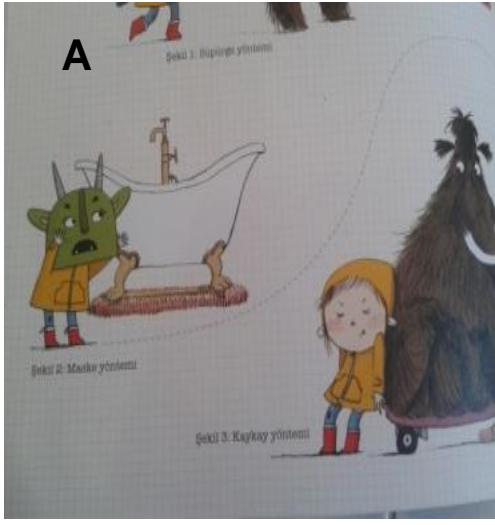
Şekil. 4.10. Uçuk Abartı Tutarsızlık Kategorisine İlişkin Örnek III

Şekil 4.10 Resim A'da “Uyurgezer Fil” adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsel verilmiştir. Burada, bir uyurgezer olan fil Mambo ya kocaman bir uyku hapi veren doktora ait bir görsel verilmektedir. Mambo'ya verilen hap normal bir hap boyutundan çok büyük olduğu için “uçuk abartı” kategorisi içinde ele alınmıştır. Resim B'de, “Memo ve Ay” adlı resimli çocuk kitabından alınan bir görsele yer verilmiştir. Görsele Memo' nun yanında oldukça büyük olan annesi ve Memo resmedilmiştir. Anne çok büyük olduğu için “uçuk abartı” kategorisinde ele alınmıştır.

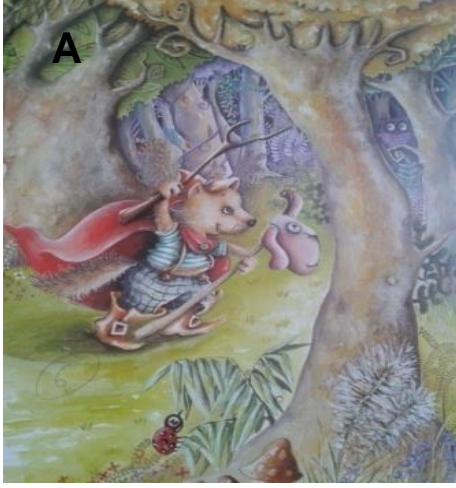
Şekil. 4.11. Abartılı Küçültme Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

Şekil 4.11 Resim A' da "Öfkeli Örümcek Rıza" adlı resimli çocuk kitabından alınan bir görsele yer verilmektedir. Bu görselde kendisi ufak olan Örümcek Rıza'nın tıpkı kendisi gibi küçük terlikleri, ona uygun güneş gözlüğü, şezlongu ve meyve suyu bardağı görülmektedir. Yine aynı kitaba ait bir görsele yer verilen yine aynı kitaptan alınan Resim B'de ise Leyla Fonten'in örümceğin ebatına uygun hazırladığı minik bir kıyafet görülmektedir. Yukarıdaki resimler, "abartılı küçültme" unsurunun tanımında verilen "şekil boyut, sayı, duygular ve bir olaydaki her türlü azaltma durumu" ifadelerine uymasından dolayı bu kategoride değerlendirilmiştir

Şekil. 4.12. Maskeleye Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

Şekil 4.12 Resim A' da "Mamut Yıkama Rehberi" kitabına ait bir görsel verilmiştir. Bu görselde mamutunu türlü yollara başvurarak küvete sokup, yıkamaya çalışan bir çocuğun macerası anlatılmaktadır. Çocuk verilen görselde maske takıp, yüzünü gizleyerek mamutu küvete sokmaya çalışmaktadır. Bu durum, görsel mizah içinde yer alan maskeleye unsurunun tanımında verilen "kim olduğunu gizlemek için görünüşünü kıyafet yoluyla değiştirmek" ifadelerine uymasından dolayı maskeleye kategorisinde değerlendirilmiştir. Resim B'de "Koş Balkabağım Koş" adlı resimli çocuk kitabında, kafasına balkabağı geçirerek yüzünü saklayan, böylece vahşi hayvanlar tarafından yenmeden evine varmayı başaran yaşlı bir kadının hikâyesine ait görsel verilmektedir. Bu durum, görsel mizah içinde yer alan "maskeleye" kategorisinde ele alınmıştır.

Şekil. 4.13. Kostüm Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

Şekil 4.13 Resim A'da "Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan?" adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsel bulunmaktadır. Bu resimde tıpkı kırmızı başlıklı kız olarak bilinen masal kahramanının giydiği gibi kırmızı bir başlık takıp, kırmızı pelerin giyen bir kurda ait görsel bulunmaktadır. Resim B'de "Teo'nun Kaka Kitabı" adlı resimli çocuk kitabında yer alan görselde hikâyenin kahramanı olan Teo'nun Superman kıyafeti giyip uçmasına ait bir görsel verilmektedir. Yukarıdaki ifadeler görsel mizah içinde yer alan "kostüm" unsurunun tanımında verilen "giyildiği dönem, zaman ait olmayan kıyafet" tanımına uymasından dolayı bu kategoride değerlendirilmiştir.

Tablo 4. 4:Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Sözel Mizahi Unsurların Dağılımı

Mizahi Unsur	Frekans (f)	Yüzde (%)
<i>Türkçe 'de Yer Almayan Ses</i>	49	14.76
<i>Saçma Kelime</i>	16	4.82
<i>Kafiye</i>	126	37.95
<i>Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirme</i>	24	7.23
<i>Kelimelerin Saçma Dizilişi</i>	94	28.31
<i>Tekrarlı Kafiye</i>	0	0.00
<i>Kavramsal Açıdan Yanlış Ses</i>	4	1.20
<i>Garip Sesler</i>	0	0.00
<i>Kes Yapıştır Söz</i>	7	2.11
<i>Fıkra</i>	0	0.00
<i>Zıt Anlamlı Kelime</i>	5	1.51
<i>Söz Evirtim</i>	0	0.00
<i>Tık Tık Kimse Yok mu Tarzı Şaka Oyun</i>	0	0.00
<i>Özlü Taşlama</i>	0	0.00
<i>Şakalaşma</i>	1	0.30
<i>Saraka</i>	0	0.00
<i>İroni</i>	5	1.51
<i>Yergi</i>	1	0.30
<i>Zıpır Bilmece</i>	0	0.00
<i>Bilmece</i>	0	0.00
Toplam	332	100

Tablo 4.4 incelendiğinde, incelenen kitaplarda sözel mizahi unsurlardan en çok kafiye (%37.95) unsurunun bulunduğu görülmektedir. Bunu sırası ile; kelimelerin

saçma dizilişi (28.31), Türkçe’de yer almayan ses (%14.76), nesneyi farklı isimle isimlendirme (%7.23), saçma kelime (%4.82), kes yapıştır söz (%2.11), zıt anlamlı kelime (1.51), ironi (1.51), şakalaşma (%0.30)ve yergi (%0.30) unsurları takip ederken; tekrarlı kafiye, garip sesler, fıkra, söz evirtim, tık tık kimse yok mu tarzında şaka/ oyun, özlü taşlama, saraka, zıdır bilmece ve bilmece unsurlarına ait hiçbir örneğe rastlanmadığı görülmektedir. Tabloda dikkat çeken önemli bir nokta incelenen kitaplarda “tekrarlı kafiye”, “garip sesler” ve “fıkra” gibi okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine (McGhee, 1979) uygun olan unsurların yer almamış olmasıdır.

Johnson (2010) çalışmasında, bu araştırmadan farklı olarak incelediği kitaplarda tekrarlı kafiye, garip ses ve fıkra gibi unsurlara ulaşmıştır. İki araştırmanın sonucunda yer alan bu farklılığın nedeninin, iki kültür arasındaki farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, ülkemizde çocukların kullandığı kafiyeli sözcükler, diğer insanlar tarafından takdir görürken, “araba, meraba, yaraba, dalaba” gibi saçma sözcüklerin yer aldığı “tekrarlı kafiyeler” (McGhee, 1979) onaylanmamakta ya da bu tür ifadelerin takdir edilmediği düşünülmektedir. Çevre tarafından bu şekilde olumlu geri bildirimler alınmayan türdeki mizahi yapıların yazarlar tarafından çocuk kitaplarında yer verilmediği düşünülebilir.

Bununla birlikte, yine aynı tabloda 4. evrede yer alan yetişkin türü mizah (McGhee, 1979) unsurlarından söz evirtim, tık tık kimse yok mu tarzı şaka/oyun, özlü taşlama, şakalaşma, saraka, ironi, yergi, zıdır bilmece ve bilmece türündeki sözel mizah unsurlarının çalışma grubundaki hiçbir kitapta yer almadığı görülmektedir. Bilmeceler çocukları güldüren bir eğlence kaynağı olarak görülmeyle beraber özellikle ilkokul 1. sınıftan itibaren çocukların nesnelere tanıması, muhakeme yeteneklerinin artması ve çağrışım becerilerinin gelişmesi ile anlaşılan edebi unsurlardır (Kardaş ve Alp, 2013). Bu sebeple bilmecelerin incelenen okul öncesi dönem çocuk kitaplarında yer almaması bu kitapların çocukların gelişimine uygun olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bahsedilen bu türlerin, McGhee’nin bahsettiği mizah gelişiminde “Yetişkin Türü Mizah” olan 4. evrede yer alması ve okul öncesi dönem çocuklarının bu türden mizahi unsurları takdir edememesi düşünüldüğünde, incelenen kitapların okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine uygun olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuçtan farklı olarak

Mallen (1993) ise yaptığı çalışmada bilmece sormanın okul öncesi dönem çocukları tarafından komik bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Johnson (2010) araştırmasında, buradaki sonuçlara benzer olarak 4.evreye ait olan tık tık kimse yok mu tarzı şaka/oyun, özlü taşlama, saraka, zıpır bilmece ve bilmece kategorilerine ait hiçbir unsurun bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, Johnson bu araştırmasında garip sesler, kes yapıştır söz gibi okul öncesi dönem çocuklarının takdir edip, üretebildikleri türde mizahi unsurların kitaplarda yer almadığı ve mizah gelişim evrelerinden 4.evreye ait olan tık tık kimse yok mu tarzı şaka/oyun, özlü taşlama, saraka, zıpır bilmece ve bilmece kategorilerine ait hiçbir unsurun bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Berding (1965) ve Barnhart (1984) ise okul öncesi dönemden ilkokula doğru çocukların yaşları arttıkça, kitaplarında daha karmaşık yapıda sözel mizahi unsurların olduğunu bulmuşlardır.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan sözel mizah çeşitlerine ait bazı ifadeler aşağıda verilmektedir:

- **Türkçe’de Yer Almayan Sesler Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“..veee küçük sesler varmış şurulp”

“hatta koklamanın bile bir sesi varmış fırt fırt fırt” (Sesini Arayan Papağan Oscar)

Bu dizelerde yer alan “şurulp” ve “fırt fırt fırt” ifadeleri, “Türkçe’de Yer Almayan Sesler” kategorisi içinde incelenmiştir.

- **Saçma Kelime Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Şurulp” ve “fırt fırt” (Sesini Arayan Papağan Oscar) sözcükleri saçma kelimeler örnektir. Gerçekte anlamsal açıdan bir karşılığı bulunmadığı için bu sözcükler saçma kelime kategorisi içinde ele alınmıştır.

- **Kafiye Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Öte yandan akıllıdır bizim Rıza neyse ki,

Biraz düşününce görünmez ağlar ördüğünü fark etti.

Aslında kimse onları isteyerek bozmamıştı,

Sorununa başka bir çözüm bulmalıydı” (Öfkeli Örümcek Rıza). Bu dizelerde verilen “ki, etti” ve “bozmamıştı, bulmalıydı “ sözcükleri, kelimelerinin sonundaki ses benzerliği olarak ele alınan kafiye kategorisine dâhil edilmiştir.

“Sevgili Zıpır

iyi ki adımların kıpır kıpır” (Kıpır Kıpır). Bu örnekte yer alan “Zıpır” ve “kıpır” sözcükleri kafiye kategorisi kapsamında incelenmiştir.

“Zıpır diye bağıyor öğretmen Mina, ama öğretmenim caz bu, capcanlı, kıpır kıpır, fıkır fıkır diyorum” (Kıpır Kıpır) dizelerinde geçen “kıpır kıpır” ve “fıkır fıkır” ifadelerinde yer alan kıpır ve fıkır sözcüklerinde kafiye bulunmaktadır.

“Öykümüzün kahramanı Memo adında bir oğlancık

Ufak tefek bizim oğlancık boyu daha kısacık

Çünkü işin doğrusu Memo’ nun yaşı küçücük” (Memo ve Ay). Dizelerindeki “oğlancık” ve “kısacık” sözcükleri, sonlarındaki benzerlikten dolayı kafiye kategorisi içinde incelenmiştir.

“Hay Allah siz ne yaptınız

Ne diye Mina’yla inatlaştınız

Oynamak istememekte haklıydı hayvancağız

Sessiz film olsa tamam saklambaç belki

Ama bir kirpiyle birdirbir oynamak çok tehlikeli” (İnatçı Kirpi Mina). Dizelerinde geçen “yaptınız”, “inatlaştınız” ve “belki, tehlikeli” sözcükleri sonlarındaki ses benzerliğinden dolayı kafiye kategorisi içinde incelenmiştir.

- **Kavramsal Açıdan Yanlış Ses Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Gıdıklanan Elma” adlı resimli çocuk kitabında yer alan “içindeki kıpırdanma arttıkça yaşlı elma gıdıklanarak kıkırdamaya başladı. Karakarga elmanın kıkırdamasını merakla izledi” ifadeleri kavramsal açıdan yanlış ses kategorisine dâhil edilmiştir. Çünkü bu kategorinin inceleme kriterinde yer alan “cümlelerde, birbiri ile uyuşmayan ve birbirinden farklı olan kavramların ya da varlıkların ilişkilendirilerek ifade edilmesi durumunu taşımaktadır.

- **Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirme Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Öfkeli Örümcek Rıza” adlı kitapta geçen öfkeli örümcek, öfkeli örümcek Rıza ve “Korkak Kuş Sema” adlı resimli çocuk kitaplarında geçen korkak kuş, korkak kuş Sema gibi ifadeler bu kategoride değerlendirilmiştir.

- **Kelimelerin Saçma Dizilişi Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Başka çare kalmadı, yeni tarifler yaratmalı.

Dondurma meraklısı kızıma, bir gün balıklı bir gün tavuklu dondurma.

Bugün pırasalı, acaba yarın ne yapsam?”(Dondurma Yok mu Peli). Dizelerinde geçen “bir gün balıklı, bir gün tavuklu dondurma” sözlerinde kelimelerin saçma dizilişi görülmektedir. Kelimelerin saçma dizilişine ait bir diğer örnek de “Büyükanne ve Miyop Ejderha” ile “Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı” adlı kitaplarda geçen miyop ejderha ve yüksek tansiyonlu çınar ağacı sözcüklerinde yer almaktadır.

- **Kes Yapıştır Söz Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Leylafonten” (Korkak Kuş Sema)

- **Zıt Kelime Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

Zıt anlamlı kelimelerin mizahi ifade olarak yer aldığı bir örneğe “Zeynep’ in Kırmızı Çizmeleri” adlı çocuk kitabında rastlanmaktadır. Bu kitapta geçen “aşağı-yukarı”, sağ ayak-sol ayak” ifadeleri buna örnektir.

- **Şakalaşma Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Zeynep’in Kırmızı Çizmeleri” adlı resimli çocuk kitabında, bir kış günü dışarı çıkarken giymek üzere kırmızı çizmelerini arayan Zeynep’in macerası komik bir şekilde dile getirilmektedir. Kitap boyunca Zeynep kedisi ile birlikte kırmızı çizmelerini aramaktadır. Çizmelerini aramasına rağmen bir türlü bulamayan Zeynep ‘in aklına bir fikir gelir. Çizmeleri olmadığı için dışarı çıkamayacağını bilen Zeynep annesine arabamla çıkayım de annesi buna güler. Ona “seni şakacı “ der.

- **İroni Kategorisine İlişkin Örnek İfadeler**

“Bu Ne Tatlı Şey Böyle Loli” adlı resimli çocuk kitabında küçük kardeşini kıskanan Loli’nin yaşadığı durum mizahi unsurlardan ironi yoluyla anlatılmaktadır. Dedesi ile ninesi Loli’nin kardeşini sever ve” bu ne tatlı şey böyle” derler. Loli de pastasını

yiyerek “Haklısın dedeciğim, haklısın nineciğim” der. Ancak bu ifadelere ait verilen görselde Loli'nin aklından pastayı kardeşinin kafasına attığı görülmektedir. Bu da inceleme kriterlerinde ironi unsurunda yer alan“ cümlelerde, bir kelimenin tam tersini ima ederek bir kişi ya da olay ile alay etmek amacı ile kullanılan ifadeler” e uyduğu için “ironi” kategorisi içinde ele alınmıştır.

Şekil. 4.14. İroni Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

Tablo 4.5: Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Durumsal Mizahi Unsurların Dağılımı

<i>Mizahi Unsur</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Mış Gibi Oyun	23	4.68
Sürpriz Durum	65	13.24
Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun	7	1.43
Gaf Yapma	1	0.20
Kaba Şaka	12	2.44
Vücut Bölümleri Ya Da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler	12	2.44
Abartılı Eylem Komedisi	8	1.63

Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah	8	1.63
Özdeşleme	6	1.22
Rol Değişirme	307	62.53
Aşağılama	2	0.41
Sosyal Gaf	0	0.00
Başkasını Taklit	27	5.50
Muziplik	0	0.00
Freud Sürçmesi	1	0.20
Kötü Şaka	0	0.00
Anektod	0	0.00
Parodi	12	2.44
Toplam	491	100.00

Tablo 4.5. incelendiğinde, incelenen kitaplarda durumsal mizahi unsurlardan en çok rol değişirme (%62) unsuruna rastlanmıştır. Bunu sırası ile sürpriz durum (%13.24), başkasını taklit (%5.50), -miş gibi oyun (%4.68), kaba şaka (%2.44) vücut bölümleri ya da işlevlerine yönelik olarak kullanılan komik sözler(%2.44), parodi (%2.44), abartılı eylem komedisi (%1.63), başkası üstünde üstünlük hissine dayalı mizah(%1.63), özdeşleme (%1.22) aşağılama (%0.41), Freud sürçmesi (%0.20), gaf yapma (%0.20) takip ederken, muziplik, kötü şaka ve anekdota yer verilmediği görülmektedir. Tablo incelendiğinde, incelenen kitaplarda 4.evreye ait olan sosyal gaf, muziplik, kötü şaka ve anekdot gibi durumsal mizahi unsurlara rastlanılmadığı görülmektedir. Bu unsurlara yer verilmemesi incelenen kitapların okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimine uygunluğu hakkında bilgi verilmektedir. Çünkü bu unsurlara yetişkin türü mizah olan 4. evreye aittir. Öte yandan, 4. evrede yer alan durumsal mizah unsurlarından aşağılama, başkasını taklit, Freud Sürçmesi ve parodinin az oranlarda da olsa, bu araştırmada incelenen kitaplarda yer alması bu tabloda görülen bir başka sonuçtur. Johnson (2010) incelediği kitaplarda bu araştırmadan farklı olarak en fazla yer alan durumsal

mizahi unsurun gaf yapma olduğunu, bunu muziplik ve kötü şakanın takip ettiğini bulmuştur. Johnson ayrıca 4. evreye ait olan başkası üstünde üstünlük hissine dayalı mizah ve 4. evrede yer alan kötü şaka, Freud Sürçmesi, ve anekdot a ait hiçbir unsura rastlanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bu iki çalışmanın sonuçları arasındaki bu farkın nedeninin farklı kültürlerin yaşandığı ülkelerde yazılmış olmalarından kaynaklanması düşünülebilir.

Berding (1965) çocuk kitaplarını komik kılmak adına hangi mizahi unsurlara başvurulmuş yazıldığını incelediği çalışmasında, saçma davranışlar, uyuşmazlıklar, gafflar ve uçuk abartıların çocuklar için komik kitaplar yazılmasında en çok başvurulan yollar olduğunu tespit etmiştir.

Kappas (1967) ve Klause (1987) yaptıkları çalışmalarda, çocuk kitaplarında bulunan komik unsurların uçuk abartı, sürpriz durum, kaba şaka, saçmalık, sözel mizah, meydan okuma, insanların başına kötü bir olayın gelmesi, uyuşmazlık, alay olduğunu bulmuşlardır.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan durumsal mizah çeşitlerine ait bazı örnekler aşağıda verilmektedir:

- **Sürpriz Durum Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Bale muhteşemdi!

Orkestra ise müthişti! baş balerinin kıyafeti,

Dönüşleri, zarif hareketleri, figürler arasındaki

Geçişleri, kısaca tüm dansı çok güzeldi.

Ama birden korkunç bir şey oldu!

Baş balerinin ayağı takıldı ve orkestranın üstüne düştü!” (Köpekler Bale Yapamaz) ifadelerinde yer alan durum, bir bale gösterisinde her şey yolunda giderken baş balerinin ayağının takılması ve ani bir şekilde düşmesine dair bir durumu anlattığı için sürpriz durum kategorisinde incelenmiştir.

“Bella köpeğini sayfada dolaşmaya çıkarmıştı. Ama birden çok garip bir şey oldu. Bella'nın köpeği kayboldu” (Bu Kitap Benim Köpeğimi Yedi). Bella' nın köpeğini gezintiye çıkardığı bu olayda ise, köpeğin sürpriz bir şekilde ortadan kaybolması sürpriz durum kategorisinde ele alınmıştır.

- **Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“İçindeki kıpırdanma arttıkça yaşlı elma gıdıklanarak kıkırdamaya başladı” (Gıdıklanan Elma,).

“Dikkat! mamutlar karınlarından çok gıdıklanır” (Mamut Yıkama Rehberi).

- **Gaf Yapma Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Ne tür bir et diye sordu küçük timsah. Mesela güzel bir tavuk! Diye cevap verdi dikkatsiz dişi. Ama küçük timsah iyilikbilmez biri değildi ve annesini çok seviyordu.” “Dişi Ağrıyan Tavuk” adlı resimli çocuk kitabından bir alıntı olan yukarıdaki durum, durumsal mizah içinde yer alan “gaf yapma” kategorisinin tanımında verilen “söylenmemesi gereken bir anda, birtakım sözler sarf etmek” e uymasından dolayı bu kategoride değerlendirilmiştir. Çünkü burada dişi çürüyen timsaha şeker yerine et yemesini öneren doktor, bir an için timsahın annesinin de bir tavuk olduğunu unutmuş ve timsahı onu yemesini istemiştir.

- **Kaba Şaka Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

Minik Ayı Vadu Annem Beni Seviyor Mu adlı resimli çocuk kitabına ait bir görsel verilmiştir. Burada “Ya yastığının altına balık saklasam, yatağının içine karınca doldursam”

“Geceliğine kaktüs dikenleri saplasam beni yine sever misin?” (Minik Ayı Vadu Annem Beni Seviyor Mu?). Her iki örnekte de geçen ifadeler durumsal mizah içinde yer alan “kaba şaka” unsurunun tanımında verilen “eğlenmek için yapılan yaramazlığa” uymasından dolayı bu kategoride değerlendirilmiştir.

- **Vücut Bölümleri Ya Da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Teo’nun Kaka Kitabı” adlı resimli çocuk kitabında, tuvalete gidebilecek olgunlukta olan Teo’nun tuvalete gitmek istememesi eğlenceli bir şekilde anlatılmaktadır. Hikâyenin ana kahramanı olan Teo parkta arkadaşları ile oynarken, arkadaşı Ati bezine kaka yapar. Daha sonra hikâyedeki kahramanlardan biri olan Zeyno “ püff, bu koku kaplumbağadan mı geliyor? Kaka mı yaptı acaba? Hadi başka oyuncağa gidelim” diyerek salıncaklara koşar. Burada kakayı yapan Ati olmasına rağmen bunun kaplumbağa yapmış gibi söylenmesi komik bir durum oluşturmaktadır.

Bu kategoride değerlendirilebilecek bir diğer örnek de “Kıpır Kıpır” adlı resimli çocuk kitabında yer almaktadır. Bu kitaptaki ana karakter olan Melisa’ya kelebekler gibi kanat çırpmasını söyleyen bale öğretmenine Melisa’nın verdiği cevap “tuvaletim varken, .çiçek olmam çok zor” demesi ve bunu derken de tuvaletinin geldiğini belli eden bir hareket göstermesi verilebilir.

- **Abartılı Eylem Komedi Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Mamut Yıkama Rehberi” adlı resimli çocuk kitabında yaramaz mamutunu yıkamak için türlü yollara başvuran bir çocuğun hikâyesi anlatılmaktadır. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında geçen iki durum “abartılı eylem” kategorisine örnek teşkil etmektedir. Bu durumlardan ilki mamutun kendisini küvette yıkamak için büyük çabalar gösteren sahibinin üstüne su sıçratması ve sahibinin de bir şemsiye açarak kendini korumaya çalışmasıdır. Bu durumu desteleleyen bir görsele de kitapta yer verilmiştir. Bu kategoriye ilişkin ikinci örnek de sahibinin, yıkanmamak için ağaca kaçan mamutu aşağı indirmek için ağacın altına bir trampelen kurmasıdır.

Mamut trampelene atlar. Ancak sahibi mamutun aşağı düşünce üzerinden dökülen çamur ve topraklara maruz kalır.

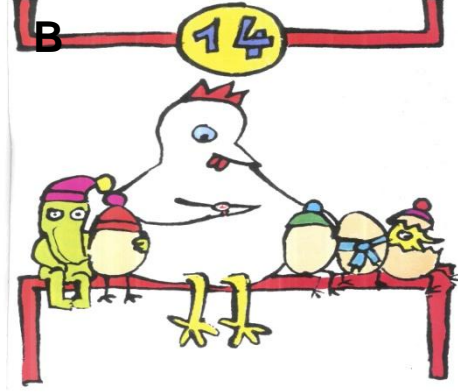
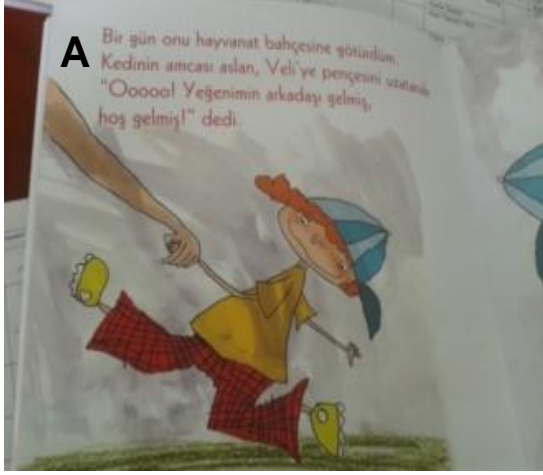
- **Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Bir gün Ramon vazodaki çiçeklerin resmini yaparken, ağabeyi Leon geldi. Çizdiklerine bakıp kahkahalarla gülerek “Bu Nedir?” diye sordu (-Mış Gibi). Burada geçen durumda, birtakım fiziksel, sosyal ve bilişsel becerileri çoktan elde etmiş olan abisinin, bu becerileri daha az gelişen Ramo ile alay etmesi anlatılmaktadır. Dolayısı ile bu durum, “Başkası Üstünde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah” kategorisi içinde ele alınmıştır.

- **Özdeşleme Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Şaşkın, kaplumbağa kardeşi sümüklü böcek sanmış,
Sümüklü böcek Şaşkın’a ben buradayım demiş ben giderken iz bırakırım. İzimden gelersen beni bulursun,
Şaşkın keşke ben de iz bıraksam, evi çabuk bulurdum demiş,
Sonra yoruldum eve dönmeliyim diye düşünmüş, başlamış yolu aramaya..”
(Şaşkın). Hikâyenin kahramanı olan Şaşkın’ın yaşadığı bu durum, durumsal mizah

kategorisinin içinde yer alan “özdeşleme ” unsurunun tanımında verilen “kişinin benzerlikler, ortak nitelikler, andıran durumlar nedeniyle bir kişinin başka biriyle, bir şeyi başka bir şeyle gülünç bir biçimde karıştırması”na uymasından dolayı bu kategoride değerlendirilmiştir.

Şekil. 4.15. Rol Değişirme Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

Şekil 4.15 Resim A'da “Hayvanları Çok Seviyorum Veli” adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsele yer verilmektedir. Bu kitapta olaylar hayvanları severken onları aynı zamanda hırpalayan, kimi zaman da onlara eziyet veren Veli'nin hayvanat bahçesine geziye gittiği bir gün başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Burada bir aslan, pençesi ile Veli'yi tutup ona; “Ooooo, Yeğenimin arkadaşı gelmiş, hoş gelmiş” der. Burada geçen durumda aslanının Veli ile insan gibi konuşması durumsal mizah çeşitlerinden olan “rol değişirme” kategorisine dâhil edilmiştir. Resim B de “Dişi Ağrıyan Tavuk” adlı resimli çocuk kitabında yer alan bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde dişiye gitmek için otobüs durağında bekleyen tavuklara ve onun yavrularına yer verilmiştir. Kitapta geçen bu durum “14. Durak da uslu uslu beklediler” ifadeleri ile desteklenmiştir. Bu durumda geçen “durakta beklemek” ve “uslu uslu beklemek” insanlara ait bir özellik olup, tavuk ve onun yavrularına atfedildiği için, “rol değişirme” kategorisi içinde ele alınmıştır.

• Aşağılama Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar

“İsyankâr Cadı” adlı resimli çocuk kitabından alınan aşağıdaki durum, aşağılama kategorisi içinde ele alınmıştır.

“Peki madem dünyada

Her şey bu kadar

Kötüye gidiyorsa...

Perilerin akli nerede acaba? bence

Tam anlamıyla beceriksizler” ifadesinde yer almaktadır.

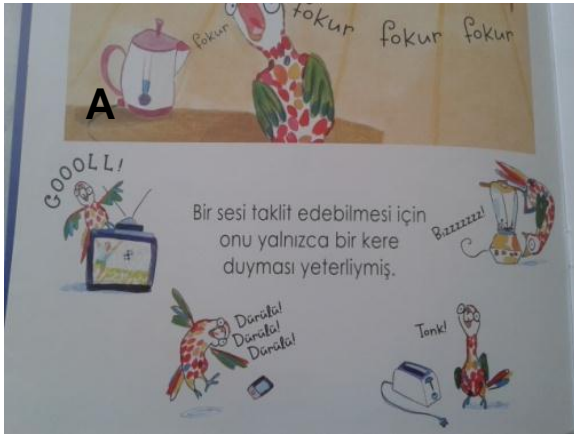
- **Başkasını Taklit Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Sesini Arayan Papağan Oskar” adlı resimli çocuk kitabından alınan aşağıdaki durum, “başkasını taklit kategorisi” içinde ele alınmıştır. Oskar’ın sahip olduğu özellik,

“Bir sesi taklit edebilmesi için,

Onu yalnızca bir kere

Duyması yeterliymiş” dizeleri ile anlatılmıştır. Bu özellik bir takım görsellerle desteklenmiştir. Aşağıda bu bölümün yer aldığı görsel Şekil 4.16 de verilmiştir.

Şekil. 4.16. Başkasını Taklit Kategorisine İlişkin Örnek Görseller

- **Freud Sürçmesi Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Dişi Ağrıyan Tavuk” adlı resimli çocuk kitabında, diş doktoruna giden bir tavuk ve çocukları ile olan dişçi maceraları anlatılmaktadır. Aşağıda anlatılan durumda, tavuğun çocuklarından birisi olan timsah, diş doktoruna muayene olurken doktor ile aralarında geçen bir durum şöyledir:

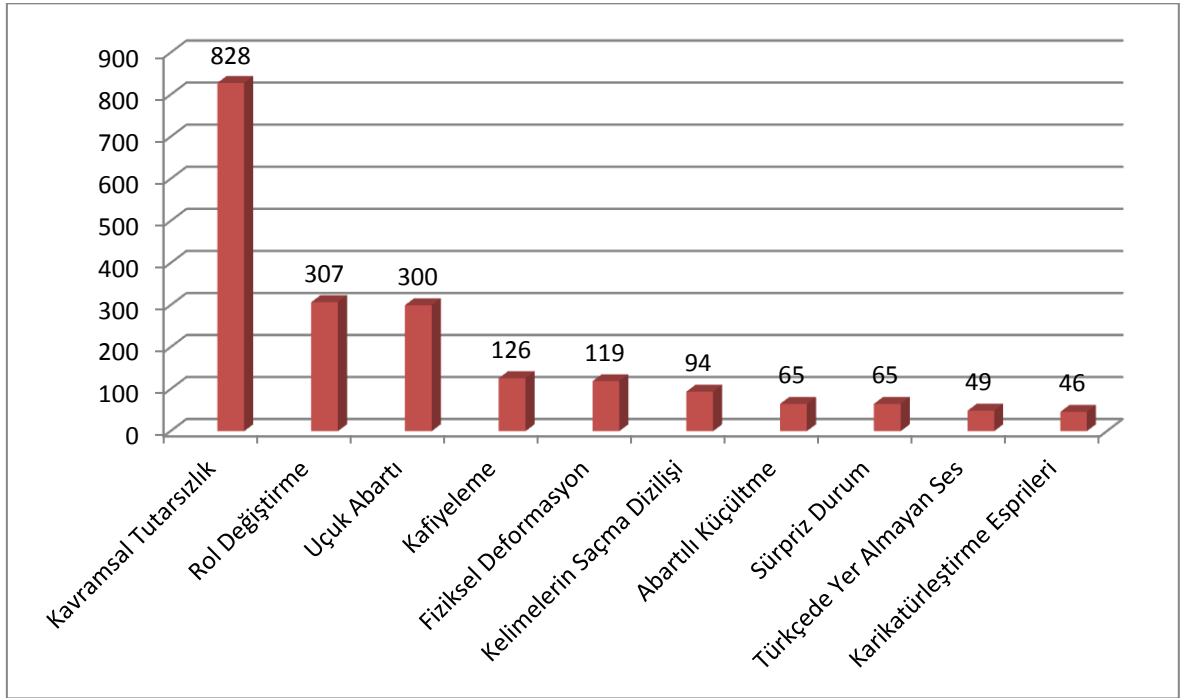
“Dişçi küçük tavukla yalnız konuştu ve bir timsahın şeker değil, et yemesi gerektiğini anlattı. Ne tür bir et? Diye sordu küçük timsah. Mesela güzel bir tavuk! diye cevap verdi dikkatsiz dişçi.....Belki de tavuğun çok da iyi bir müşteri

olmadığını düşünmüştü.” Burada geçen durum mizahi kategorilerden olan Freud sürçmesinin inceleme kriterindeki “bilinçaltının etkisi ile konuşma, bellek ya da fiziksel eylemde ortaya çıkan yanlış ve sapmalar” ifadesine bir örnek niteliğindedir. Çünkü hikâyenin başında dişleri olmamasına rağmen dişçiye giden tavuğun durumunun farkında olan diş doktoru, tavuğun iyi bir müşteri olmadığını düşündüğü için farkında olarak ya da olmayarak yavru timsaha annesinin de mensup olduğu bir tür olan tavuk yemesini istemiştir.

- **Parodi Kategorisine İlişkin Örnek Durumlar**

“Mamut Yıkama Rehberi” adlı resimli çocuk kitabında yer alan “antibakteriyel toynak sabunu”, “toynak kremi”, “mamut losyonu” gibi ifadeler, durumsal mizah içinde yer alan “parodi” kategorisinde değerlendirilmiştir.

“Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan?” adlı resimli çocuk kitabında yer alan, “çalı kurdu”, “şimdiki kurtlar bir harika”, “çizmeli kurt” gibi ifadeler durumsal mizah içinde yer alan “parodi” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Şekil 4.17: İncelenen Resimli Çocuk Kitaplarında en fazla Yer Alan 10 Mizahi Unsurun Dağılımı

Yukarıdaki grafikte incelenen resimli çocuk kitaplarında en fazla yer alan 10 mizahi unsur görülmektedir. Bunlar; kavramsal tutarsızlık, rol değiştirme, uçuk abartı, kafiye, fiziksel deformasyon, kelimelerin saçma dizilişi, abartılı küçültme, sürpriz durum, Türkçe’de yer almayan ses, karikatürleştirme esprileri olmuştur. Johnson

(2010) ise yaptığı çalışmasında, bu araştırmaya benzer olarak ilk sırada kavramsal tutarsızlık kategorisinin olduğunu tespit etmiştir. Buna ek olarak, gaf, kostüm, saçma kelime, kelimelerin saçma dizilişi, sosyal gaf, kelimelerin saçma dizilişi ve fiziksel deformasyonun takip ettiğini bulmuştur. Bu iki araştırmada doğan farklılığın nedeni kültürler arası farklılıklar olarak yorumlanabilir.

Zhang, Wang ve Xeromeritou (2011) yaptıkları araştırmada kültürel faktörlerin bilişsel gelişim ve mizahi tepki arasındaki ilişkide etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu sebeple, bir kültüre ait olan mizahın bir başka kültürde olmaması mümkündür. Farklı toplumların farklı ortamlarda farklı deneyim ve yaşantılara sahip olması mizahın farklı şekillerde kullanılmasına sebep olabilmektedir (Nesin, 2002).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgu ve yorumlardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırma Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli yerli ve yabancı çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların neler olduğu ve bu unsurların okul öncesi dönem çocuklarının mizah gelişimlerine uygunluğunun incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Çalışma grubu kapsamındaki kitaplar, Johnson (2010) tarafından geliştirilip, araştırmacı tarafından Türkçe’ye uyarlanan ve mizahi unsurları görsel, sözel ve durumsal açıdan incelemeye fırsat sunan “Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mizahi Unsurları İnceleme Formu” aracılığı ile incelenmiştir. Böylece kitaplar formda yer alan toplam 45 mizahi unsur açısından incelenmiştir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarının 4 tanesinin 2015, 26 tanesinin 2014, 1 tanesinin 2013, 6 tanesinin 2012, 3 tanesinin 2011, 9 tanesinin 2010 yılında basıldığı; 2009 yılında ve 2008 yıllarında 2 adet, diğerlerinin ise 2007 ve daha eski yıllarda basıldığı görülmektedir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsurların mizahi gelişim evreleri açısından dağılımı gösterilmiştir. Buna göre incelenen kitaplardaki mizahi unsurlar mizahi gelişim evrelerinden en fazla 3.evreye (%83.60) ait unsurlar taşımakta iken, bunu sırası ile 2.evre (%9.77), 1. evre (%4.32)ve 4.evre (%2.22) takip ettiği görülmektedir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarındaki mizahi unsur türlerinin dağılımı gösterilmiştir. Buna göre en fazla görsel mizahi unsurlar (%63) varken bunu durumsal (%22) ve sözel (%15) unsurlar takip etmektedir.

İncelenen kitaplarda görsel mizahi unsurların kavramsal tutarsızlık (%60.17) , uçuk abartı (%21.80), fiziksel deformasyon (%8.65), “abartılı küçültme” (%4.72), “karikatürleştirme esprileri” (%3.34), maskeleye(%0.73) ve kostüm (%0.58) şeklinde sıralanmaktadır.

İncelenen kitaplarda sözel mizahi unsurların kafiye (%37.95), kelimelerin saçma dizilişi (28.31), Türkçe’de yer almayan ses (%14.76), nesneyi farklı isimle isimlendirme (%7.23), saçma kelime (%4.82), kes yapıştır söz (%2.11), zıt anlamlı kelime (1.51), ironi (1.51), şakalaşma (%0.30)ve yergi (%0.30) şeklinde

sıralandığı; tekrarlı kafiye, garip sesler, fıkra, söz evirtim, tık tık kimse yok mu tarzında şaka/ oyun, özlü taşlama, saraka, zıdır bilmece ve bilmece unsurlarına ise yer verilmediği tespit edilmiştir.

İncelenen kitaplarda durumsal mizahi unsurların rol değiştirme (%62), sürpriz durum (%13.24), başkasını taklit (%5.50), -miş gibi oyun (%4.68), kaba şaka (%2.44) vücut bölümleri ya da işlevlerine yönelik olarak kullanılan komik sözler(%2.44), parodi (%2.44), abartılı eylem komedisi (%1.63), başkası üstünde üstünlük hissine dayalı mizah(%1.63), özdeşleme (%1.22) aşğıılama (%0.41), Freud sürçmesi (%0.20), gaf yapma (%0.20) şeklinde sıralandığı, muziplik, kötü şaka ve anekdota ise yer verilmediği tespit edilmiştir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında en fazla yer alan 10 mizahi unsurun dağılımının ise; kavramsal tutarsızlık (f=828), rol değiştirme (f=307), uçuk abartı (f=300), kafiye(f=126), fiziksel deformasyon (f=119), kelimelerin saçma diziliş (f=94), abartılı küçültme (f=65) ve sürpriz durum (f=65), Türkçe'de yer almayan ses(f=49), karikatürleştirme esprileri (f=46) olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular göz önüne alındığında, dikkat çeken birkaç nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yetişkin türü mizahın başladığı dönem olarak kabul edilen dolayısı ile okul öncesi dönem çocuklarının mizah anlayışına daha uzak olan 4. evreye ait (McGhee, 1979) mizahi unsurların en az sıklıkta bulunmasıdır. Bununla birlikte az sayıda da olsa mizah gelişim evrelerinden “Yetişkin Türü Mizah” kategorisinde bulunan 4. evreye ait “ironi” ve “yergi” unsurlarına yer verildiği görülmektedir. “İroni “ kavramının soyut olması ve pek çok bilişsel gelişim kuramına göre yaşları üç ile yedi arasında değişen çocuklar tarafından anlaşılmasının zor olduğu (Johnson, 2010) göz önüne alındığında, bununla ilgili olarak birkaç yorum yapmak mümkündür. Bunlardan ilkinin, resimli çocuk kitaplarını yazan kimi yazarların, “ironi” gibi soyut kavramların çocuklar tarafından anlaşılmasının güç olduğunu bilmedikleri, dolayısı ile kitaplarını yazarken bunu göz önünde bulundurmadıkları düşüncesi oluşturmaktadır. İkinci olarak, incelenen resimli çocuk kitaplarının birincil hedef kitlesi olan üç-altı yaş arasındaki pek çok çocuk okuma yazma bilmediği için kitapların onlara bir yetişkin tarafından okunması oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak yazarların bu kavramlara bilinçli olarak yer verdiği düşünülebilir. Yetişkin türü mizahın başladığı 4. evrenin önemli bir özelliği somut işlemler döneminin başlaması ile birlikte

zihinde aynı anda iki düşünceyi tutup, bunlar hakkında yorum yapabilme becerisinin kazanılıyor olmasıdır (McGhee, 1979) . İncelenen kitaplarda 4. evreye ait unsurlara az sayıda yer verilmesi, bu kitapların somut işlem becerilerini tam olarak kazanmamış okul öncesi dönem çocuklarının mizah ve bilişsel gelişimine uygun olarak hazırlandığı şeklinde yorumlanmaktadır. Ayrıca, okul öncesi dönem çocuklarının kavramada zorluk çekebilecekleri sosyal gaf, muziplik, kötü şaka, anekdot, söz evirtim, özlü taşlama, ve saraka gibi yetişkin türünde mizahi unsurlar (McGhee, 1979)' a rastlanmamış olması, incelenen resimli çocuk kitaplarının, çocukların mizah gelişimine uygun olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Araştırmanın bulguları, incelenen kitaplarda en çok yer alan mizahi unsurların; kavramsal tutarsızlık, rol değiştirme, uçuk abartı, kafiye, fiziksel deformasyon, kelimelerin saçma dizilişi, abartılı küçültme, sürpriz durum ve Türkçe'de Yer almayan ses olduğunu göstermiştir. Bu unsurların incelenen kitaplarda yer alması çocukların bilişsel ve dil gelişimine yaptığı katkılar açısından önemlidir. Bu katkıları mizahi unsurlara göre adım adım değerlendirmek gerekirse; kavramsal tutarsızlığın ilk sırada yer alması, resimli çocuk kitaplarının çocukların bilişsel gelişimlerinin desteklemesi açısından önemlidir. Çünkü herhangi bir kavrama ait görselde yer alan tutarsızlığı (mutfak önlüğü takıp, yemek pişiren kurt gibi) gören çocuk, gördüğü bu sahneyi zihninde var olan şemalarla karşılaştırır ve bunun gerçekte olmadığını fark eder. İncelenen kitaplarda en çok yer alan diğer iki unsur da uçuk abartı ve abartılı küçültmedir. Bu unsurların çocuğun matematiksel akıl yürütme becerileri içinde yer alan az-çok, büyük-küçük kavramlarının pekiştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Başka bir deyişle, bir nesne ya da canlıya bakınca ondaki “uçuk abartıyı” ya da “abartılı küçültmeyi” gören çocuğun yukarıda bahsedilen kavramları anlaması kolaylaşmaktadır. Kafiye, kelimelerin saçma dizilişi ve Türkçe' de yer almayan ses unsurlarının ise, çocuğun dil gelişimlerine destek olacağı düşünülmektedir. Başka bir ifade ile dizelerin sonundaki ses benzerliğini fark eden çocuğun dil gelişiminde önemli bir yeri olan seslerdeki benzerliği fark etme becerisi artmakta ve fonolojik farkındalığı gelişmektedir. Ayrıca çocuk kelimelerin saçma dizilişinde yer alan farklı dil oyunlarını kavramaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında, incelenen resimli çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların çocukları salt eğlendirmenin dışında, onları gelişimsel açıdan da desteklediğini de söylemek mümkündür. McGhee (1996)'ye göre mizahın bilişsel, sosyal, duygusal, stres azaltıcı, gruba aidiyet,

olumlu iletişim becerileri, artan yaratıcılık ile problem çözme becerileri, mesleki doyum, fiziksel faydalar ve moral artırmaya yönelik birçok etkisi bulunmaktadır. İncelenen resimli çocuk kitaplarında yer verilen mizahi unsurların çocuğun soysa, duygusal ve bilişsel gelişim alanları ve iyi oluşuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, Okul Öncesi Eğitim Programı (2013)'nda üzerinde önemle durulan problem çözme, kişilerarası olumlu iletişim kurma, yaratıcılık becerilerinin geliştirilmesi gibi kazanımların mizah içeren resimli çocuk kitapları aracılığıyla çocuklara kazandırılabilceği düşünülmektedir. Ülkemizde çoğu kez erken yaşlardan itibaren yalnızca akademik becerilerin ön plana çıkarılıp, sosyal duygusal gelişim ile kişilerarası iletişim becerilerinin ihmal edildiği düşünüldüğünde, mizah içeren resimli çocuk kitapları ile çocuklarda mizah gelişimine yönelik eğitimlerin bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler

İlgili literatür incelendiğinde Türkiye’de büyük çocuk ve yetişkinlerde mizah gelişimi ile ilgili çalışmalar mevcutken, okul öncesi dönem çocuklarının mizah üretme ve mizahı takdir etme durumlarına yönelik sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin, yaşamın erken yıllarında bulunan ve henüz gelişmekte olan dil gelişimlerinden dolayı fikir ve düşüncelerini açıklamada yetersiz kalan okul öncesi dönem çocukları ile çalışmanın zor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak ne kadar zor olursa olsun, insan hayatında bir önemli yere sahip olan mizah ve mizah durumlarına çocuğun hayatında yer vermek önemlidir.

Çocukların ebeveyn ve öğretmenleri tarafından, mizah üretme ve takdir etme durumlarının incelendiği daha fazla sayıda çalışma yapılması önerilmektedir. Çok farklı kültürden ailelerin, dolayısı ile çocukların bulunduğu bir ülke olan Türkiye’de farklı kültürden olan çocuklarının mizah üretme ve mizahı takdir etme durumlarını inceleyen araştırmalar yapılması önerilmektedir.

Alan yazını incelendiğinde göze çarpan bir diğer durumda Türkiye’ de okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden resimli çocuk kitaplarında mizahı inceleyen bir çalışma olmamasıdır. Bu sebeple bu türden daha çok çalışma yapılması önerilmektedir.

Bununla birlikte, Türkçe dilinde yazılmış yerli ve yabancı çocuk kitaplarında yer alan mizahi unsurların karşılaştırıldığı bir çalışma yapılması önerilmektedir. Bununla birlikte kitapların hem araştırmacı hem de çocuklar tarafından incelendiği, her iki grubun bulgularının karşılaştırıldığı bir çalışma yapılması önerilmektedir.

Okul öncesi eğitim programına ek olarak çocukların mizahi gelişimlerini desteklemeye yönelik “mizah eğitim programlarının” düzenlenmesi ve bu programların etkililiğinin boylamsal çalışmalar ile takip edilmesi alanda çalışan araştırmacılara önerilmektedir.

5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

Yapılan incelemeler sonucunda Türkiye’de yayınlanan mizah içerikli resimli çocuk kitaplarının sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu durum, çocukları gerek bir eğlence kaynağı, gerekse gelişimlerini destekleyici önemli bir faktör olan mizahtan

mahrum bırakmak anlamına gelmektedir. Oysa yapılan pek çok araştırma, mizahın gerek erken yıllarda gerekse ileriki yıllarda çocuğa ihtiyacı olan çeşitli bilişsel ve sosyal beceriler sunduğu ve onu hayatın zorluklarına karşı koruduğunu göstermiştir. Pek çok olumlu davranış ve tutumda olduğu gibi mizahı ve onun sağladığı faydaları da hayata geçirmede önemli bir araç olan kitaplar sayesinde çocuk bahsedilen bu faydaları elde edebilir. Bu sebeple çocuk edebiyatı ile ilgili çalışan akademisyen ve yazarların görsel, sözel ve durumsal mizahi unsurlara bolca yer verilen, çocukların mizahi gelişimini destekleyen resimli çocuk kitapları yazmaları önerilmektedir. Yazılan bu kitaplardan çocukların etkin bir şekilde faydalanabilmesi için, mizah ve mizah gelişiminin çocuğun hayatına ne gibi katkılarının olduğu akademisyenler tarafından vurgulanması önerilmektedir. Yapılan bu vurgu gerek öğretmenlerin gerekse velilerin mizahi unsurlara yer verilen bu kitapları sıkça çocuklarına okuyacağı, ev ve sınıf ortamında bu türden kitaplara yer verecekleri düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksayan, S. ve Gözüm, S. (2002). *Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber 1: ölçek uyarlama aşamaları ve dil uyarlaması*. [Çevrim-içi: <http://hemarge.org.tr/ckfinder/userfiles/files/2002/2002-vol4-sayi1-147.pdf>], Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2011.
- Alberghene, J. (1988) Humor in children's literature. In P. McGhee (Eds.). *Humor and children's development*, 123-146. New York: Haworth.
- Aliş, Ş. (2013). *Osmanlı mizahında teodor kasap: diyogen, çingiraklı tatar ve hayal gazetesi üzerine bir inceleme*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Anderson, N. A. (2010). *Elementary children's literature: Infancy through age 13*. (3. Edition). USA: Pearson Education.
- Aslan, M., A (2006). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Şimşek, T. (Ed.). *Kuramdan Uygulaya Çocuk Edebiyatı el kitabı*, 81-129. (3. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Bariaud, F. (1989). Age differences in children's humor. In P. E. McGhee (Eds.). *Humor and children's development, A guide to practical applications*, 15-45. New York: HaworthPress.
- Barnhart, N. C. (1984). *The humor found in basal readers appropriate to second and fourth grade students*. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Maryland.
- Bassa, Z. (2015). Çocuk kitaplarında resimleme. Gönen, M. (Ed.). *Çocuk edebiyatı*, 179-221. (2. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bassa, Z. (2013). Çocuk kitaplarında resimleme. Çocuk edebiyatı. M. Gönen (Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bayraktar, Z. (2010). *Mizah teorileri ve mizah teorilerine göre Nasreddin Hoca fıkralarının tahlili*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi.
- Beckman, A. (1984). The psychology of humor and children's funny books: where do they meet? Paper presented at the annual meeting of the Keystone State Reading Association, Hershey, PA.
- Berding, M. C. (1965). Humor as a factor in children's literature. (*Doctoral dissertation, University of Cincinnati, 1965*). *Dissertation Abstracts*.
- Brown, I. (1993). Young children's explanations of pictorial humor: A preliminary study. *Early Child Development and Care*. 93,35-40.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., Köklü, N. (2010). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chaney, C. (1993). *Young children's jokes: A cognitive developmental perspective*
- Cullinan, B. E. ve Galda L. (1994). *Literature and the child*. (3. Edition). USA: Harcourt Brace Company.

- Demirci, G. (2013). *Eğitimde mizah ve karikatür kullanmanın öğrenci başarısı ve motivasyonuna etkisi: Ortaokul 7. sınıf fen ve teknoloji dersi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Eskidemir Meral, S. (2013). *Okul öncesi ve ilkokul çocuklarında mizah gelişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi.
- Groch, A. S. (1974). Joking and the appreciation of humor in nursery school children. *Child Development*, 45, 1098-1102.
- Gönen, M. (2000). *Resimli çocuk kitaplarının içerik, resimleme, fiziksel özellikleri ve Türkiye'de son on yılda resimli kitaplar alanında yapılmış tezler*. 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 379-386.
- Gönen, M. (2009). Çocuk edebiyatı dersi. Ders Notları.
- Guo, J. , Zhang, X., Wang, Y. ve Xeromeritou, A. (2011). Humour among Chinese and Greek preschool children in relation to cognitive development. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 3(3),153-170.
- Güleç, H. Ç. ve Geçgel H. (2006). Çocuk edebiyatı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Güleç, H. ve Gönen, M. (1997). 1974–1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan resimli öykü kitaplarının resimlendirilme ve fiziksel özellikleri yönünden incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 11 (1), 42-53.
- Güler, Ç. VE Güler, B. U.(2010). Mizah, gülme ve gülme bilimi. Ankara: Yazıt Yayıncılık.
- Hamzadayı, E. ve Çetinkaya, G. (2013). Çocuk okurların bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişimindeki işlevleri açısından Aytül Akal'da mizah öğesinin kullanımı. *International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish orTurkic*, 8(4),489-498.
- Hambleton, R.K. ve Bollwark, J. (1991). Adapting tests for use in different cultures: Technical issues and methods. *Bulletin of the International Testing Commission*, 18, 3-32.
- Jewel, Paul. (2005). Humor in cognitive and social development: Creative artists and class clowns. *International Education Journal*, 6(2), 200-205
- Johnson, M. A. (2010). *Humor in children's picture books*. Unpublished Master Thesis. The University of North Carolina.
- Justin, F. (1932). A genetic study of laughter provoking stimuli. *Child Development*, 3, 114-136.
- Kale, N. (2000). *Düşündürten çocuk kitapları*.1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 126-135.

- Karatay, H. (2014). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Şimşek, T. (Ed.). Kuramdan Uygulaya Çocuk Edebiyatı el kitabı, 81-129. (3. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kardaş, C. ve Alp, D. (2013). Çocuk edebiyatı ve medya. Ankara: Eğiten Kitap.
- Kappas, K. H. (1965). *A study of humor in children's books*. Unpublished Master's Thesis. University of Chicago.
- Kıbrıs, İ. (2000). Uygulamalı çocuk edebiyatı. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Kiefer, B. Z., Hepler, S. ve Hickman, J. (2007). Charlotte Huck's children's literatüre, U.S: The Mc Graw-HillCompanies.
- Klein, A. J. (1987). *Children's humor: A cognitive- developmental perspecive early childhood education*. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
- Koçer, H.,Eskidemir, S. ve Özbek, T. (2012). 6 yaş çocuklarının mizahi tepkilerinin Paul E. McGhee'nin mizah gelişim evrelerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1),82-93.
- Kuchner, J. (1991). The humor of young children. Paper presented at the National Association for the Education of Young Children. Carbondale, NY.
- Loizou, E. (2005). Humour: A different kind of play. *European Early Childhood Education Research Journal*, 13(2),97-109.
- Loizou, E. (2006). Young children's explanation of pictural humor. *Early Childhood Education Journal*, 33(6), 425-431.
- Lukens, J. R. (1986). A critical hand book of children's literature. New York: Longman.
- Mağden, D., Uyaroğlu, B. ve Koçak, C. (2012). *Küçük çocuklarda görsel mizah anlayışı*. 3. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Çukurova Üniversitesi Alper Akınoğlu Kongre Merkezi Adana, 12-15 Eylül 2012.
- Mallen, K. (1993). Laughlines: Exploring humour in children's literature. Australia: Ambassador Press.
- McGhee, P. E. (1971). Cognitive development and children's comprehension of humor. *Child Development*, 42, 123-138.
- McGhee, P. E. (1979). Humor: It's origin and development. New York: Freeman.
- McGhee, P. E. (1996). Health, healing and the amuse system. Humor as survival training. (2nd Edition). United Statates of America: Kendal/ Hunt Publishing Company.
- McGhee, P. E. (2002). Understanding and promoting the development of children's humour. United Statates of America: Kendal/ Hunt Publishing Company.
- Mert, M. (2014). *Okul yöneticilerinin mizah tarzları ve disiplin anlayışları arasındaki ilişkinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi.
- Morreall, J. (1997). Gülmeyi ciddiye almak (Çev: K. Aysevener, Ş. Soyer). İstanbul: İris Yayıncılık.

- Munde, G. (1997). What are you laughing at differences in children's and adults' humorous book selections for children. *Children's Literature in Education*, 28(4), 219-233.
- Nesin, A. (2001). Cumhuriyet dönemi Türk mizahı. İstanbul: Adam Yayınları.
- Nilsen, D. (1993). *Humor scholarship: A research bibliography*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Oğuzkan, A. F. (2001). Çocuk edebiyatı. (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oruç, Ş. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde mizah*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Öner, A. (2012). *Yetişkin bireylerin anksiyete bozukluğuna sahip olup olmaması ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi.
- Öner, N. (1987) Kültürlerarası ölçek uyarlanmasında bir yöntembilim modeli, *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 80-83.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Kaya, Z. ve Receptoğlu, E. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(3),405-428.
- Özünü, Ü. (1999). Gülmecenin dilleri. (1. Basım). Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Russel, L. D.(1991). Literature for children: A short introduction. Newyork: Longman.
- Sauthom, M. (2005). Humor development: An important cognitive and social skill in the growing child. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, 25(1/2), 105-116.
- Savaş, S. (2009). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Serafini, F. ve Richard, C. (2015). Humor in children's picture books. *The Reading Teacher*, 68(8),636- 638.
- Sever, S. (2003). Çocuk ve edebiyat.(1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2008). Çocuk ve edebiyat. (4. Baskı). Ankara: Tudem.
- Shannon, D. (1999). What children find humorous in the boks they read and how they Express their responses. *International Journal of Humor Research*, 12(2)119-150.
- Shiota, M. N., Campos, B., Keltner, D. ve Hertenstein, M. J. (2004). Positive emotion and there gulation of interpersonal relationships. In P. Philippot ve R. S. Feldman (Eds.). There gulation of emotion, 129 –157. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sinnot, J. D.,ve Ross, B. M. (1976). Comparison of agression and incongruity a factors in children's judgements of humor. *The Journal of Genetic Psychology*, 128,241-249.

- Singer, D. L. ve Rummo, J.(1973). Ideational creativity and behavioral style in kindergarten-age children. *Developmental Psychology* 8(2),154-16.
- Sroufe, L. A., ve Wunsch, J. P. (1972). The development of laughter in the first year of life. *Child Development*, 43(4),1326-1344.
- Şirin, M. R. (2007). Çocuk edebiyatı kültürü. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış. (1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sutherland, Z.(1997). Children and books, 9th ed. (chapters contributed by D. hlonson). New York: Longmans.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). İçerik analizi ve uygulama örnekleri. (1.Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- TDK (Türk Dil Kurumu). *Büyük Türkçe sözlük: Güncel Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts], Erişim tarihi: 15 Nisan 2015.
- Tümkaya, S., Hamarta, E., Deniz, M. E.,Çelik, M. Ve Aybek, B. (2008). Duygusal zeka mizah tarzı ve yaşam doyumu: üniversite öğretim elemanları üzerine bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,3(30), 1- 18.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). Okul öncesinde çocuk. edebiyat ve kitap. İstanbul: Ya Pa Yayınları.
- Ural, S. (2015). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. Gönen, M. (Ed.). Çocuk edebiyatı, 33-55. (2. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Usta, Ç. (2005). Mizah dilinin gizemi. (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Weems, S. (2014). Ha! The science of when we laugh and why. New York: Basic Books.
- Wolfenstein, M. (1954). Children's humor: A psychological analysis. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Wyer, R. S.,ve Collins, J. E. (1992). A theory of humor elicitation. *Psychological Review*, 99(4),663-688.
- Xeni, E. (2010). „Meeting Childhood Needs: The Need for Humour in Children's Literature,” in Hopkins, L., Turgeon, W. C., & Macleod, M. (eds.), *Negotiating Childhoods*, Oxford: Interdisciplinary Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zbaracki, M., D. (2003). *A descriptive study of how humor in literature serves to engage children in their reading*. Doctorial Thesis The University of Ohio State.
- Zivtçi, F. (2006). *Çocuk kitaplarında kahramanın yeri ve önemi*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi, 245-248.

EKLER DİZİNİ

EK 1. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU

Form 40

Tez Çalışması Etik Kurul İzin Muafiyeti Formu

27/07/2015

Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı Başkanlığı'na

Tez Başlığı/Konusu: Resitül Çoul Kitaplarında Yer Alan Mizek Unsurların İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır.
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmaması gerekmektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/kale çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulları ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

(Öğrencinin Adı Soyadı, İmzası)

SENÜL MAHİR

Öğrenci Bilgileri

Adı Soyadı	Senül MAHİR
Öğrenci No	1612229335
Anabilim Dalı	İlhamiyatlar
Programı	Ortalama: Eğitim
Statüsü	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

Danışman Görüşü ve Onayı

(Danışmanın Görevi, Adı ve Soyadı)

Prof. Dr. Mervecel Gönen

**EK 2. “RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ UNSURLARI
İNCELEME FORMU” İzin Belgesi**

From: **Sturm, Brian William** <sturm@ils.unc.edu>
Date: 2015-01-27 0:28 GMT+02:00
Subject: permission received
To: "sengul.akinci@gmail.com" <sengul.akinci@gmail.com>

Sengul,

I have heard back from Morgan, and she is very “flattered” that you want to translate her work, so please forge ahead and translate to your heart’s content.

Cheers,

Brian

Dr. Brian W. Sturm

Associate Professor, Coordinator of the MSLS Program, Professional Storyteller

School of Information and Library Science

CB# 3360, 100 Manning Hall

University of North Carolina at Chapel Hill

Chapel Hill, NC 27599-3360

<http://ils.unc.edu>

Phone: 919-962-2460

Fax: 919-962-8071

EK 3. ARAŞTIRMA KAPSAMINDA İNCELENEN KİTAPLAR

Kitabın Adı	Yazar	Yayınevi	Yayın Yılı
Dondurma Yok Mu Peli	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Bir Çizgi Film Daha Mali	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Bu Ne Tatlı Şey BöyleLoli	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Hiç Uykum Gelmedi Ali	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Hayvanları Çok Seviyorum Veli	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Ben Bir Ressamım Dali	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Hepsi Benim Foli	Tülin Kozikoğlu	İletişim Yayıncılık	2010
Peynirli Börek	Ayla Çınaroğlu	Uçanbalık Yayıncılık	2010
Okuldan Dönerken	Ayla Çınaroğlu	Uçanbalık Yayıncılık	2014
Resim Dersi	Ayla Çınaroğlu	Uçanbalık Yayıncılık	2012
Piknik Yapıyoruz	Ayla Çınaroğlu	Uçanbalık Yayıncılık	2011
Mutsuz Kedi Dila	Tülin Kozikoğlu	RedhouseKidz Yayınları	2014
Öfkeli Örümcek Rıza	Tülin Kozikoğlu	RedhouseKidz Yayınları	2014
Bilmiş Fare Tuna	Tülin Kozikoğlu	RedhouseKidz Yayınları	2014
Korkak Kuş Sema	Tülin Kozikoğlu	RedhouseKidz Yayınları	2015
İnatçı Kirpi Mina	Tülin Kozikoğlu	RedhouseKidz Yayınları	2014
Fili Yuttu Bir Yılan	Fatih Erdoğan	Mavi bulut Yayınları	2007
Pufi Yumak Peşinde	Aytül Akal	İş Bankası Kültür Yayınları	2014
3 Kedi Bir Dilek	Sara Şahinkanat	Yapı kredi Yayınları	2014
Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kızdan?	Sara Şahinkanat	Kırçıçeği Yayınları	2009
Uyurgezer Fil	Behiç Ak	Can Çocuk	2014
Kedi Adası	Behiç Ak	Can Çocuk	2014
Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı	Behiç Ak	Gün Işığı Kitaplığı	2012
Bizim Tombiş Taştan Hiç Anlamıyor	Behiç Ak	Gün Işığı Kitaplığı	2013

Büyükanne Ve Miyop Ejderha	Behiç Ak	Can Çocuk	2012
Minik Ayı Vadu Annem Beni Seviyor Mu?	Ayfer Gürdal Ünal	Can Çocuk	2008
Teo'nun Kaka Kitabı	Yağmur Artukmaç ve Pınar Çakır Aksu	Bilgi Yayınevi	2014
Teo'nun Tırnak Yeme Kitabı	Yağmur Artukmaç ve Pınar Çakır Aksu	Bilgi Yayınevi	2014
Dedem Bana Düdük Yaptı	Fatih Erdoğan	Mavi Bulut Yayıncılık	2007
Pabucumun Bağı Çözüldü	Fatih Erdoğan	Mavi Bulut Yayıncılık	2012
Şaşkın	Gülçin Alpöge	AÇEV Yayınları	2014
Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	Sara Şahinkanat	Yapı Kredi Yayınları	2012
Koş Balkabağım Koş	Eva Mejutove AndreLetria	Redhouse Kidz Yayınları	2011
Zeynep'in Kırmızı Çizmeleri	Francesca Chessa	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	2011
10 Çocuklu Bir Baba	Benedicte Guettier	Almidilli	2015
Dişi Ağrıyan Tavuk	Benedicte Guettier	Almidilli	2015
Gıdıklanan Elma	M.Tunç Atalay	Mandolin Yayınevi	2015
Kıpır Kıpır	Ann Bonwill	Marsık Kitap	2014
Sevgi Canavarı	RachelBright	Binbir Çiçekler	2014
Sevgi Canavarı Son Çikolata	RachelBright	Binbir Çiçekler	2014
Minik Yeşil Kurbağa	Ayla Çınaroğlu	Uçanbalık	2003
İsyankâr Cadı	Enrique Perez Diazve Enrique Martinez	Yazılama Yayınevi	2014
Memo Ve Ay	Alice Briere-Haquet	Mavibulut Yayıncılık	2011
Ayakkabı	Ayla Çınaroğlu ve Mustafa Delioğlu	KIRMIZIKEDİ ÇOCUK	2014
Sesini Arayan Papağan Oskar	Courtney Dicmas	MARSIK KİTAP	2014
Köpekler Bale Yapamaz	Anna Kemp	PEARSON	2010
Yaramaz Fareler	Helga Bansch	Yapı Kredi Yayınları	2014
Mış Gibi	Peter H. Reynolds	Altın Kitaplar	2014
Çikolataya Bayılıyorum	DavideCali ve Evelyn Daviddi	Mavibulut	2012

Çupi Giyiniyor	Thierry Courti	Almidilli	2014
Çupi Banyo Yapıyor	Thierry Courti	Almidilli	2014
Çupi Doğum Günü Partisi	Thierry Courti	Almidilli	2014
Mamut Yıkama Rehberi	Michelle Robinson ve Kate Hindley	PEARSON	2014
Bu kitap benim köpeğimi yedi	Richard Byrne	Uçan fil	2014

EK 4. RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ UNSURLARI İNCELEME FORMU

Kitap Adı:		Yazar:			Kodlama Tarihi:	
Gelişim Evresi	Görsel Mizah Çeşitleri	Toplam	Sözel Mizah Çeşitleri	Toplam	Durumsal Mizah Çeşitleri	Toplam
1. Evre: Nesnelere Karşı Tutarsız Davranışlar (18-20 ay)					-Miş Gibi Oyun -Sürpriz Durum -Dokunma İçerikli Fiziksel Oyun (Örneğin Gıdıklama)	
2. Evre: Nesnelerin, Olayların, İnsanların Tutarsız Olarak Adlandırılması (20-24 ay)			-Türkçede Yer Almayan Sesler -Saçma Kelime -Kafiyeleme -Nesneyi Farklı İsimle İsimlendirmek			
3. Evre: Kavramsal Tutarsızlık (24 ay-7 yaş)	-Kavramsal Tutarsızlık		-Kelimelerin Saçma Dizilişi		-Gaf Yapma	
	-Fiziksel Deformasyon		-Tekrarlı Kafiyeleme		-Kaba Şaka	
	-Karikatürleştirme Esprileri		-Kavramsal Açıdan Yanlış Ses		-Vücut Bölümleri Ya Da İşlevlerine Yönelik Olarak Kullanılan Komik Sözler.	
	-Uçuk Abartı		-Garip Sesler		-Abartılı Eylem Komedisi	
	-Abartılı Küçültme		-Kes Yapıştır Söz		-Başkası Üzerinde Üstünlük Hissine Dayalı Mizah	
	-Maskeleye		-Fıkra		-Özdeşleşme	
	Kostüm		-Zıt Anımlı Kelime		-Rol Değiştirme	
4.Evre: Bilmeceler Ve Çoklu Şakalar/Yetişkin Türü Mizah (7-11 yaş)			-Söz Evertim -Tık Tık Kimse Yok Mu Tarzı Şaka/Oyun		-Aşağılama -Sosyal Gaf	
			-Özlü Taşlama		-Başkasını Taklit	
			-Şakalaşma		-Muziplik	
			-Saraka		-Freud Sürçmesi	
			-Ironi		-Kötü Şaka	
			-Yergi		-Anekdot	
			-Zıppır Bılmece		-Parodi	
			-Bılmece			
	Toplam Görsel Mizah		Toplam Sözel Mizah		Toplam Durumsal Mizah	

EK 5. ORJİNALLİK RAPORU

Turnitin Doküman Görüntüleyici - Google Chrome

https://turnitin.com/dv?u=1035593447&lang=tr&s=3&o=556893389

ece Yüksek Lisans Tezi - TESLİM TARİHİ28... Roadmap 1/1

Originality GradeMark PeerMark

RESİMLİ ÇOCUK
ŞENGÜL AKINCI TARAFINDAN

turnitin

%5
BENZER
0 ÜZERİNDEN

Eşleşmeyi Gözden Geçir

1	TechKnowledge Turke... Öğrenci ödevi	%1
2	kitaplar.ankara.edu.tr İnternet kaynağı	%1
3	www.egitimbilimleriens... İnternet kaynağı	%<1
4	www.turkishstudies.net İnternet kaynağı	%<1
5	turkoloji.cu.edu.tr İnternet kaynağı	%<1
6	www.jret.org İnternet kaynağı	%<1
7	sosyalbilimler.cu.edu.tr İnternet kaynağı	%<1
8	katalog.hacettepe.edu.tr İnternet kaynağı	%<1
9	www.jjoess.com İnternet kaynağı	%<1
10	www.dersindir.net İnternet kaynağı	%<1
11	www.tasda.com İnternet kaynağı	%<1

RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA YER ALAN MİZAHİ
UNSURLARIN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF HUMOR IN CHILD PICTURE
BOOKS

Şengül AKINCI

8
hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü
Yüksek Lisans Tezi
olarak hazırlanmıştır.

2015

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

<i>Adı Soyadı</i>	Şengül Akıncı
<i>Doğum Yeri</i>	Antalya
<i>Doğum Tarihi</i>	27/02/1988

Eğitim Durumu

<i>Lise</i>	Mürşide Ermumcu Anadolu Öğretmen Lisesi	2006
<i>Lisans</i>	Boğaziçi Üniversitesi	2008-2013
<i>Yüksek Lisans</i>	Hacettepe Üniversitesi	2013-2015
<i>Yabancı Dil</i>	İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (İyi), Konuşma (İyi)	

İş Deneyimi

<i>Stajlar</i>	İstanbul Şişli Terakki Vakfı Okulları Robert Kolej Okul Öncesi Birimi Açı Koleji/İstanbul Akatlar Anaokulu/İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Okul Öncesi Birimi	2010-2013
<i>Projeler</i>	“Okumayı öğrenen çocuklarda ses farkındalığı becerilerini geliştirmek için eğitsel yazılım ve öğretmen eğitimi programı geliştirme projesi”	2012
<i>Çalıştığı Kurumlar</i>	Yazır Ortaokulu-Antalya Kırıkkale Üniversitesi	2014 (3 Ay) 2014-

Akademik Çalışmalar

Yayınlar (Ulusal, uluslararası makale, bildiri, poster vb gibi.)

Yılmaz, M. ve Akıncı, Ş. (2014) Türkiye’de Okul Öncesi Dönemde Aile Çalışmaları Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi, International Conference on Early Childhood Education

İletişim

<i>e-Posta Adresi</i>	sengul.akinci@gmail.com
-----------------------	-------------------------

<i>Jüri Tarihi</i>	22/06/2015
--------------------	------------